

AASTARAAMAT 2017

EESTI

RAHVUSVAHELINE KONKURENTSIVÕIME

Eesti konkurentsivõime 63 riigi võrdluses ning olulised konkurentsindikaatorid võrreldes teiste Länemere riikidega

EAS
Enterprise Estonia

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT
ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE SIHTASUTUS

Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime

2017

AASTARAAMAT

Eesti konkurentsivõime 63 riigi võrdluses
ning olulised konkurentsivõimeindikaatorid
teiste Läänemere riikidega võrreldes

Tallinn, märts 2018

SISUKORD

1. MAJANDUSE ARENG 2016. ja 2017. AASTAL	6
1.1. Maailmamajanduse iseloomustus	6
1.2. Eesti majanduse lühiülevaade	7
2. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED	12
2.1. Riikide üldine paremusjärjestus	12
2.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes	15
2.3. Euroopa Liidu liikmesriikide konkurentsivõime	19
3. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES	21
3.1. Majanduse seisund	21
3.2. Valitsuse töö tõhusus	22
3.3. Äritegevuse efektiivsus	23
3.4. Infrastruktuur	25
4. EESTI ETTEVÕTLUSKESKKOND EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES	27
5. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES	29
5.1. Majanduse seisund	29
5.2. Valitsuse töö tõhusus	39
5.3. Äritegevuse efektiivsus	49
5.4. Infrastruktuur	59
6. ÄRITEGEVUST ENIM TAKISTAVAD PROBLEEMID EESTIS	69
8. ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE SIHTASUTUSE 2017. AASTA TEGEVUSTE ÜLEVAADE (koostaja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus)	74

Väljaande koostasid: Leev Kuum, Marje Josing, Evelin Ahermaa, Elmar Orro, Kiira Martens,
Bruno Pulver, Aet Vanamölder, Ülo Mattheus
Andmetöötlus: Koit Nilson, Ingrid Niklus, Viivika Savina
Kujundus: Mati Reiman

Informatsioon: Marje Josing (EKI direktor)
tel: 646 6439, e-post: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel tuleb viidata allikale.

SISSEJUHATUS

Käesolev aastaraamat Eesti rahvusvahelisest konkurentsivõimest on järjekorras seitsmeteistkümnes ja nagu ka varasemad, tugineb see Lausanne'i Rahvusvahelise Juhtimise Arendamise Instituudi (IMD) ja Maailma Majandusfoorumi (WEF) riikide rahvusvahelise konkurentsivõime uuringutele¹. IMD on riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamist läbi viinud juba 38 aastat, Eesti osaleb selles projektis alates 2001. aastast. Eestipoolseks partneriks IMD-le ja WEF-le on Eesti Konjunkturiinstituut.

Aastaraamat annab Eesti lugejatele ülevaate IMD projektis osalevate riikide (2017. aastal 63 riiki) konkurentsivõimest, tuues ära nende riikide kohad edetabelis ja konkurentsivõime indeksid esikohal oleva riigi suhtes (II ptk). Üksikasjalikult iseloomustatakse Eesti majanduse konkurentsivõimet EL liikmesriikide võrdluses (III ptk). Neljandas peatükis tuuakse ära ettevõtetejuhtide hinnangud EL riikide ettevõtluskeskkonna kohta. Kaaluka osa aastaraamatust moodustab V peatükk, kus tuuakse ära paljusid Eesti majandust ja konkurentsivõimet iseloomustavaid näitajaid võrdluses teiste Läänemere riikidega. Riigipoolset tegevust Eesti konkurentsivõime tõstmisel tutvustatakse VII peatükis. Aastaraamat annab samuti lühiülevaate majanduse arengust maailmas ja Eestis 2016./2017. aastal (I ptk).

Kõik seni ilmunud aastaraamatud on rõhutanud riigi kõrge konkurentsivõime tähtsust tänapäeva avatud maailmas. Neis on kirjeldanud abinõusid, mida riigid rakendavad, et olla rahvusvaheliselt edukad. Oleme näidanud, et konkurentsivõistluses edu saavutamiseks on riikide käsutuses palju erinevaid võimalusi. Edukad riigid on väärtustanud avatust, haridust ja ettevõtlikkust. Erinevatele riikidele on rikkust toonud sellised edumudelid nagu *kerge äri teha, arenenud logistika, tugev pangandus, kompetentsi mitmekesisus, teadmistepõhine majandus* jm. Olgu märgitud, et Eesti Konjunkturiinstituudi poolt 2005. aastal läbi viidud majandusanalüütikute küsitlus andis juba siis Eestile sobivaimaks edumudeliks Kompetentsi mitmekesisus ning selline ettevõtjate ideedel ja heal ärikeskkonnal tuginev areng on Eestit viimasel kümnendil ka edasi viinud.

Samas on IMD poolt läbi viidud uuringud ka näidanud, et konkurentsivõime edumudelid ei ole igavesed ning kord toimiv eelis ei pruugi selleks olla mõne aasta pärast. Seepärast püüavad paljud riigid arendada endas võimet muutuda (juhtida muutumist), et kiiresti reageerida maailma konkurentsimaastikul aset leidvatele muutustele. Riikides, kus selline juhtimine on heal tasemel, lähevad ka asjad paremini. Riigid, kes püüdleval kõrgemale, on ambitsioonikamad, jõuavad ka kõrgemale.

Ei ole kahtlust, et riigi kõige kiirem tee tõusule on ekspordi suurendamine. Ettevõtted peaksid tegema maksimaalseid pingutusi, et muuta oma tooted paremaks ja nõutavaks rahvusvahelistel turgudel. Riigil tuleks ettevõtete sellealast tegevust igati toetada ekspordi arendamise programmidega, turu-uuringute tellimisega, riikidevaheliste raamlepingute sõlmimisega jne. OECD definitsiooni kohaselt iseloomustab riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet tase (määr), mis näitab kui palju suudab riik vabades, turumajanduslikes tingimustes toota kaupu ja teenuseid, mis vastavad välisturgude nõuetele, samaaegselt suurendades oma elanike sissetulekuid.

¹ IMD „World Competitiveness Yearbook 2017”; WEF “The Global Competitiveness Report 2017–2018”.

IMD lähtub riigi konkurentsivõime mõõtmisel eesmärgist saada kõikehaarav pilt tingimustest, mis riigis valitsevad ettevõtete arengu seisukohalt. Seega riikide rahvusvahelise konkurentsivõime reiting näitab, kuidas riigid loovad ja säilitavad keskkonda, mis annab konkurentsijõudu nende ettevõtetele.

Analüüs on näidanud, et olukorras, kus rahvusvahelistel turgudel edu saavutamine on üha raskem, löövad paremini läbi välisosalusega ettevõtted. Õigesti talitavad ettevõtted, kes kaasavad oma tegevusse välispartnereid, eriti selliseid, kes valdavad segmenti välisturul.

Riigi otsene abi äriettevõtetele on tööjõu täiend- ja ümberõpe. Kui see on operatiivne ja tööturu vajadusi arvestav, siis pole karta, et töötajatel puuduks soov uut ametit omandada. Eesti rikkus on tema inimesed, et seda rikkust paremini kasutada, tuleks inimesi koolitada tegema keerukamat tööd. Samaaegselt peab riik seisma ka selle eest, et tekiks piisavalt uusi töökohti kõrge tootlikkusega tegevusharudes.

Paljud uuringud on tõestanud, et majanduslikult edukad, kõrge tootlikkusega riigid pööravad suure tähelepanu institutsionaalsele arengule. Institutsioonid kui reeglite süsteem, milles tegutsevad ettevõtted, on tugev kasvu- ja arengumootor, mõjutades oluliselt ettevõtete investeerimisotsuseid. Institutsionaalse arengu kaudu näitab riik, kes ta on, kas ta seisab pikaajaliselt ettevõtete huvide eest, kas ta kasutab maksutulu ettevõtete huvides, kas ta omab võimekust kaitsta ettevõtjaid jne. Institutsionaalse raamistiku igakülgse arendamine (avaliku sektori avatus ja arengutase, omandiõiguse kaitse, õigussüsteemi arengutase, võitlus korruptsiooniga) on konkurentsivõimeliste riikide hulka tõstnud näiteks Singapuri, Soome, Šveitsi, Rootsi jt.

Edukate riikide oluliseks tunnuseks on arenenud infrastruktuur. Kvaliteetse infrastruktuuri loomine ja korrashoidmine on küll kulukas, kuid selleta pole mõeldav ettevõtete kõrge tootlikkus, rahvusvaheline konkurentsivõime, välisinvesteeringute tulek riiki jne. Arenenud infrastruktuur lühendab kaupade transpordiaega, kiirendab ja hõlbustab sidet, tagab häireteta energiavarustuse ja palju muud. Uuringud kinnitavad, et mahajäämus infrastruktuuri osas on põhjuseks, miks paljud Aasia ja Aafrika riigid ei suuda võistelda Põhja-Ameerika ja Euroopa riikidega.

Samuti on paljud uuringud tõestanud, et arenenud, tasakaalustatud makromajanduskeskkonnal on suur mõju riigi konkurentsivõimele. Eelarve ebaratsionaalne kasutamine, kõrge inflatsioon, ettevõtetele vaenulik maksupoliitika on tegurid, mis komplitseerivad ettevõtete tegevust, raskendavad investeeringute pikaajalist planeerimist. Uuringud näitavad, et just makromajanduslikult edukad riigid on need, kes tagavad ettevõtluskeskkonna soodsa arengu. Nendeks riikideks on näiteks USA, Šveits, Soome, Hongkong jt.

Konkurentsivõimelised riigid eristuvad teistest aktiivse tähelepanu osutamisega turgude efektiivsusele. Selles valdkonnas edukaid riike iseloomustab kaupade, tööjõu ja finantside efektiivne kasutamine. Need riigid jälgivad tähelepanelikult turgude avatust ja tagavad õiglase konkurentsi, väldivad riigi sekkumist turgude arengusse ja väikeste riikide puhul hoolitsevad rahvusvahelise konkurentsi olemasolu eest riigis. Pööratakse tähelepanu töötajate-tööandjate suhetele, palgasüsteemi arendamisele, meeste ja naiste võrdsele kohtlemisele ja sotsiaalsetele garantiidele.

Oluline koht majanduslikult edukate riikide tegevuses kuulub innovatsioonile. Selle teguri tähtsus tõuseb vastavalt sellele, kui kõrgel tasemel riigid konkureerivad. Tipus, kus konkurents on tihe, saab otsustavaks just riigi tähelepanu innovaatilisele arengule. Suuremad võimalused edukas olla on nendel riikidel, kes eraldavad rohkem raha teadus- ja arengutegevusele, pööravad enam tähelepanu koostöö edendamisele ülikoolide ja ettevõtete vahel, kus on paremini korraldatud intellektuaalse omandi kaitse. Et innovatsioonialastest kulutustest oleks maksimaalselt kasu, peaks silmas pidama, et innovatsioon poleks ühekülgsest teadus- ja tehnoloogiakeskne, vaid kindlasti oleks orienteeritud ka nõudlusele, tarbijate vajaduste täielikumale rahuldamisele. Innovatsioonile pööravad tänapäeval tähelepanu paljud riigid, kuid edu selles valdkonnas saavutavad vähesed. On selgunud, et ebaedu peamiseks põhjuseks on tegelemine

isoleeritult üksikute T&A projektidega, rajamata tugevat innovaatilist vundamenti, st üldist positiivset suhtumist haridusse, teadusesse, uuendustesse.

Käesolev aastaraamat, nagu eelpool öeldud, tugineb Lausanne'i Juhtimise Arendamise Instituudi uuringutele. Nende poolt kasutatud metoodika riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks on leidnud laialdast rahvusvahelist tunnustust ning IMD riikide konkurentsivõime edetabelit respektseeritakse paljudes riikides. Põhjuseks on riikide rahvusvahelise konkurentsivõime laiapõhjaline hindamine. See näeb ette enam kui 300 näitaja arvesse võtmist iga riigi kohta, millest 2/3 on statistiline (kvantitatiivne) ja 1/3 ettevõtjate küsitlusel kogutud hinnanguline (kvalitatiivne) informatsioon.

Käesoleva väljaande kasutajatena on silmas peetud valitsusasutusi, ettevõtete juhte, ettevõtete liituseid ja paljusid teisi, kes on seatud head seisma Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime eest. Aastaraamatu rahastajaks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kes selle kaudu soovib kaasa aidata Eesti ettevõtluskeskkonna ja välissidemete arendamisele.

Eesti on väike, kuid ambitsioonikas riik, kes teeb suuri pingutusi ajaloost põhjustatud arengupeatusest ülesaamiseks ja majanduslikult arenenud riikidele järelejärgimiseks. Soovime, et käesolev aastaraamat toetaks neid pingutusi ja innustaks meid edaspidigi olema ambitsioonikad.

1. MAJANDUSE ARENG 2016. ja 2017. AASTAL

1.1. Maailmamajanduse iseloomustus²

Maailmamajanduse mõõdukas elavnemine 2016. aastal jätkus, kuigi eelmise aastaga võrreldes veidi aeglasemas tempos ja sedagi üksnes aasta teisel poolel. Kõrvuti majandusliku ebakindluse taandumisega kasvas samas aga poliitiline ebastabiilsus. Juunis tekitasid ebakindlust majandusväljavaadetele Ühendkuningriigi rahvahääletuse tulemused, kuid õnneks nende otsene finantsmajanduslik mõju ei osutunud laiaulatuslikuks. Aasta teisel poolel tõi Ameerika Ühendriikide presidendivalimiste tulemus kaasa ebakindluse järjekordse süvenemise. Majandusaktiivsust hoidsid siis üleval aga toetavad rahastamistingimused ja tööturu olukorra paranemine. Arenevatel turgudel paranesid majanduskasvu väljavaated just teisel poolaastal, kui mõju avaldas eelkõige sügava madalseisu leevendumine peamistes tooret eksportivates riikides. Maailma majanduskasv 2016. aastal oli 3,6%.

Maailmakaubanduse kasv 2016. aastal oli aeglane, ning kaupade impordi maht kasvas vaid 1,7% võrreldes 2,1%-ga eelmisel aastal. Analüüs näitas, et mitmed varem positiivselt mõjunud struktuursed muutused, nagu kaubanduse liberaliseerimine, transpordikulude vähenemine jne. ei toetanud maailmakaubanduse arengut enam endisel määral. Seetõttu on võimalik, et ka lähiaastatel võib maailmakaubanduse kasv jääda majanduskasvust aeglasemaks.

Samas üleilmsed rahastamistingimused püsisid kogu 2016. aasta jooksul soodsad. Suuremate arenenud riikide keskpangad säilitasid rahapoliitikat toetava kursi ja jätkasid ekspansiivse rahapoliitika rakendamist.

Inflatsiooni mõjutasid kogu 2016. a jooksul madal naftahind ja jätkuvalt külluslik üleilmne kasutamata tootmisvõimsus. OECD riikides tõusis inflatsioon aasta jooksul sammhaaval ning jõudis aasta kokkuvõttes 1,1%-ni (2015. a 0,6%). Aastane alusinflatsioon (v.a. toiduained ja energia) kiirenes 1,8%-ni. Nafta hind, mis jaanuaris oli 33 USA dollarit barreli kohta, tõusis detsembri lõpuks 55 USA dollarini barreli kohta. 2016. aastal elavnesid ka muu toorme hinnad. Põllumajandusliku tooraine hind tõusis esimesel poolaastal valitsenud halbade ilmastikuolude tõttu ning alanes suve jooksul tänu nisu ja muu teravilja rikkalikule saagile.

Suuremate riikide majanduste kohta võib lisada järgmist:

Ameerika Ühendriikides majandusaktiivsus 2016. aastal vähenes, seda eriti I poolaastal. Aasta kokkuvõttes oli majanduskasv 1,6% ehk 1%-punkt madalam kui 2015. aastal (2,6%). Samas tööhõive kasvutempo püsis kiire ja töötuse määr alanes aasta lõpus 4,7%-ni. Samuti hoogustus aasta lõpus palgakasv. Tarbijahinnaindeksi alusel ulatus aastane inflatsioon 2,1%-ni ning alusinflatsioon tõusis 2,2%-ni. Rahapoliitika oli kogu 2016. aasta vältel endiselt väga toetav, kuid eelarvepuudujääk siiski suurenes ja ulatus 3,2%-ni SKP-st.

Jaapanis jätkus 2016. aastal majanduse elavnemine. Sellele aitas kaasa toetav raha- ja eelarvepoliitika. SKP aastakasvuks kujunes siiski vaid 1% (2015. aastal 1,2%). Töötuse määr langes 3,1%-ni ja tarbijahinnaindeks näitas mõõdukat deflatsiooni (-0,1%). Viimast mõjutas kõige enam üleilmne toormehindade langus ja jeeni tugevnemine.

Ühendkuningriigis püsis majandus jõulisena, hoolimata riigi ELi liikmelisuse rahvahääletuse tulemusega seotud ebakindlusest. SKP kasvas esialgsete hinnangute kohaselt 2,0% ning valdavalt toetas seda tugev eratarbimine. Finantsturgudel oli märkimisväärsim reaktsioon rahvahääletuse tulemustele naelsterlingi järsk odavnemine. Väga madalal püsinud inflatsioon sai sellest hoogu juurde. Rahapoliitika oli

² Euroopa Keskpanga (EKP) Aastaaruanne 2016 andmetel.

kogu aasta jooksul endiselt toetav. Novembris andis valitsus teada uutest eelarvepoliitilistest abinõudest ja suunatud meetmetest, seda eelkõige eluaseme- ja taristuinvesteeringute valdkonnas, et toetada majandust üleminekufaasis.

Hiinas jäi majanduskasv ligilähedaselt 2015. aasta tasemele (6,9%) ja moodustas 2016. aastal 6,7%. Kasvu toetasid tugevalt tarbimis- ja taristukulutused. Töötleva tööstuse investeeringud jäid tagasihoidlikuks, kuid kinnisvarainvesteeringud veidi elavnesid. Impordinõudlus taastus 2015. a madalalt tasemelt, kuid jäi siiski varasemaga võrreldes nõrgemaks. Suhteliselt piiratud välisnõudlus avaldas mõju ekspordile, mis omakorda kandus üle tööstusele. Aastane tarbijahindade inflatsioon kiirenes 2%-ni, samal ajal kui tootjahindade deflatsioon vähenes 1,4%-ni.

Euroalal ulatus majanduskasv 2016. aastal 1,7%-ni, mis on vaid veidi madalam kui 2015. aastal (2,0%). Majanduskasvu toetas suurel määral eratarbimise kasv, mis omakorda sai tuge tööhõive tõusust. Samal ajal ekspordi kasv aeglustus, kuna välisnõudlus jäi üleilmse ebakindluse suurenemise tõttu tagasihoidlikuks. Majanduse elavnemine oli euroala riikides suhteliselt laiaulatuslik. Ettevõtete suurem kasumlikkus ja väga soodsad rahastamistingimused toetasid investeeringute hoogustumist. Majanduskasvule andis 2016. aastal täiendava tõuke endiselt küllaltki madal naftahind. Euroala eratarbimise aastakasv oli 2,0%.

1.2. Eesti majanduse lühiülevaade

2017. aasta oli Eesti majandusele edukas. Majanduskasv oli 5 viimase aasta kiireim ja kiirem kui aasta alguses prognoositi. Geopoliitiline ebakindlus ja mitmed riskid, mis iseloomustasid maailmamajandust 2016. aastal, kardetud süvenemise asemel 2017.aastal pigem taandusid. Majanduskeskkond märgatavalt normaliseerus ning aasta lõppes Eesti majandusele paremas seisus kui algas. Eesti majandusareng oli seejuures üsna laiapõhjaline, mistõttu valdav enamus ettevõtteid jäid aastaga rahule ning heaolu tõusu said tunda rohkem peresid kui mitmel eelneval aastal.

Nüüd kõigest lähemalt.

Sisemajanduse koguprodukt (SKP) suurenes 2017. aastal 4,9% ning moodustas jooksevhindades 23 miljardit eurot (2016. aastal vastavalt 2,1% ja 21,1 mld eurot). Kvartalite lõikes oli majanduskasv järgmine: I kv 4,4%, II kv 5,7%, III kv 4,2% ja IV kv 5,0%. Majanduskasvu panustasid enim ehituse, info ja sidevaldkonnad ning kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus. Kvartalist kvartalis suurenes töötleva tööstuse panus majanduskasvu ja kokku oli kasv 3,9%. Samal ajal kaubanduse panus majanduskasvu aasta teisel poolel vähenes ning aastakasvuks kujunes 1,8%. Netoeksport ehk kaupade ja teenuste ekspordi ja impordi vahe oli aasta arvestuses 980 miljon eurot ehk 4,3% SKP-st, mis on viimase 6 aasta kõrgeim tase.

SKP arvestus **tarbimismeetodil** näitab, et sisemajanduse nõudlus kasvas 4,2% ja kasvu eestvedajaks olid investeeringud, mis 2017. aastal suurenesid 13,1%. Eratarbimine suurenes lõppenud aastal 2,0% ja valitsemissektori lõpptarbimiskulutused 0,8%, seda suuresti Euroopa Liidu eesistumise kulude arvel. Eratarbimise kulud moodustasid 49,6%, investeeringud 23,7% ja valitsemissektori lõpptarbimise kulud 20,3% SKP-st.

Tarbijahinnad kallinesid prognoositust (2,2%) ligikaudu poolteist korda kiiremini ning hinnatõus moodustas aastavõrdluses 3,4% (2016. a 0,1%). Tarbijahinnaindeksi aastamuutuse suurimad mõjutajad olid toit ja mittealkohoolsed joogid 5,7%-ga, mis andsid hindade kogutõusust ligi kaks viiendikku. Alkohoolsed joogid ja tubakas kallinesid 8,7% ning nende arvele langes üks viiendik hindade kogutõusust. Sama

panuse hinnatõusu andis mootorkütuse kallinemine, millest bensiini keskmine hinnatõus oli 12,8% ja diiselmootoril 14,7%. Riided ja jalatsid kallinesid 1,7%, eluasemekulutused 2,1%. Side hinnad odavnesid 4,1%.

Keskmine brutopalk oli 2017. aastal 1221 eurot ehk 6,5% enam kui 2016. aastal (1146 eurot). Aasta keskmine brutopalk suurenes pea kõikidel tegevusaladel, kuid kiirem palgakasv oli mäetööstuses (11,1%), info ja side (10,2%) ning energeetika (9,1%) tegevusalal. Samas kõrgeim brutopalk oli info ja side tegevusalal (2094 eurot) ning finants- ja kindlustustegevuses (1996 eurot). Olgu veel märgitud, et avalikus sektoris oli brutopalk 1265 eurot (aastakasv 7,9%) ja erasektoris 1206 (aastakasv 6,1%). Piirkonniti oli 2017. aastal keskmine brutopalk endiselt kõrgeim Harjumaal (1353 eurot) ja Tartumaal (1215 eurot) ja madalaim Hiiumaal (883 eurot) ning Saaremaal (876 eurot). Keskmine brutotunnipalk oli 2017. aastal 7.40 eurot ja see tõusis aastaga 7,2%. **Reaalpalk** tõusis aastaga 3% ja selle tõus jäi oluliselt aeglasemaks kui eelmisel aastal (7,5%).

Tööturu olukord 2017. aastal oli hea: tööturunäitajad paranesid peaaegu kogu aasta jooksul ja olid valdavalt paremad kui eelmisel aastal. Kuigi tööealiste (15-74 aastaste) inimeste koguarv vähenes, suurenes tööturul aktiivsete inimeste arv (hõivatute ja töötute summa) 7000 võrra ning jõudis hinnanguliselt 699 tuhandeni. Tööjõus osalemise määr tõusis 71,6%-ni ja tööhõive määr 67,5%-ni. Töötute arv vähenes 6400 võrra ja seda olukorras, kus 13500 seni mitteaktiivset inimest sisenes tööturule. 2017. aastal oli aastakeskmine töötute arv u. 40 tuhat inimest ja töötuse määr oli 5,8% (1%-punkti madalam kui 2016.a). Endiselt on tööturunäitajates olulised erinevused elukoha, soo ja rahvuse järgi. Kõrgeim tööhõive määr oli Harjumaal (74,2%) ja madalaim Ida-Virumaal (53,9%). Meeste hõivemäär on endiselt 8%-punkti kõrgem kui naistel (vastavalt 71,6% ja 63,6%). Eestlaste töötuse määr oli 4,4% ning mitte-eestlastel 8,8%.

Majutusettevõtetes peatus 2017. aastal 3,5 miljonit sise- ja välituristi, mis on 7% enam kui 2016. aastal. Majutusteenuseid kasutas 1,39 miljonit siseturisti ja 2,15 miljonit välituristi, mis on vastavalt 9% ja 5% enam kui eelmisel aastal. Varasema aastaga võrreldes saabus Eestisse rohkem turiste enamikust Euroopa Liidu riikidest ning samuti Venemaalt ja Aasia riikidest. Soome turistide peatus majutusettevõtetes 4% vähem kui 2016. aastal, kuid vaatamata sellele moodustasid soomlased 42% välituristide üldarvust. Majutusettevõtete teenuseid kasutanud välituristidest 72% tuli Eestisse puhkama ja 21% olid tööreisil.

2017. aasta detsembris pakkus külastajatele teenust 966 majutusettevõtet (aasta varem 908) ja külastajate käsutuses oli 20 tuhat tuba ja 45 tuhat voodikohta (aasta varem 19 tuhat tuba ja 43 tuhat voodikohta). Ööpäev majutusettevõttes maksis keskmiselt 37 eurot.

Kaupade eksport suurenes 2017. aastal 8% ja kaupu eksporditi Eestist jooksevhindades 12,8 mld väärtuses. Eestist viidi välja kõige enam elektriseadmeid (17% koguekspordist), järgnesid puit ja puidutooted (11%) ning mineraalsed tooted (10%). Ekspordi kasvu mõjutas eelkõige mineraalsete toodete (sh. kütus), metalli ja metallitoodete (sh metallijäätmete) ning puidu ja puittoodete (sh saematerjal) väljaveo suurenemine. Enim vähenes elektriseadmete väljavedu. Eesti suurim ekspordipartner oli 2017. a Soome (osatähtsus 16% koguekspordist), järgnesid Rootsi (14%) ja Läti (9%). Aastaga suurenes kõige enam eksport Soome, Venemaale ja Saksamaale. Enim vähenes eksport Rootsi, Mehhikosse ja Nigeeriasse. Eesti päritolu kaupade osatähtsus koguekspordist oli 2017. aastal 72%. Enim on suurenenud Eesti päritolu kaupade ekspordis mineraalsete toodete, metalli ja metallitoodete ning puidu ja puidutoodete väljavedu.

Kaupu imporditi 2017. aastal 14,7 mld euro väärtuses, mis on 9% enam kui eelmisel aastal. Eestisse imporditi kõige rohkem elektriseadmeid (15% koguimpordist), järgnevad transpordivahendid (13%), põllumajandussaadused ja toidukaubad (10%). Aastaga suurenes kõige enam transpordivahendite (sh laevad, sõidua autod) ja mineraalsete toodete (sh kütused) sissevedu. Vähenes aga elektriseadmete

sissevedu. Riikidest on impordi osas esikohal Soome (14% koguimpordist), järgnevad Saksamaa (11%) ja Leedu (9%). Aastaga suurenes enim sissevedu Soomest, Venemaalt ja Rootsist.

Väliskaubanduse bilanss oli 2017. aastal taas puudujäägis ning puudujääk moodustas 1,9 mld eurot, mis on 315 miljonit suurem kui 2016. aastal. Kaubavahetuse puudujäägi suurenemist mõjutas enim transpordivahendite (sh laevade) sissevedu. Suurim ülejääk oli puidu ja puidutoodete osas ja suurim puudujääk transpordivahendite ning keemiatööstuse tooraine osas. Väliskaubanduse bilanss oli positiivne 130 riigiga. Suurim kaubavahetuse ülejääk oli Rootsi, Norra ja Ameerika Ühendriikidega ning suurim defitsiit kaubavahetuses Poola, Saksamaa ja Leeduga.

Ehitusturu maht 2017. aastal suurenes. Eestis ja välisriikides ehitati kokku 2,5 mld euro eest, mis on 18% rohkem kui 2016. aastal. Arvestades vaid Eesti ehitusturgu, kasvas ehitusmaht kaguni 23%. Hooneid ehitati 1,6 mld ja rajatise 846 miljoni euro eest. 2016. aastaga võrreldes suurenes hoonete ehitus 14% ja rajatiste ehitus neljandiku võrra. Ehitusregistri andmetel lubati 2017. aastal kasutusse 5890 uut eluruumi, mis on 1158 eluruumi rohkem kui aasta varem. Eluruumide ehitus on kasvanud nüüd juba 6 aastat järjest. Samas nõudlus uute, hea asukohaga ja kvaliteetsete elamispindade järele püsib. 2017. aastal lubati kasutusse ka 1251 mitte-elamut kasuliku pinnaga 804 tuhat ruutmeetrit (eelmisel aastal 771 tuhat ruutmeetrit).

Veondusettevõtete sõitjakäive ulatus 2017. aastal 5,9 miljardi sõitjakilomeetrini ja kasvas 2016. aastaga võrreldes 9%. Bussiettevõtted teenindasid 2017. aastal 190,4 miljonit sõitjat, neist 87% linnaliinidel (sh trammi ja trolliga). Maakonnaliinidel oli ligi 14,9 miljonit sõitjat (vähenes võrreldes 2016. aastaga 5%), kaugliinidel 4,1 milj sõitjat (langus 3%) ja rahvusvahelistel liinidel ligi 1,4 milj sõitjat (kasv 12%). Eesti mereveo ettevõtted vedasid 2017. a 9,4 milj sõitjat ehk 3% enam kui 2016. a. Riigisisestel merevedudel veeti 2,5 milj sõitjat (kasv 7%) ja rahvusvahelistel vedudel ligi 7 milj sõitjat (kasv 2%). Eesti õhutranspordiettevõtete teenuseid kasutas 2017. a 146,7 tuhat sõitjat, mis on koguni 66% enam kui 2016. a.

Eesti kaubaveoautod vedasid 2017. a 27,7 milj tonni kaupu, mis on viiendiku võrra vähem kui 2016. aastal. Kaubamaht raudteel seevastu suurenes 7% ja ulatus 27,3 milj tonnini.

Lisame ülaltoodule valiku **rahvusvaheliste reitinguagentuuride** hinnanguid, mis iseloomustavad Eesti majandusolukorda võrreldes teiste riikidega (andmed on valdavalt 2017. aasta lõpu seisuga) ja tabeli „Sisemajanduse koguprodukt tegevusalade lõikes”.

- **Rahvusvaheline konkurentsivõime reiting** (IMD)
30. koht 63 riigi võrdluses (mai 2017). Võrreldes aasta varasemaga, on reiting 1 koha võrra paranenud.
- **Globaalne konkurentsivõime reiting** (WEF)
29. koht 137 riigi võrdluses (september 2017). Reiting iseloomustab riigi võimet tagada jätkusuutlik majanduskasv keskpikal perioodil. Tugineb informatsioonile, mis iseloomustab riigi arengutaset sõltuvalt sellest, kas areng toimub ressursside, tehnoloogia või innovatsiooni baasil. Võrreldes aasta varasemaga reiting 1 koha võrra paranes.
- **Rahvusvaheline inimarengu indeks** (ÜRO)
30. koht 188 riigi edetabelis (märts 2017). Indeks arvestab elanike haridustaset, eluiga, majanduse arengutaset jne. Võrreldes eelmise aastaga, paranes Eesti koht edetabelis kolme koha võrra.
- **Rahvusvaheline majandusvabaduse indeks** (The Heritage Foundation)
6. koht 180 riigi võrdluses (veebruar 2017). Hindamise aluseks on kaubanduspoliitika, riiklik sekumine, rahanduspoliitika, musta turu osakaal majanduses jne. Võrreldes möödunud aastaga, on Eesti koha võrra langenud.

- **Rahvusvaheline pikaajaliste väliskohustuste täitmise võimet iseloomustav reiting**
Reitinguagentuur Standard & Poor's (S&P) poolt Eestile antud riigireiting on AA– (väljavaade stabiilne). See on 2012. aasta oktoobrist püsinud samasugune. Aluseks on riigis läbiviidud struktuurireformid, otseinvesteeringute maht ning fiskaal- ja rahapoliitika.
- **Rahvusvaheline korruptsioonitajumise indeks** (Transparency International)
2017. aastal 22. koht 176 riigi edetabelis (2018 jaanuar). Esikohal olevas riigis on korruptsioon väikseim. Eesti positsioon 2017. aastal paranes ühe koha võrreldes 2016. aastaga.
- **Turismi konkurentsivõime indeks** (WEF)
Eestile kuulub 136 riigi hulgas 37. koht (mai 2017). Langus aastaga 8 kohta. Indeks võtab arvesse riigis valitsevat turvalisust, transpordi- ja IT infrastruktuuri, loodus- ja kultuuriressursse, tervishoiu- ja hügieenitingimusi jne.
- **Doing Business** (World Bank Group)
12. koht 190 riigi arvestuses (juuni 2017). Riigid on reastatud selle järgi, kus on kõige kergem ettevõtlust alustada ning sellega tegeleda. Aastaga on tõus üks koht.

Sisemajanduse koguprodukt tegevusalade lõikes (miljon €)

	Kehtivates hindades			Aheldatud väärtus (referentsaasta 2010)		
	2017	2016	Osatähtsus 2017. a, %	2017	2016	Muutus, %
Põllumajandus, metsa- majandus ja kalapüük	566	465	2,8	454	459	-1,1
Mäetööstus	247	216	1,2	295	202	46,1
Töötlev tööstus	3 054	2 853	15,4	2 707	2 604	3,9
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	591	540	3,0	698	642	8,8
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	209	179	1,1	194	172	12,4
Ehitus	1 311	1 090	6,6	1 080	917	17,8
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	2 342	2 215	11,8	1 953	1 919	1,8
Veondus ja laondus	1 505	1 403	7,6	1 282	1 198	7,0
Majutus ja toidlustus	415	377	2,1	232	231	0,7
Info ja side	1 225	1 057	6,2	1 233	1 066	15,6
Finants- ja kindlustustegevus	785	715	4,0	606	590	2,8
Kinnisvaraalne tegevus	1 945	1 859	9,8	1 372	1 385	-1,0
Kutse-, teadus- ja tehnikaalne tegevus	1 134	972	5,7	969	850	13,9
Haldus- ja abitegevused	807	718	4,1	688	618	11,3
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	1 448	1 338	7,3	990	993	-0,3
Haridus	938	880	4,7	657	656	0,2
Tervishoid ja sotsiaal- hoolekanne	822	755	4,1	545	530	2,8
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	326	301	1,6	238	229	3,6
Muud teenindavad tegevused	193	186	1,0	141	144	-2,1
LISANDVÄÄRTUS KOKKU	19 861	18 118	100,0	16 260	15 393	5,6
Neto-tootemaksud	3 141	2 980		2 599	2 596	0,1
SKP TURUHINDADES	23 002	21 098		18 849	17 977	4,9

2. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED

2.1. Riikide üldine paremusjärjestus

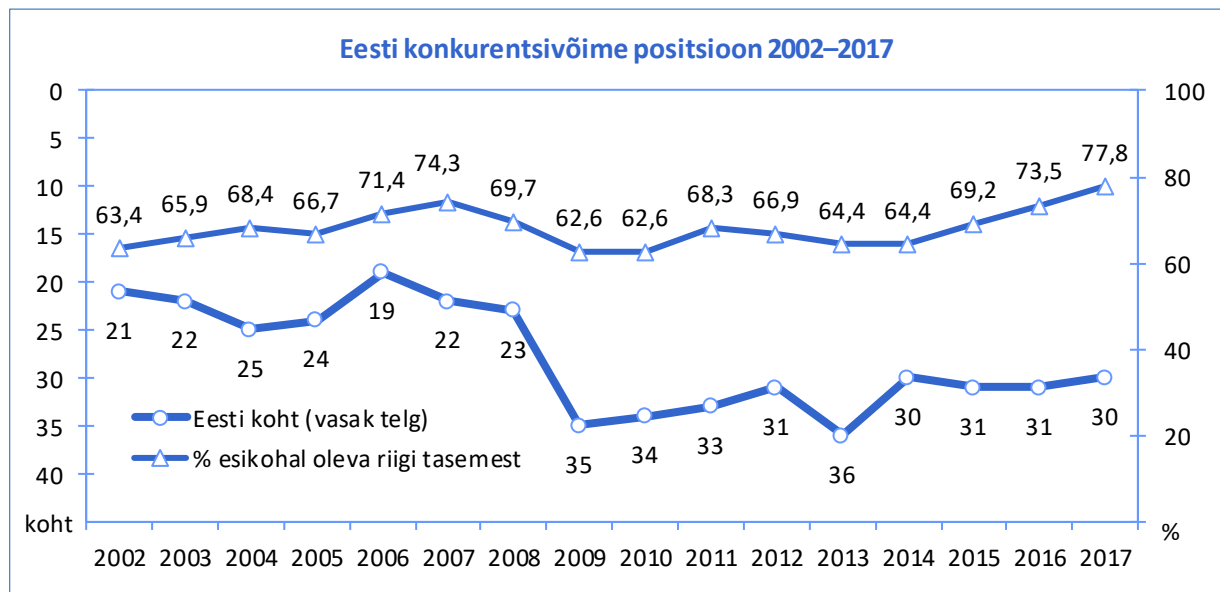
IMD World Competitiveness Yearbook 2017 toob ära 63 riigi konkurentsivõime hindamise tulemused, mida on 2 riigi võrra enam kui eelmisel aastal. Uustulnukateks on Küpros ja Saudi Araabia. Hindamisel kasutati 2016. a statistilisi andmeid ja 2017. a kevadel kõikides osavõtvates riikides läbi viidud ettevõtete juhtide küsitluse tulemusi (Eesti osas viis küsitluse läbi Eesti Konjunkturiinstituut). Aastaraamatu üldedetabelis on toodud kõigi 63 riigi kohad paremusjärjestuses ning iga riigi konkurentsivõimeindeks (%), mis on tuletatud antud riigi konkurentsivõime näitaja (kogutud punktid) jagamisel esikohal oleva riigi vastava näitajaga (käesoleval aastal oli taas esikohal Hongkong). Alljärgnevas tabelis on meie poolt võrdluseks lisatud 2016. aasta tulemused:

Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime 2017. aasta üldedetabel

Riik	2017		2016	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Hongkong	1	100	1	100
Šveits	2	99,7	2	98,0
Singapur	3	99,5	4	97,6
USA	4	98,7	3	97,9
Holland	5	96,6	8	91,3
Iirimaa	6	95,8	7	91,5
Taani	7	95,6	6	91,8
Luksemburg	8	95,1	11	90,0
Rootsi	9	95,0	5	92,4
AÜE	10	94,1	15	86,1
Norra	11	93,1	9	90,1
Kanada	12	92,3	10	90,0
Saksamaa	13	91,6	12	88,6
Taiwan	14	90,5	14	86,4
Soome	15	88,9	20	82,0
Uus-Meremaa	16	88,7	16	85,6
Katar	17	88,1	13	86,7
Hiina	18	87,8	25	79,2
Suurbritannia	19	86,8	18	83,3
Island	20	86,4	23	80,6
Austraalia	21	85,3	17	84,3
Iisrael	22	85,1	21	80,8
Belgia	23	83,9	22	80,7
Malaisia	24	83,5	19	83,0
Austria	25	83,3	24	80,2

Riik	2017		2016	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Jaapan	26	82,3	26	78,7
Tai	27	80,1	28	74,7
Tšehhi	28	79,0	27	76,1
Korea	29	78,7	29	74,2
Eesti	30	77,8	31	73,5
Prantsusmaa	31	77,7	32	73,5
Kasahstan	32	76,3	47	62,6
Leedu	33	75,6	30	74,0
Hispaania	34	74,8	34	69,4
Tšiili	35	74,5	36	67,4
Saudi Araabia	36	74,3		
Küpros	37	73,8		
Poola	38	73,7	33	71,3
Portugal	39	72,2	39	66,4
Läti	40	71,9	37	66,6
Filipiinid	41	71,8	42	65,5
Indoneesia	42	71,1	48	62,4
Sloveenia	43	70,8	43	64,9
Itaalia	44	70,5	35	68,7
India	45	69,7	41	65,8
Venemaa	46	68,9	44	63,9
Türgi	47	68,2	38	66,6
Mehhiko	48	67,3	45	63,2
Bulgaaria	49	65,7	50	61,7
Rumeenia	50	64,8	49	62,3
Slovakkia	51	64,7	40	65,9
Ungari	52	64,4	46	62,6
LAV	53	62,3	52	57,8
Kolumbia	54	61,8	51	58,3
Peruu	55	61,0	54	56,2
Jordaania	56	58,0	53	56,9
Kreeka	57	57,8	56	52,1
Argentiina	58	57,7	55	53,7
Horvaatia	59	56,5	58	51,6
Ukraina	60	56,1	59	46,5
Brasiilia	61	55,8	57	51,7
Mongoolia	62	48,1	60	45,8
Venezuela	63	32,7	61	32,6

Tabelis toodust nähtub, et **Eesti** on IMD 2017. aasta edetabelis 30. kohal, mis on 1 koha võrra parem kui eelmisel aastal. Eesti möödus Leedust, kes eelmisel aastal oli 30. kohal ja nüüd langes 33. kohale. Eesti on 30 edukama riigi hulgas olnud nüüd juba 9 korral ning kõrgeim koht edetabelis oli 2006. aastal (19. koht). Eesti konkurentsivõime positsiooni muutumist perioodil 2002-2017 näitab järgnev joonis:

Jooniselt nähtub, et edetabeli koha arvestuses oli Eesti perioodil 2002–2008 a. stabiilselt 20...25 edukama riigi hulgas. Majanduskriisi tagajärjel langesime 2009. aastal aga 35. kohale ning oleme seejärel väikeste kõikumistega liikunud tõusu suunas. Konkurentsivõime indeksi arvestuses on Eesti võimekuse tõus olnud stabiilsem ning 2017. aasta näitaja (77,6 %) on kõigi aegade kõrgeim. Vaatamata majanduskriisist põhjustatud 7%-punktilisele langusele on Eesti konkurentsivõime vaatlusperioodi (2002–2017) jooksul lähenenud esikohal olevale riigile 14,2%-punkti võrra ehk ligikaudu 1%-punkt aastas.

2017. a üldedetabelist saab teha veel järgmised järeldused:

- Maailma kõige konkurentsivõimelisemateks riikideks 2017. aastal (TOP 10) on:

1. Hongkong (eelmisel aastal samuti 1. koht)	6. Iirimaa (7.)
2. Šveits (2.)	7. Taani (6.)
3. Singapur (4.)	8. Luksemburg (11.)
4. USA (3.)	9. Rootsi (5.)
5. Holland (8.)	10. Araabia Ühendemiraadid (15.)
- Uuteks riikideks TOP 10-s on tänavu Luksemburg ja Araabia Ühendemiraadid, kes tõrjusid sealt välja Norra ja Kanada, kes tänavu langesid vastavalt 11. ja 12. kohale. Nagu näha, pole kõige konkurentsivõimelisemad riigid kõige suuremad rahvaarvult ega ka territooriumilt (peale USA). Pigem on tegemist keskmiste ja väikeste riikidega, küll kuuluvad nad aga jõukamate hulka. Tähelepanuväärne on see, et 10 konkurentsivõimelisema riigi hulgas on 6 Euroopa riiki.
- Kui vaadata riikide konkurentsivõime muutumist viimasel majandusaastal kogu edetabeli ulatuses, siis on suuremad **tõusjad** Kasahstan (15 kohta), Hiina (7), Indoneesia (6), Soome (5) ja AÜE (5). Edetabelis **langesid** kõige enam Slovakkia (11 kohta), Türgi (9), Itaalia (9), Ungari (6), Poola (5) ja Malaisia (5).
- Eesti olulisematest kaubanduspartneritest on Rootsi tänavu 9. kohal, Soome 15. kohal, Leedu 33. kohal, Läti 40. kohal ja Venemaa 46. kohal. Nendest on suutnud aastaga oma kohta parandada vaid Soome (oli 20. kohal).
- IMD poolt konkurentsivõime hindamisega kaasatud 63 riigist on kõige nõrgemateks tänavu osutunud (tagantpoolt alates): Venezuela, Mongoolia, Brasiilia, Ukraina, Horvaatia ja Argentiina.

Lisaks üldedetabelile koostas IMD ka mitmeid alamedetabeleid: kaks riikide elanike arvu, kaks majanduse arengutaseme ja kolm territoriaalse tunnuse alusel. Need edetabelis näitavad järgmist:

Väikeste (alla 20 mln elaniku) riikide grupis (34 riiki) juhivad (esimesed 6 paremusjärjestuses): Hongkong, Šveits, Singapur, Holland, Iirimaa ja Taani. Eestile kuulub väikeste riikide grupis 19. koht (eelmisel aastal 20. koht).

Suurte (üle 20 mln elaniku) riikide grupis (29 riiki) juhivad: USA, Kanada, Saksamaa, Taiwan, Hiina ja Suurbritannia.

Majanduslikult enam arenenud (SKP in kohta üle 20 tuh USD) riikide grupis juhivad edetabelit Hongkong, Šveits, Singapur, USA, Holland ja Iirimaa. Kõik need riigid kuuluvad ka üldedetabeli esimese 6 riigi hulka, mis näitab, et kõrge konkurentsivõimega kaasneb ka majanduslik areng.

Majanduslikult vähem arenenud (SKP in kohta alla 20 tuh USD) riikide grupis juhivad Hiina, Malaisia, Tai, Tšehhi, Eesti ja Kasahstan.

Territoriaalse tunnuse järgi on 40-st Euroopa, Lähis-Ida ja Aafrika riigist moodustatud grupis 6 tugevamat Šveits, Holland, Iirimaa, Taani ja Luksemburg (kõik Euroopa riigid). Eestile kuulub selles grupis 18. koht. Aasia ja Vaikse ookeani riikide grupi (14 riiki) kõige konkurentsivõimelisemad on Hongkong, Singapur, Taiwan, Uus-Meremaa, Hiina ja Austraalia. Ameerika riikide gruppi (9 riiki) juhivad USA, Kanada ja Tšiili.

2.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes

2017. aastal kasutas IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamisel 346 näitajat, millest 261 kasutati vahetult reitingute arvutamisel ja 65 näitajat taustinformatsioonina. Reitingute arvutamisel kasutatud 261 näitajast 143 olid statistilised (kvantitatiivsed) andmed ja 118 küsitluse teel saadud (kvalitatiivsed) näitajad.

Vastavalt IMD poolt välja töötatud metoodikale ühendati kogutud informatsioon (iga riigi kohta eraldi) esimesel etapil 20 alamfaktoriks ja teisel etapil viimased omakorda 4 faktoriks. Viimasteks on:

- **Majanduse seisund**, mis näitab, kuidas aruandeaastal arenes riigi majandus. Faktor iseloomustab siseriikliku majanduse olukorda, rahvusvahelise kaubavahetuse arengutaset, välismaiste otse-investeeringute mahtu, tööhõive olukorda riigis ning hindade taset.
- **Valitsuse (töö) tõhusus**, mis näitab, mil määral see on kooskõlas riigi edendamise huvidega. Arvestatakse riigieelarve tasakaalustatust, maksude taset, riigi institutsioonide arengutaset ja teisi ettevõtluse arengut soodustavaid tingimusi.
- **Äritegevuse efektiivsus**, mis iseloomustab, kuivõrd innovaatsiliselt, kasumlikult ja usaldusväärselt (vastutustundlikult) ettevõtted tegutsevad. Arvestatakse tootlikkuse taset riigis, töö- ja finants-turgude olukorda, ettevõtete juhtimise praktikat ja väärtushinnanguid.
- **Infrastruktuuri arengutase**, mis näitab, mil määral riigi baas-, tehnoloogiline ja teaduslik infrastruktuur ning inimressursid vastavad ärisektori vajadustele. Arvesse võetakse ka tervishoidu ja keskkonda iseloomustavaid andmeid.

Alljärgnevas tabelis on ära toodud riikide positsioonid (kohad) neljas faktoripõhises edetabelis, kusjuures riigid on reastatud nende koha järgi konkurentsivõime üldedetabelis.

Riikide positsioonid konkurentsivõime faktoripõhistes edetabelites 2017. aastal

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Hongkong	1	100,0	11	1	1	20
Šveits	2	99,7	15	2	5	1
Singapur	3	99,5	6	3	10	7
USA	4	98,7	1	27	14	2
Holland	5	96,6	9	12	4	8
Iirimaa	6	95,8	4	9	3	19
Taani	7	95,6	20	7	8	4
Luksemburg	8	95,1	3	15	6	22
Rootsi	9	95,0	17	14	9	3
AÜE	10	94,1	5	4	2	37
Norra	11	93,1	48	6	7	5
Kanada	12	92,3	16	13	11	10
Saksamaa	13	91,6	7	21	16	9
Taiwan	14	90,5	12	10	15	21
Soome	15	88,9	45	16	13	6
Uus-Meremaa	16	88,7	32	5	20	23
Katar	17	88,1	8	11	12	38
Hiina	18	87,8	2	45	18	25
Suurbritannia	19	86,8	29	17	21	15
Island	20	86,4	39	8	24	17
Austraalia	21	85,3	25	18	27	18
Israael	22	85,1	31	24	22	16
Belgia	23	83,9	23	32	26	13
Malaisia	24	83,5	13	25	19	32
Austria	25	83,3	40	33	17	11
Jaapan	26	82,3	14	35	35	14
Tai	27	80,1	10	20	25	49
Tšehhi	28	79,0	19	29	34	28
Korea	29	78,7	22	28	44	24
Eesti	30	77,8	44	23	32	29
Prantsusmaa	31	77,7	24	52	40	12
Kasahstan	32	76,3	54	19	23	43
Leedu	33	75,6	42	34	33	30
Hispaania	34	74,8	35	38	42	26
Tšiili	35	74,5	34	26	31	45
Saudi Araabia	36	74,3	21	31	38	44

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infra-struktuur
Küpros	37	73,8	28	22	50	40
Poola	38	73,7	27	44	37	34
Portugal	39	72,2	51	40	46	27
Läti	40	71,9	53	36	39	35
Filipiinid	41	71,8	26	37	28	54
Indoneesia	42	71,1	33	30	30	59
Sloveenia	43	70,8	47	42	48	31
Itaalia	44	70,5	38	53	45	33
India	45	69,7	18	48	29	60
Venemaa	46	68,9	46	46	51	36
Türgi	47	68,2	43	41	43	48
Mehhiko	48	67,3	30	51	36	55
Bulgaaria	49	65,7	37	39	56	47
Rumeenia	50	64,8	49	47	52	50
Slovakkia	51	64,7	52	55	54	42
Ungari	52	64,4	36	54	60	41
LAV	53	62,3	58	50	41	56
Kolumbia	54	61,8	41	56	53	58
Peruu	55	61,0	50	43	55	61
Jordaania	56	58,0	62	49	47	57
Kreeka	57	57,8	61	61	57	39
Argentiina	58	57,7	56	58	58	52
Horvaatia	59	56,5	57	57	63	46
Ukraina	60	56,1	55	59	59	53
Brasiilia	61	55,8	59	62	49	51
Mongoolia	62	48,1	60	60	62	62
Venezuela	63	32,7	63	63	61	63

Tabelis toodud andmetest saab teha mitmeid olulisi järeldusi IMD projektis osalevate riikide konkurentsivõime arengutaseme kohta:

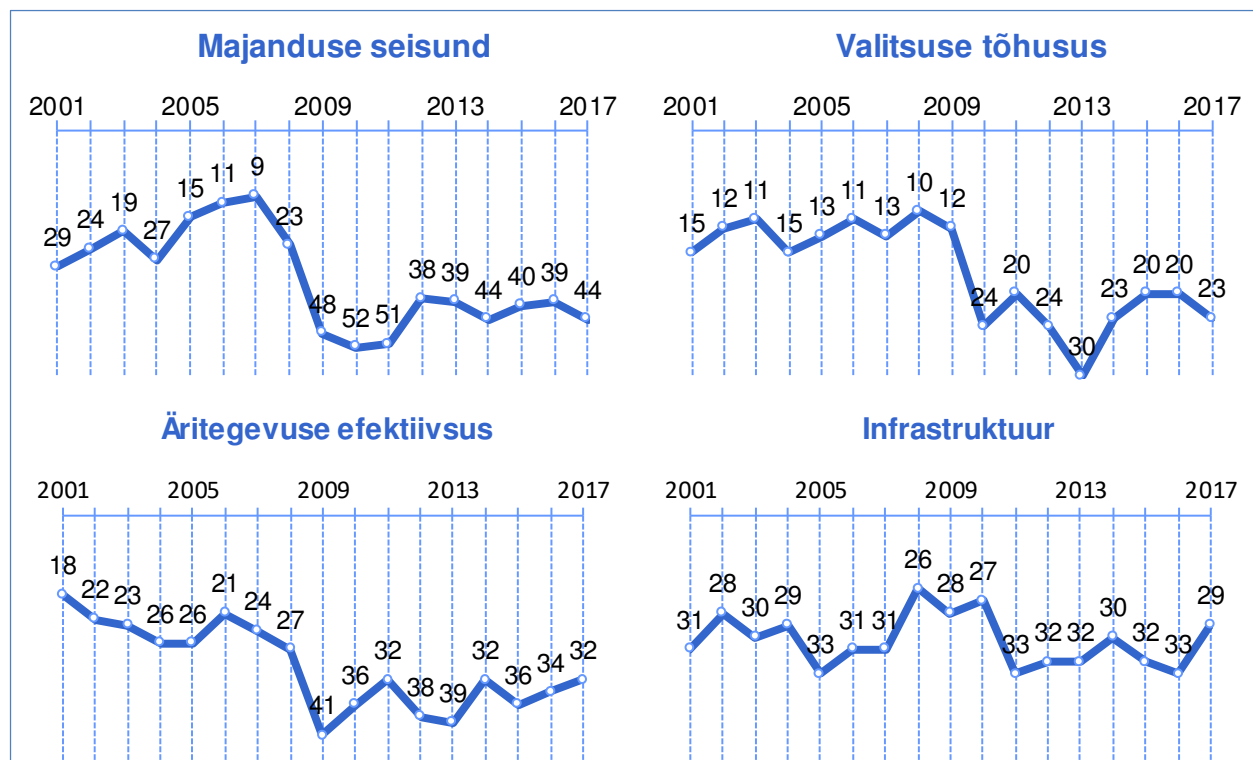
Majanduse seisundi poolest (läheldes IMD poolt valitud kriteeriumidest) on 6-ks edukamaks riigiks USA, Hiina, Luksemburg, Iirimaa, Araabia Ühendemiraadid (AÜE) ja Singapur. Selles nimekirjas on uus-tulnukad Luksemburgi ja AÜE, kes tõrjusid sealt välja Hongkongi ja Katari. USA on juba aastaid olnud majanduslikult kõige tugevamaks riigiks. Samas Iirimaa tõusis TOP 6-de esmakordselt alles eelmisel aastal. Eesti partnerriikidest on majanduse seisundi poolest Rootsi 17. kohal, Soome 45. kohal, Läti 53. kohal, Leedu 42. kohal, Venemaa 46. kohal. Edetabeli lõpetavad (tagant alates): Venezuela, Jordaania, Kreeka, Mongoolia, Brasiilia ja Lõuna-Aafrika Vabariik.

Valitsuse töö on tõhusamaks hinnatud Hongkongis, Šveitsis, Singapuris, AÜE-s, Uus-Meremaal ja Norras. Kõik suhteliselt väikesed riigid ning peale AÜE olid TOP 6-s ka eelmisel aastal. Viimane tõrjus kuue hulgast välja Katari. Kolm kõige tõhusama valitsusega riiki (Hongkong, Šveits ja Singapur) on ühtlasi ka kolmeks kõige konkurentsivõimelisemaks riigiks tunnustatud tänavu. Sellest saab järeldada, et valitsuse töö efektiivsusel on oluline roll riigi konkurentsivõime tagamisel. Eesti peamiste partnerriikide kohad valitsuse töö alamedetabelis on: Rootsi 14., Soome 16., Leedu 34., Läti 36. ja Venemaa 46. Valitsuse töö on kõige vähem-efektiivseks hinnatud Venezuelas, Brasiilias ja Kreekas.

Äritegevuse efektiivsuse poolest on teistest edukamad Hongkong, AÜE, Iirimaa, Holland, Šveits ja Luksemburg. Kõik nad kuuluvad ka üldedetabeli TOP 10 hulka. Seejuures paistab eriti silma Hongkong, kellel on väga arenenud tööturg, finantsmajandus ja juhtimise praktika. Eestile olulistest partnerriikidest on Rootsi 9. kohal, Soome 13. kohal, Leedu 33. kohal, Läti 39. kohal ja Venemaa 51. kohal.

Infrastruktuuri arengutasemelt on eesotsas Šveits, USA, Rootsi, Taani, Norra ja Soome. Kõik tuntud kui rikkad riigid ning 4 neist kuulub Põhjamaade hulka. Samad riigid olid TOP 6 hulgas ka eelmisel aastal. Need on riigid, kus on pööratud suurt tähelepanu infrastruktuuri igakülgssele arendamisele. Nendest USA on väga tugevalt arendanud tehnoloogilist ja teaduslikku infrastruktuuri, Taani paistab silma tervishoiu kõrge taseme poolest ja Soome hariduse edendamise poolest.

Eesti kohta näitavad alamedetabelid, et meie suhteliseks tugevuseks on valitsuse tõhusus, kus oleme tänavu 23. kohal (eelmisel aastal 20. koht). Järgnevad infrastruktuur – 29. koht (eelmine aasta 33. koht), äritegevuse efektiivsus – 32. koht (eelmine aasta 34. koht) ja majanduse seisund – 44. koht (eelmine aasta 39. koht).

2.3. Euroopa Liidu liikmesriikide konkurentsivõime

IMD rahvusvahelise konkurentsivõime hindamisest osa võtnud 63 riigi hulgas on tänavu 27 Euroopa Liidu liikmesriiki (puudub Malta) ehk 1 riigi võrra rohkem kui 2016. aastal (lisandus Küpros). Kuna valdav osa (70%) Eesti väliskaubandusest (samuti tööjõu ja kapitali liikumisest) toimub EL liikmesriikidega, siis on meile eriti oluline olla hästi informeeritud nende riikide (meie ühisturu) konkurentsivõimest ja püsida konkurentsivõimelisena eelkõige just Euroopa Liidu sees. Alljärgnevalt tutvustame IMD 2017. aasta projektis osalenud 27 liikmesriigi positsioone edetabelis (võrdluseks on toodud 2016. a edetabeli tulemused).

EL liikmesriikide kohad ja konkurentsivõime indeksid IMD edetabelis 2017. aastal

Riik	Koht EL arvestuses		IMD edetabelis 2017. a		IMD edetabelis 2016. a	
	2017	2016	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Holland	1	4	5	96,5	8	91,3
Iirimaa	2	3	6	95,8	7	91,5
Taani	3	2	7	95,6	6	91,8
Luksemburg	4	5	8	95,1	11	90,0
Rootsi	5	1	9	95,0	5	92,4
Saksamaa	6	6	13	91,6	12	88,6
Soome	7	8	15	88,9	20	82,0
Suurbritannia	8	7	19	86,8	18	83,3
Belgia	9	9	23	83,9	22	80,7
Austria	10	10	25	83,3	24	80,2
Tšehhi	11	11	28	79,0	27	76,2
Eesti	12	13	30	77,8	31	73,6
Prantsusmaa	13	14	31	77,7	30	73,5
Leedu	14	12	33	75,6	30	74,0
Hispaania	15	16	34	74,8	34	69,4
Küpros	16	-	37	73,8	-	-
Poola	17	15	38	73,7	33	71,3
Portugal	18	19	39	72,2	39	66,4
Läti	19	18	40	71,8	37	66,6
Sloveenia	20	21	43	70,7	43	64,9
Itaalia	21	17	44	70,5	35	68,7
Bulgaaria	22	24	49	65,7	50	61,7
Rumeenia	23	23	50	64,7	49	62,3
Slovakkia	24	20	51	64,7	40	65,9
Ungari	25	22	52	64,4	46	62,7
Kreeka	26	25	57	57,8	56	44,8
Horvaatia	27	26	59	55,5	58	51,6
EL liikmesriikide keskmine			31,3	77,9	29,7	74,3

Tabelis toodust nähtub:

- Euroopa Liidu liikmesriikidele kuuluvad IMD 2017. aasta edetabelis kohad 5.-st kuni 59.-ni ja indeksina väljendatuna 96,5%-st 55,5%-ni. EL liikmesriikide keskmine koht edetabelis on 31,3 (eelmisel aastal 29,7 koht). Seega keskmine koht on natuke (1,6 võrra) halvenenud, kuid keskmine konkurentsivõime indeks on seevastu tõusnud 3,6%-punkti võrra.
- EL konkurentsivõimelisem riik 2017. aastal on Holland, kellele järgnevad Iirimaa, Taani, Luksemburg, Rootsi ja Saksamaa. Samad riigid olid TOP 6-s ka eelmisel aastal, kuid nende omavahelises järjekorras on toimunud mõned muutused. Näiteks Rootsi on langenud 1. kohalt 5.-ks ja Holland on tõusnud 4. kohalt 1.-ks. Kogu edetabelis tõusid peale Hollandi veel Iirimaa, Luksemburg, Soome, Eesti, Prantsusmaa, Hispaania, Portugal, Sloveenia ja Bulgaaria. Edetabelis langesid (peale Rootsi) veel Leedu (2 kohta), Poola (2), Läti (1), Itaalia (4), Slovakkia (4), Ungari (3), Kreeka (1) ja Horvaatia (1).
- **Eestile** kuulub EL liikmesriikide arvestuses 2017. aastal 12. koht, mis on ühe koha võrra parem kui eelmisel aastal. Eesti ees vahetult on Tšehhi, Austria ja Belgia ning Eesti taga Prantsusmaa, Leedu ja Hispaania. Sel aastal jääme konkurentsivõime indeksi arvestuses maha esikohal olevast Hollandist 18,7 %-punkti, eelmisel aastal esikohal olnud Rootsist 18,8 %-punkti.

3. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Käesolevas peatükis iseloomustame EL liikmesriikide, sealhulgas Eesti konkurentsivõimet, komponentide (20) lõikes. Viimased on seejuures koondatud 4 faktorisse: majanduse seisund, valitsuse tõhusus, äritegevuse efektiivsus ja infrastruktuur (igas 5 komponenti).

3.1. Majanduse seisund

Majanduse seisundit iseloomustab IMD järgmiste komponentide kaudu: siseriiklik majandus, väliskaubandus, välisinvesteeringud, tööhõive ja hinnad. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriikide positsioonid IMD komponendipõhistes edetabelites.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites majanduse seisundi komponentide lõikes 2017. aastal

Koht EL arvestuses 2017	Riik	Siseriiklik majandus	Rahvusvaheline kaubandus	Välisinvesteeringud	Tööhõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
1	Luksemburg	11	4	2	18	32	3
2	Iirimaa	3	25	3	39	30	4
3	Saksamaa	6	7	10	14	25	7
4	Holland	16	6	6	31	29	9
5	Rootsi	8	16	17	34	41	17
6	Tšehhi	41	13	36	25	15	19
7	Taani	30	21	25	29	31	20
8	Belgia	31	8	16	47	35	23
9	Prantsusmaa	19	23	12	48	39	24
10	Poola	39	22	30	40	19	27
11	Küpros	46	39	5	57	14	28
12	Suurbritannia	20	30	21	17	60	29
13	Hispaania	29	19	14	60	22	35
14	Ungari	57	9	62	21	16	36
15	Bulgaaria	52	17	41	51	5	37
16	Itaalia	34	24	20	56	40	38
17	Austria	24	20	63	30	20	40
18	Leedu	47	28	56	41	12	42
19	Eesti	55(24)	29(20)	51(19)	43(14)	8(3)	44(19)
20	Soome	37	41	38	46	33	45
21	Sloveenia	49	15	58	52	6	47
22	Rumeenia	38	37	53	42	38	49
23	Portugal	50	31	33	55	23	51
24	Slovakkia	51	27	55	49	18	52
25	Läti	56	33	57	54	9	53
26	Horvaatia	53	18	45	58	43	57
27	Kreeka	60	40	59	62	21	61
Keskmine		35,6	22,3	32,9	41,4	25,3	33,2

Tabelis toodust saab teha mitmeid järeldusi:

- EL liikmesriikide suhtelisteks tugevusteks (IMD 63 riigi võrdluses) on rahvusvaheline kaubandus (keskmine koht edetabelis 22,3) ja hinnad (keskmine koht 25,3). Kõige nõrgemateks majanduse seisundi komponentideks on aga tööhõive (41,4 k) ja siseriiklik majandus (35,6 k). Võrreldes eelmise aastaga (2016. a aastaraamat) on EL oma positsiooni parandanud välisinvesteeringute osas (34,5 kohalt 32,9 kohale) ja tööhõive osas (42,1 kohalt 41,4 kohale).
- Võrdlus EL riikide lõikes näitab, et siseriiklik majandus on teistest konkurentsivõimelisem (TOP 3) Iirimaa, Saksamaal ja Rootsis. Väliskaubandus on kõige enam arenenud Luksemburgis, Hollandis ja Saksamaal. Välisinvesteeringute poolest on kõige edukamad Luksemburg, Iirimaa ja Küpros. Tööhõive probleemid on teistest paremini lahendatud Saksamaal, Suurbritannias ja Luksemburgis. Ning hinnad on kõige konkurentsivõimelisemad Bulgaarias, Sloveenias ja Eestis.
- **Eesti** positsioon EL riikide arvestuses majanduse seisundi komponentide lõikes on järgmine: siseriiklik majandus – 24. koht (eelmine aasta 25. koht), väliskaubandus – 20. koht (eelmine aasta sama), välisinvesteeringud – 19. koht (23. koht), tööhõive – 14. koht (8. koht) ja hinnad – 3. koht (1. koht).

3.2. Valitsuse töö tõhusus

IMD hindab valitsuse töö tõhusust sellistes valdkondades nagu riigi rahandus, maksupoliitika, institutsionaalne raamistik, äriseadusandlus ja sotsiaalne raamistik. Positiivselt hinnatakse sellist majanduspoliitikat, mis on paindlik ja võtab arvesse rahvusvahelises majanduskeskkonnas toimunud muudatusi. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites mis on koostatud valitsuse töö tõhususe komponentide lõikes.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelis valitsuse töö tõhususe komponentide lõikes 2017. aastal

Koht EL arvestuses 2017	Riik	Riigi rahandus	Maksu- poliitika	Institutsio- naalne raamistik	Äri- seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
1	Taani	17	41	5	5	3	7
2	Iirimaa	23	14	20	4	15	9
3	Holland	13	50	4	6	7	12
4	Rootsi	15	52	11	10	2	14
5	Luksemburg	9	44	8	16	10	15
6	Soome	30	51	12	12	4	16
7	Suurbritannia	37	27	16	7	16	17
8	Saksamaa	16	56	17	18	8	21
9	Küpros	38	9	39	19	23	22
10	Eesti*	14(3)	38(7)	31(12)	17(8)	32(19)	23
11	Tšehhi	18	45	26	35	29	29
12	Belgia	53	62	18	21	6	32
13	Austria	39	61	22	27	12	33
14	Leedu	26	35	47	31	31	34
15	Läti	29	37	36	30	40	36

Koht EL arvestuses 2017	Riik	Riigi rahandus	Maksu- poliitika	Institutsio- naalne raamistik	Äri- seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
16	Hispaania	55	43	35	34	21	38
17	Bulgaaria	35	20	50	44	46	39
18	Portugal	57	48	37	23	26	40
19	Sloveenia	45	54	44	39	19	42
20	Poola	46	47	34	41	35	44
21	Rumeenia	40	39	51	40	43	47
22	Prantsusmaa	52	63	33	32	13	52
23	Itaalia	58	60	42	36	25	53
24	Ungari	51	58	43	42	45	54
25	Slovakkia	41	53	49	60	41	55
26	Horvaatia	50	57	55	59	36	57
27	Kreeka	60	59	60	52	38	61
Keskmine		35,8	45,3	31,3	28,1	23,2	33,4

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses

Tabelis toodust nähtub:

- Valitsuse töö tõhususe poolest on EL 27 liikmesriigid keskmiselt 33,4 kohal, mis näitab, et eelmise aastaga (32,5 koht) võrreldes on valitsuste tegevustõhusus vähesel määral (0,9 kohta) langenud. Seejuures on mõõdukas langus toimunud kõigi komponentide osas. EL liikmesriikide valitsuste töö suhteliseks tugevuseks on sotsiaalne raamistik (23,2 koht), äriseadusandlus (28,1 koht) ja institutsionaalne raamistik (31,3 koht). Kõige nõrgem komponent on maksupoliitika, mis on nii olnud ka mitmel varasemal aastal.
- Valitsuse töö EL liikmesriigiti on väga erineva tõhususega – alates Taanist, Iirimast, Hollandist, Rootsist ja Luksemburgist, kes kõik kuuluvad 63 riigi arvestuses esimese 15 hulka, kuni Itaalia, Ungari, Slovakkia, Horvaatia ja Kreekani, kes on viimase 10 riigi hulgas.
- Komponentide lõikes on EL riikide TOP 3 järgmine: riigi rahandus – Luksemburg, Holland ja Eesti; maksupoliitika – Küpros, Iirimaa ja Bulgaaria; institutsionaalne raamistik – Holland, Taani ja Luksemburg; äriseadustik – Iirimaa, Taani ja Holland; sotsiaalne raamistik – Rootsi, Taani ja Soome.
- Eestile** kuulub valitsuse töö tõhususe poolest 2017. aasta edetabelis EL riikide arvestuses suhteliselt kõrge 10. koht. Olgu märgitud, et eelmisel aastal oli koht veelgi kõrgem – kaheksas. Üksikutest komponentidest on Eesti suhteliseks tugevuseks riigi rahandus (3. koht), maksupoliitika (7. koht) ja äriseadustik (8. koht). Nõrgemad lülid on sotsiaalpoliitika (19. koht) ja institutsionaalne areng (12. koht).

3.3. Äritegevuse efektiivsus

Majanduslikult edukad riigid peavad väga oluliseks, et nende territooriumil asuvad ettevõtted saaksid efektiivselt tegutseda. Seoses sellega peetakse üheks olulisemaks komponendiks finantsturgude arendamist. Kaalukaks teguriks on samuti tööjõu kõrge kvalifikatsioon, spetsialistide ja oskustööjõu saadavus tööturul. Hariduse tasemest sõltuvad ettevõtete juhtimise tase ja valitsevad väärtushinnangud. Kuidas IMD on hinnanud äritegevuse efektiivsust EL liikmesriikides see nähtub alljärgnevast tabelist.

**EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelis äritegevuse efektiivsuse
komponentide lõikes 2017. aastal**

Koht EL arvestuses 2017	Riik	Tootlikkus	Tööturg	Finants- turud	Juhtimise praktika	Väärtus- hinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
1	Iirimaa	1	18	23	7	3	3
2	Holland	5	3	8	16	5	4
3	Luksemburg	3	19	3	10	21	6
4	Taani	12	21	5	3	7	8
5	Rootsi	4	27	9	11	4	9
6	Soome	16	34	10	9	20	13
7	Saksamaa	13	12	15	27	25	16
8	Austria	14	20	27	5	29	17
9	Suurbritannia	23	25	11	22	28	21
10	Belgia	15	43	17	31	32	26
11	Eesti	37(19)	41(13)	36(14)	23(10)	26(8)	32
12	Leedu	34	37	43	21	33	33
13	Tšehhi	30	44	32	34	39	34
14	Poola	25	36	39	42	45	37
15	Läti	40	40	45	36	35	39
16	Prantsusmaa	20	55	18	48	61	40
17	Hispaania	26	50	31	51	47	42
18	Itaalia	32	56	47	46	41	45
19	Portugal	39	46	53	52	31	46
20	Sloveenia	27	53	55	44	56	48
21	Küpros	49	45	48	58	42	50
22	Rumeenia	33	51	58	53	52	52
23	Slovakkia	44	54	51	55	57	54
24	Bulgaaria	46	58	57	60	55	56
25	Kreeka	50	60	61	49	58	57
26	Ungari	57	59	54	61	62	60
27	Horvaatia	51	62	59	63	63	63
	Keskmine	27,6	39,6	33,9	34,7	36,2	33,7

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- Äritegevuse efektiivsuse poolest on EL liikmesriigid keskmiselt 33,7 kohal, mis näitab, et olukord on aastaga mõõdukalt halvenenud (eelmisel aastal oldi keskmiselt 31,5 kohal). Seejuures suurimaks probleemiks on just tööturg (39,6. koht) ja väärtushinnangud (36,2. koht). Kahjuks on viimaste osas EL riikide positsioon aastaga veelgi halvenenud.
- EL liikmesriigid erinevad äritegevuse efektiivsuse poolest omavahel olulisel määral: Iirimaa, Holland, Luksemburg, Taani ja Rootsi kuuluvad IMD edetabelis esimesse 10-sse, kuid Horvaatia, Ungari, Kreeka ja Bulgaaria on edetabeli 10 viimase hulgas (55-st kohast tagapool).

- Äritegevuse efektiivsuse komponentidest on EL 27 tugevamaks küljeks tootlikkus, kus liikmesriikidele kuulub IMD edetabelis esimene, kolmas ja neljas koht (vastavalt Iirimaa, Luksemburg ja Rootsi). Tööturu TOP 3 on Holland, Saksamaa ja Iirimaa. Finantsturud on kõige enam arenenud Luksemburgis, Taanis ja Hollandis. Juhtimispraktika hea taseme poolest eristuvad Taani, Austria ja Iirimaa ning kõrgete väärtushinnangutega paistavad silma Iirimaa, Rootsi ja Holland.
- Eesti äritegevuse efektiivsus on IMD edetabelis saanud 32. koha ja EL riikide arvestuses 11. koha (eelmisel aastal vastavalt 34. ja 14. kohal). Komponentide lõikes on Eesti suhteliseks tugevuseks (EL 27 arvestuses) väärtushinnangud (8. koht) ja juhtimise praktika (10. koht). Kindlasti peab Eesti pingutama aga tootlikkuse tõstmise osas (IMD arvestuses 37. koht, EL arvestuses 19. koht).

3.4. Infrastruktuur

Infrastruktuur on konkurentsivõime oluline, aga ka kulukas komponent. Majanduslikult arenenud riigid saavad pöörata enam tähelepanu infrastruktuuri arendamisele, soodustades sellega ettevõtluse arengut riigis. Riikides, kus baasinfrastruktuur (teedevõrk, raudteed, sadamad, lennuväljad) on suures osas juba välja ehitatud, on võimalik nüüd rohkem vahendeid suunata teadusliku ja tehnoloogilise infrastruktuuri edendamisele. Sellela pole teaduspõhise riigi rajamine võimalik.

IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise metoodika näeb infrastruktuuri osas ette enam kui 100 näitaja kasutamist, mis koondatakse 5 alamfaktoris: baasinfrastruktuur, tehnoloogiline infrastruktuur, teaduslik infrastruktuur, tervishoid ja keskkond ning haridus.

EL liikmesriikide infrastruktuuri positsioonid komponentide lõikes 2017. aastal

Koht EL arvestuses 2017	Riik	Baasinfrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduslik infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
1	Rootsi	10	7	7	2	7	3
2	Taani	6	9	11	4	4	4
3	Soome	13	3	15	5	1	6
4	Holland	4	2	14	15	11	8
5	Saksamaa	17	12	6	6	29	9
6	Austria	12	24	16	8	14	11
7	Prantsusmaa	14	13	13	10	24	12
8	Belgia	21	22	17	23	2	13
9	Suurbritannia	29	16	9	17	21	15
10	Iirimaa	25	14	21	13	18	19
11	Luksemburg	9	23	23	21	26	22
12	Hispaania	22	28	26	20	38	26
13	Portugal	41	34	32	19	19	27
14	Tšehhi	18	26	28	31	31	28
15	Eesti	26(13)	30(15)	42(21)	29(18)	13(7)	29
16	Leedu	35	27	37	30	22	30
17	Sloveenia	31	44	31	28	23	31
18	Itaalia	59	37	22	22	33	33
19	Poola	28	35	34	40	20	34

Koht EL arvestuses 2017	Riik	Baasinfrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduslik infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
20	Läti	36	33	54	26	17	35
21	Kreeka	47	48	39	32	32	39
22	Küpros	46	56	60	27	3	40
23	Ungari	38	45	35	39	42	41
24	Slovakkia	37	47	47	34	41	42
25	Horvaatia	53	53	56	33	44	46
26	Bulgaaria	49	39	53	52	47	47
27	Rumeenia	54	41	51	45	49	50
Keskmine		28,9	28,4	29,6	23,4	23,4	25,9

*Sulgudes Eesti koht EL arvestuses

Tabelist saab teha mitmeid järeldusi:

- Infrastruktuur on EL liikmesriikide kõige arenenum konkurentsivõime komponent. EL liikmesriikidele kuulub IMD infrastruktuuri alamedetabelis esimesest 15 kohast 9. EL arvestuses kuuluvad TOP 6 hulka (paremusjärjestuses) Taani, Rootsi, Soome, Holland, Saksamaa ja Austria. Samad riigid olid eesotsas ka eelmisel aastal. Enam-vähem sama on ka EL riikide keskmine koht infrastruktuuri alamedetabelis (2017. a 25,9 koht, 2016. a 25,2 koht).
 - Infrastruktuuri alamedetabelite 3 edukamat riiki on:

Baasinfrastruktuur	Holland, Taani, Rootsi
Tehnoloogiline infrastruktuur	Holland, Soome, Rootsi
Teaduslik infrastruktuur	Saksamaa, Rootsi, Suurbritannia
Tervishoid ja keskkond	Rootsi, Taani, Saksamaa
Haridus	Soome, Belgia, Taani
- Samad riigid olid TOP 3 hulgas ka eelmisel aastal.
- Eesti** on infrastruktuuri arengutasemelt EL liikmesriikide arvestuses 15. kohal, mis on 3 kohta parem kui eelmisel aastal (18. koht). Eesti infrastruktuuri suhteliseks tugevuseks on haridus (IMD arvestuses 13. koht, EL arvestuses 7. koht), järgnevad: baasinfrastruktuur (vastavalt 26. ja 13. koht), tervishoid ja keskkond (29. ja 18. koht), tehnoloogiline infrastruktuur (30. ja 15. koht) ja viimasena teaduslik infrastruktuur (42. ja 21. koht).

4. EESTI ETTEVÕTLUSKESKKOND EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Riigi konkurentsivõime mitmed aspektid ei ole statistiliselt mõõdetavad või puudub nende kohta statistika. IMD metoodika näeb selleks puhuks ette hinnangulise informatsiooni kogumist ettevõtete juhtidelt. Vastavad küsitlused IMD harmoniseeritud küsitluslehe alusel viidi läbi kõigis 63-s projektis osalenud riigis 2017. a märtsis-aprillis. Eestis korraldas küsitluse Eesti Konjunkturiinstituut. Hinnanguid koguti Eesti ettevõtluskeskkonna kohta 17-s valdkonnas ja juhtidele esitati kokku 116 küsimust. Sellest majanduse seisundi kohta 6 küsimust, valitsuse tõhususe kohta 31 küsimust, äritegevuse efektiivsuse kohta 44 küsimust ning infrastruktuuri kohta 35 küsimust. Ettevõtete juhid (küsitluses osales 62 ettevõtete juhti erinevatest tegevusharudest) hindasid probleeme ja olukordi 6 palli süsteemis, kusjuures 6 punkti oli kõrgeim ja 1 punkt madalaim hinne. Hilisema töötamise käigus viidi küsitlustulemused IMD poolt üle 10 palli süsteemi (max=10), mis on aluseks ka alljärgnevale analüüsile.

EL 27 liikmesriikide ettevõtete juhtide küsitluse koondtulemused faktorite lõikes 2017. aastal

Koht	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses
		Majanduse seisund (6 k)	Valitsuse tõhusus (31 k)	Äritegevuse efektiivsus (44 k)	Infra- struktuur (35 k)	Kokku (116 küsi- must)	
1	Taani	5,83	7,40	7,20	8,17	7,48	3
2	Holland	5,69	7,11	7,20	8,32	7,43	1
3	Soome	4,88	6,73	6,85	8,20	7,12	7
4	Rootsi	5,60	6,74	6,96	7,80	7,08	5
5	Luksemburg	5,01	6,90	6,86	7,55	6,99	4
6	Iirimaa	5,11	7,02	6,95	7,09	6,92	2
7	Saksamaa	5,89	6,48	6,63	7,49	6,81	6
8	Austria	5,25	5,78	6,62	7,28	6,53	10
9	Suurbritannia	4,69	6,47	6,39	6,94	6,49	8
10	Belgia	5,14	5,74	6,28	7,21	6,36	9
11	Eesti*	4,62(4,50)	5,57(5,73)	5,89(5,93)	6,48(6,37)	5,92(5,94)	12(13)
12	Prantsusmaa	5,14	5,20	5,50	7,10	5,88	13
13	Leedu	5,43	5,10	5,91	6,62	5,88	14
14	Tšehhi	5,30	5,31	5,86	6,26	5,81	11
15	Portugal	4,61	5,05	5,20	6,87	5,63	18
16	Hispaania	4,81	5,02	5,42	6,34	5,56	15
17	Läti	4,92	4,71	5,58	6,33	5,54	19
18	Küpros	4,44	5,77	5,09	6,02	5,52	16
19	Poola	5,58	4,45	5,61	5,75	5,34	17
20	Sloveenia	4,65	4,50	5,12	6,09	5,22	20
21	Itaalia	4,72	4,45	5,23	5,77	5,16	21
22	Bulgaaria	5,49	4,36	4,68	5,04	4,75	22
23	Rumeenia	4,98	4,24	4,96	4,80	4,72	23

Koht	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses
		Majanduse seisund (6 k)	Valitsuse tõhusus (31 k)	Äritegevuse efektiivsus (44 k)	Infra- struktuur (35 k)	Kokku (116 küsi- must)	
24	Ungari	4,31	4,40	4,47	5,26	4,68	25
25	Slovakkia	3,88	3,25	4,89	5,52	4,59	24
26	Kreeka	3,45	3,37	4,53	5,55	4,47	26
27	Horvaatia	4,20	3,44	3,88	4,67	4,02	27
Keskmine hinne		4,95	5,35	5,77	6,54	5,85	

* Sulgudes Eesti ettevõtjate hinnang 2016. aastal

Tabelis toodust nähtub järgmist:

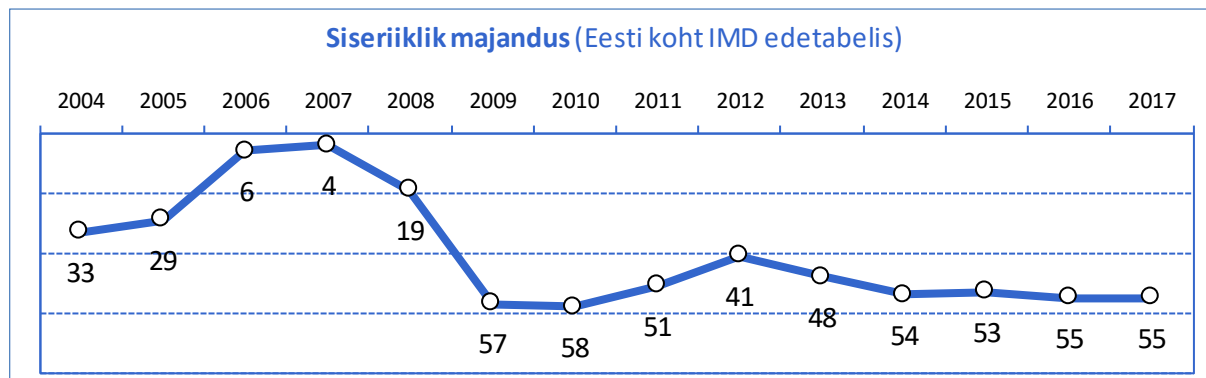
- EL27 liikmesriikide ettevõtluskeskkonna keskmine hinne 2017. aastal on 10 palli süsteemis 5,85 punkti, mis on praktiliselt sama kui eelmisel aastal (5,88 p). Faktorite võrdluses sai 2017. a kõrgeima hinde infrastruktuur (6,54 p), millele järgnesid äritegevuse efektiivsus (5,77 p), valitsuse tõhusus (5,35 p) ja viimasena majanduse seisund (4,95 p).
- Riigiti on ettevõtluskeskkonnad küllaltki erinevad. Kõige kõrgema keskmise hinde sai oma ettevõttejuhtidelt Taani – 7,48 p ja kõige madalama hinde Horvaatia – 4,02 p. Samad riigid olid esimene ja viimane ka eelmisel aastal.
- Ettevõtluskeskkonnale antud koondhinnangu alusel on EL 27 liikmesriikide TOP 7 järgmine: Taani, Holland, Soome, Rootsi, Luksemburg, Iirimaa ja Saksamaa. Samad riigid moodustasid TOPP 7 ka IMD konkurentsivõime üldedetabelis (kuigi järjekord oli natuke erinev). Sellest järeldub, et ettevõttejuhtide hinnang ettevõtluskeskkonnale väljendab üsna adekvaatselt konkurentsivõime taset riigis (vaatamata sellele, et küsitlusinformatsioon moodustab vaid 1/3 üldisest informatsioonist).
- Majanduse seisundit on ettevõttejuhid kõige kõrgemalt hinnanud Saksamaal (5,89 p), Taanis (5,83 p) ja Hollandis (5,69 p). Valitsuse tõhususe arvestuses juhivad Taani (7,40 p), Holland (7,11 p) ja Iirimaa (7,02 p), äritegevuse efektiivsus on kõrgemalt hinnatud Taanis ja Hollandis (mõlemas 7,20 p) ning Rootsis 6,96 p. Infrastruktuuri tase on teistest kõrgem Hollandis (8,32 p), Soomes (8,20 p) ja Taanis (8,17 p).
- Eesti ettevõttejuhid hindasid siinset ärikeskkonda tervikuna 5,92 punktiga (eelmine aasta 5,94 punktiga). EL 27 riikide arvestuses oleme selle hinnanguga 11. kohal, mis on 1 koha võrra kõrgem kui on Eesti koht konkurentsivõime üldedetabelis (12. koht). Juhtide hinnangul on Eesti ettevõtluskeskkonna tugevateks külgedeks (faktorite lõikes) infrastruktuur (6,46 p), äritegevuse efektiivsus (5,89 p) ja kolmandal kohal valitsuse tõhusus (5,57 p). Madalama hinde (4,62 p) sai majanduse seisund.

5. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES

5.1. Majanduse seisund

5.1.1. Siseriiklik majandus

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti siseriikliku majanduse komponendi osas 63 riigi hulgas 55. kohal. Samal kohal oli Eesti ka eelmisel (2016.) aastal.

Madal hinnang Eesti siseriiklikule majandusele (55. koht) tuleb suures osas Eesti majanduse väiksusest suuremate riikidega võrreldes (sisemajanduse koguprodukt, investeeringud, tarbimiskulutused jm on nominaalväärtuselt väikesed). See-eest majandusnäitajad elaniku kohta, näiteks SKP elaniku kohta, tagavad meile koha pingerea keskel. Samuti nihutavad meid pingereas ettepoole dünaamika (arengu-) näitajad. Riigi väiksus ei mõjuta ka näitajate osakaalu SKP-st, näiteks kapitalimahutused põhivarasse (22% SKP-st) andis Eestile riikide edetabelis suhteliselt hea 30. koha. Majanduskasv jäi aga oodatust väiksemaks (1,6%), mis andis meile majanduskasvu kiiruse edetabelis vaid 41. koha. SKP ühe elaniku kohta (USD) andis pingereas meile tänavu 33. koha, eelmise aasta 19. koha asemel.

Siseriikliku majanduse tugevad ja nõrgad küljed 102-153-255

Tugevused

- Valitsemissektori lõpptarbimiskulutuste suhteliselt madal tase (20,6% SKP-st), mis andis Eestile edetabelis 13. koha.
- Eratarbimiskulutuste võrdlemisi kiire kasv (4,04% püsivhindades), millega oleme 63 riigi võrdluses 15. kohal.
- Kapitalimahutused põhivarasse on suhteliselt suured (22% SKP-st), mis andis Eestile 30. koha edetabelis.
- Sisemajanduse kogusääst SKP-st 27,9%, millega oleme 24. kohal edetabelis.

Nõrkused

- Aeglane SKP kasv (1,6%) 41. koht edetabelis, koht siiski paranes 9 koha võrra.
- Eratarbimise osakaal SKP-s on enamikust riikidest madalam (51,5%), 44. koht edetabelis, koht 4 võrra paranes.
- Kapitali kogumahutus põhivarasse vähenes (-2,79% püsivhindades), 49. koht.
- Väikesed nominaalväärtused (SKP, kapitalimahutused) tähendavad kohti pingeridade lõpus

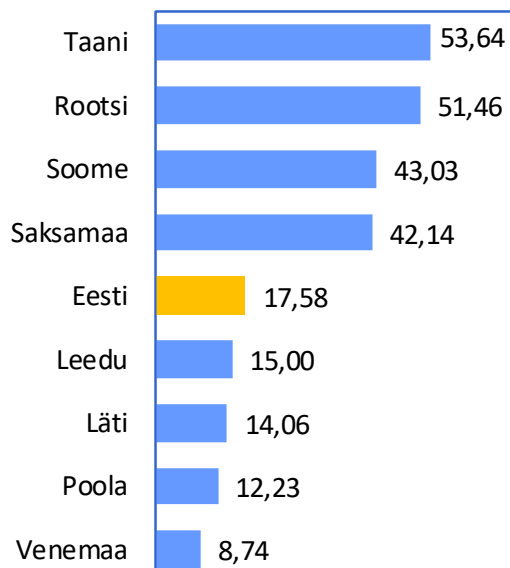
2016. aastal oli SKP reaalkasv Läänemere riikidest kõige kiirem Rootsis (3,3%), kellele järgnesid Poola (2,6%), Leedu (2,3%) ja Läti (2,0%). Ainsana oli Venemaal majanduskasv negatiivne, kuid rahul ei saa arengukiirusega olla ka Soome (1,4%) ja Taani (1,3%). Eesti majanduskasv oli 2,1%.

Nominaalväärtuselt on Eesti SKP elaniku kohta (17,6 tuh USD) ligikaudu 3 korda väiksem kui Taanis ja Rootsis ning 2,4 korda väiksem kui Saksamaal ja Soomes, kuid viiendiku võrra suurem kui Leedus ja neljandiku võrra suurem kui Lätis. Vahe Skandinaavia-maadega vähenes 2016. aastal veidi, kuid konvergennts on endiselt aeglane. Riikide erinevast hinnatase-
 tasemest tulenevat ostujõu pariteeti arvestades on vahed natuke väiksemad. Eesti SKP PPP elaniku kohta on 7% suurem kui Poolas, 13% suurem kui Lätis ja Venemaal. Samas ligikaudu 40% väiksem kui Rootsis.

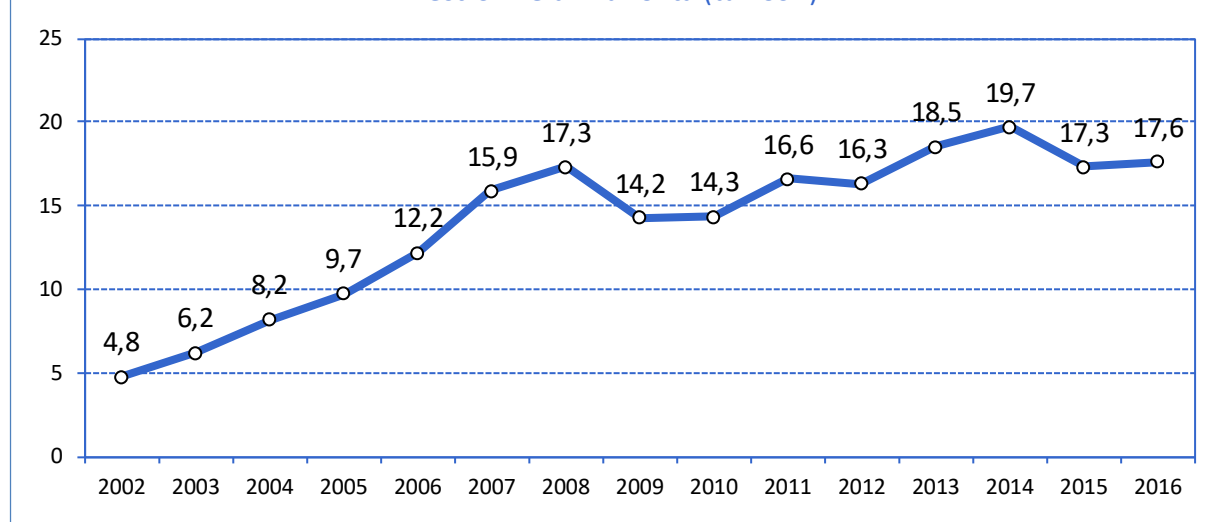
Majanduskasvu prognoosi näitaja 2017. aastaks (2,3%) asetab Eesti keskmisest natuke halvemale, 36. kohale, kuid Läänemere riikide arvestuses oleme viiendal kohal. Eestile peaks kasuks tulema Soome majanduse kosumine (prognoositav kasv oli 2017. aastaks 1,7%). Nii Läti, Leedu, Poola kui ka Rootsi lootsid 2017. aastaks kiiremat majanduskasvu kui Eesti, seejuures prognoosisid Läti 3,2% ja Leedu 2,7% kasvu. Saksamaa eeldas 1,6%-list majanduskasvu ja Venemaa majanduslangus pidi asenduma 1,4 %-lise tõusuga. Tegelikult osutusid majanduskasvu näitajad enamikes riikides paremateks prognoositust. Nii kasvas Eesti majandus 2017.aastal 4,9%, Poolas 4,6%, Lätis 4,5%, Leedus 3,8% , Soomes 2,7% ja Rootsis 2,4% ja Taanis 2,1%.

Inflatsiooni prognoositi enamikus Läänemere maades 2017. aastaks kiiremaks kui oli 2016. aastal: inflatsiooniootused jäid 0,8% (Soomes) ja 4,0% (Venemaal) vahemikku. Eesti prognoosis tarbijahindade tõusuks aastavõrdluses 2,5%, tegelikult kujunes 3,4% . Tööpuuduse prognoos näitab, et Läänemere riikides jääb see vahemikku 4,0% (Taanis) kuni 9,4% (Läti). Eesti prognoosis tööpuuduse tasemeks 2017. aastaks 8,0%.

SKP elaniku kohta (2016, tuh USD)

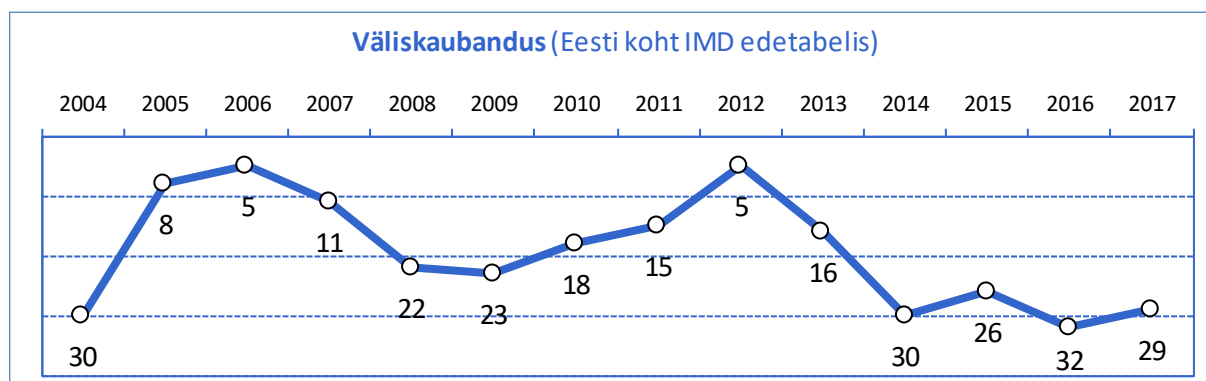

Eesti SKP elaniku kohta (tuh USD)

5.1.2. Väliskaubandus

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti väliskaubanduse näitajaid koondava komponendi osas 63 riigi võrdluses 29. kohal. 2016.aastal olime 32. kohal.

Väliskaubandus mõjutab väikeriikide majanduse edukust ning heaolu kasvu suurriikidest enam, kuna siseturg pakub piiratumaid võimalusi. Seetõttu on ka Eesti konkurentsivõime analüüsimisel oluline pöörata vajalikku tähelepanu riigi ekspordivõimekusele. Ekspordinäitajate absoluutsummade võrdlus konkurentsivõime osas Eestile kui väikeriigile jätkuvalt eelist ei anna, kuid võrreldes riike suhtarvude järgi, on Eesti endiselt edukas (v.a kaubaekspordi kasvu osas).

Väliskaubanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Teenuste ekspordi suur osakaal (SKP suhtes 6. koht, koht ühe võrra langes)
- Teenuste ekspordi-impordi ülejääk (SKP suhtes 8,1%, 7. koht, langus 2 kohta)
- Turismitulude suur osakaal (SKP suhtes 6,7%, 9. koht)
- Väliskaubanduse (eksport+import) suhe SKP-sse (12. koht, langus 1 koht)
- Kaupade ekspordi suur osakaal (SKP suhtes 57%, 12. koht)

Nõrkused

- Riigi väliskaubanduse väike maht (58. koht)
- Kaupade ja teenuste impordi suur osakaal (SKP suhtes, 54. koht, tõus 1 koht)
- Kaupade ekspordi-impordi puudujääk (SKP suhtes 7,7%, 54. koht, koht ei muutunud)
- Kaubaekspordi kasvu pöördumine langusesse (%, 49. koht, langus 5 kohta)
- Ekspordiriikide kõrge kontsentratsioon (TOP 5 riigi osakaal kogu ekspordis 57,1%, 43. koht)

Riikide väliskaubanduse näitajate võrdluses on Eestil olnud aastaid väga kõrged kohad teenuste ekspordi vallas, millega on edestatud teisi Läänemere riike (5. koht teenuste ekspordikäibe osakaalu järgi SKP-s ning 5. koht ka teenuste bilansi osakaalu järgi SKP-s). Seejuures on teenuste ekspordikäibe kasv aasta-aastalt kiirenenud, kui 2013. aastal oli vastav näitaja 5,5% ja 2014. aastal 7,9%, siis 2015. aastal juba 8,6%. Võrdlusaluseid riike edestab Eesti ka turismitulude kõrge osakaalu poolest SKP suhtes, mis liigub tõusutrendil ning annab IMD metoodika alusel samuti kõrge konkurentsivõime positsiooni (9. koht).

Kaupade ekspordikäibe osatähtsus SKP-s 2016. aastal oli 57% ning ka antud näitaja poolest oli Eesti riikide võrdluses jätkuvalt tugeval positsioonil (12. koht). Konkurentsivõime hindamisel saab positiivse arenguna nimetada veel jooksevkonto positsiooni paranemist SKP suhtes (defitsiit asendus ülejäägiga).

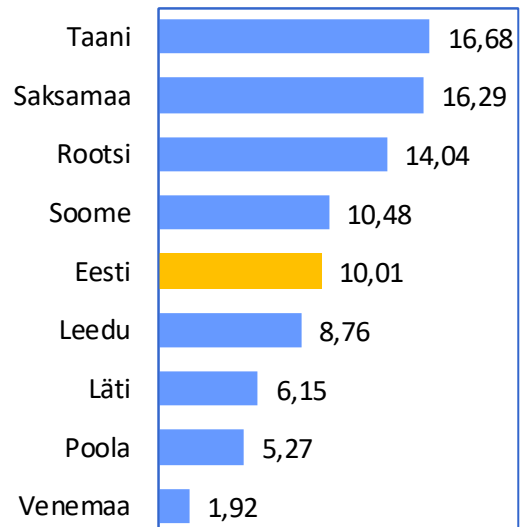
Riikide väliskaubanduse omavahelist võrdlust saab teostada ka *per capita* näitajate alusel. Kui võtta vaatluse alla Eesti ja teised Läänemere riigid, siis Eesti ekspordib elaniku kohta kaupa jätkuvalt vähem

kui Põhjamaad ja Saksamaa, kuid edestab teisi Balti riike, Poolat ja Venemaad. Samas on eksport elaniku kohta märgatavalt vähenenud. Kui perioodil 2011–2014 eksporditi kaupu elaniku kohta väärtusega üle 12 tuh USD, siis 2015. aastal langes antud näitaja alla 10 tuh USD. Kaupade eksport vähenes ka 2016. aastal, kuid nüüd juba vähesel määral. Vaid Venemaal oli langus suurem (18%). Eestis kaupade eksport *per capita* 2% tõusis ja Eesti lähenes sellega Soomele.

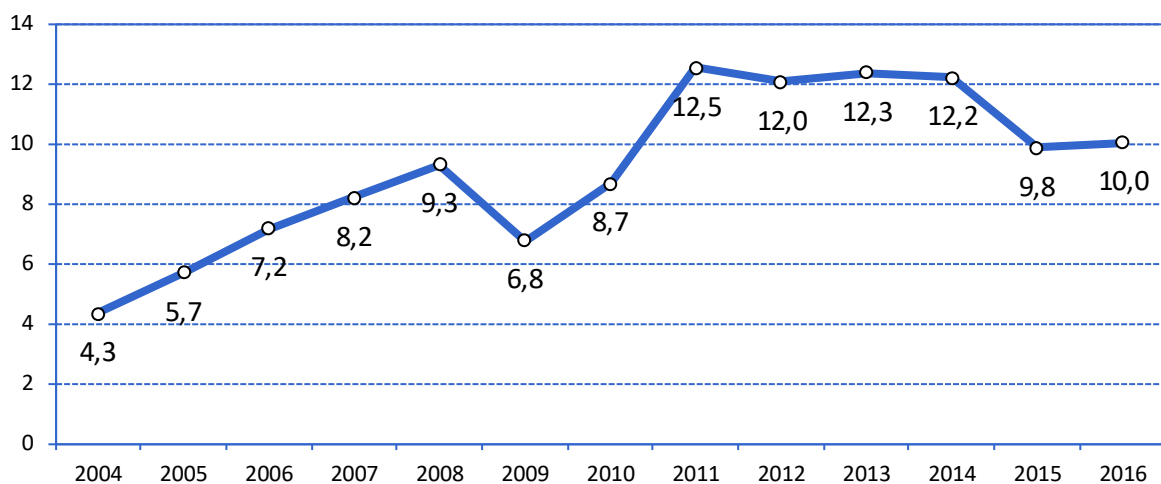
IMD metoodika kohaselt on väikeriikide ekspordi väike maht nende konkurentsivõime nõrkuseks, nii ka Eesti puhul (absoluutsummade võrdluses on Eestil madalad positsioonid). Negatiivseks loetakse ka seda, et Eestis on kaupade ja teenuste impordil SKP suhtes suur osakaal (82%) ning kaupade bilanss on negatiivne. Samuti on Eesti konkurentsivõime nõrgaks küljeks olnud aastaid eksporditurgude liigne kontsentreeritus (TOP 5 riigi osakaal oli kogu ekspordis 57%, IMD pingereas 43. koht). Eesti peamised eksporditurud on Rootsi, Soome ja Läti, neile järgnevad Venemaa ja Leedu.

Väliskaubanduse koondumine vähestele turgudele seab Eesti majanduslikult sõltuvusse nende riikide majanduspoliitikast ja majandusarengutest (seega mõjutavad sealsed probleemid otseselt Eesti ekspordi). Seetõttu on Eesti ettevõtete jaoks endiselt väga oluline leida uusi eksporditurge ning olukord vajab ka riigipoolset tähelepanu.

Kaupade eksport elaniku kohta
(2016, tuh USD)

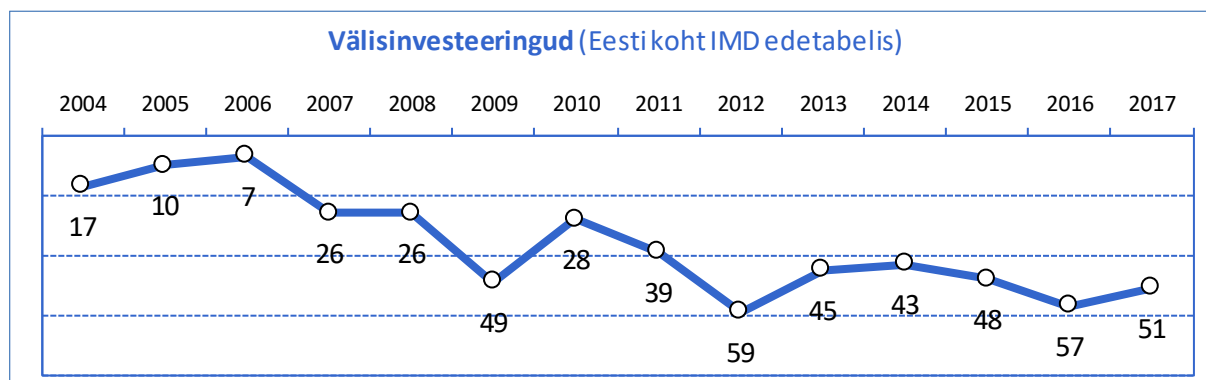

Eesti ekspordikäive elaniku kohta (tuh USD)

5.1.3 Välisinvesteeringud

IMD konkurentsivõime edetabelis tõusis Eesti välisinvesteeringute komponendi osas aastaga 6 koha võrra ja asub 63 riigi hulgas 51. kohal. Välisinvesteeringud Eestisse ja Eestist välja küll suurenesid, kuid oht, et tootmine ning teadus-arendustegevus Eestist välja viiakse, suurenes ettevõtjate hinnangul samuti.

Suurem välisinvesteeringute sissevool näitab riigi majanduse avatust ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsust. Ka otseinvesteeringute väljavool on riigi konkurentsivõime tugevuse näitajaks, väljendades ettevõtete võimekust luua uusi ettevõtteid või tütarfirmasid teistes riikides.

Välisinvesteeringute tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Eestisse on tehtud suhteliselt palju otseinvesteeringuid (välisriikide otseinvesteeringute seis Eestis, 84% SKP-st, 11. koht, tõus 1 koht)
- Otseinvesteeringud välismaalt Eestisse 2016. aastal kasvasid (3,1% SKP suhtes, 25. koht, tõus 24 kohta)
- Eesti on aktiivne välismaale portfelliinvesteeringute tegija (SKP-sse võrrelduna, 5. koht, kasv ligi 20 kohta), Euroopa riikidest on eespool vaid Luksemburg ja Lirimaa.

Nõrkused

- Ettevõtjad hindavad endiselt majandusele ohuks tootmise (küsitlus, 59. koht, langus 3 kohta), teadus-arendustegevuse (küsitlus, 58. koht, langus 2 kohta) ja teeninduse paigutamist riigist välja (küsitlus, 44. koht, tõus 7 kohta)
- Eesti ettevõtete otseinvesteeringud välismaale suurenesid, kuid jäid tagasihoidlikuks (1,43% SKP suhtes andis 35. koha, tõus 21 kohta)

Investeeringukeskkond 2016. aastal Eestis võrreldes eelmise aastaga küll paranes, kuid küsitletud ettevõttelejuhtidel suurenesid kartused tootmise ning teadus- ja arendustegevuse riigist väljaviimise suhtes. Ettevõtjate hinnangul oli olukord halvem vaid 2009. aastal. Mõnevõrra vähenes oht teenuste väljaviimise osas. Ettevõttelejuhtide kartustel on osaliselt alust, sest kuigi 2016. aastal otseinvesteeringud Eestisse suurenesid (720 mln USD, 2015 oli -180 mln USD) jäid need poole väiksemaks kui 2014. aastal.

Kuna 2016. aastal oli majandusolukord Eestis ja lähiriikides (Soomes, Leedus, Venemaal) parem või sama hea (Rootsi, Läti, Saksamaa, Holland) kui aasta varem, suurenesid veidi nii otseinvesteeringud Eestisse kui ka Eesti ettevõtjate otseinvesteeringud välisriikidesse. Välismaiste otseinvesteeringute sissevoolult (3,1% SKP-st) tõusis Eesti konkurentsivõime edetabelis 59. kohalt 24. kohale. Eesti ettevõtete otseinvesteeringud välismaale suurenesid (1,4% SKP-st), samuti paranes koht riikide pingereas (35. koht varasema 56. asemel). Peamised Eestisse investeerivad riigid on Soome ja Rootsi, kust tuleb rohkem kui pool otseinvesteeringutest. Kolmas investorriik on viimaste aastate jooksul olnud Holland, kellele järgneb Venemaa ja teised Balti riigid.

2016. aastal tehti Läti ja Leetu välisinvesteeringuid vähem kui Eestisse: Läti 0,2 ja Leetu 0,4 mld USD väärtuses. Eesti näitaja oli suurem, kui kahe lõuna-naabri oma kokku (0,7 mld USD).

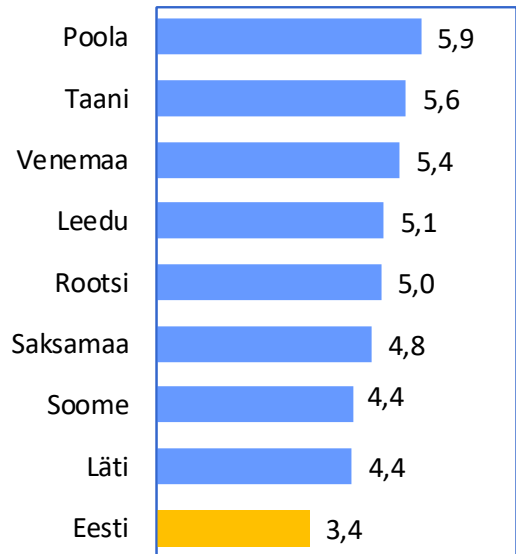
Eestisse seni juba tehtud välisinvesteeringute kogumaht (18,9 mld USD) moodustas 2015. aastal 84% SKP-st, andes meile riikide edetabelis 11. koha. Euroliidu riikidest jäid ettepoole välisinvesteeringute kogumahu suhtarvu poolest vaid Luksemburg, Iirimaa, Belgia ja Holland.

Peamised riigid, kuhu Eesti ettevõtjad otseinvesteeringuid teevad, on teised Balti riigid, Soome ning Küpros. Välismaale suunatud portfelliinvesteeringute maht võrreldes varasemate aastatega on suurenenud.

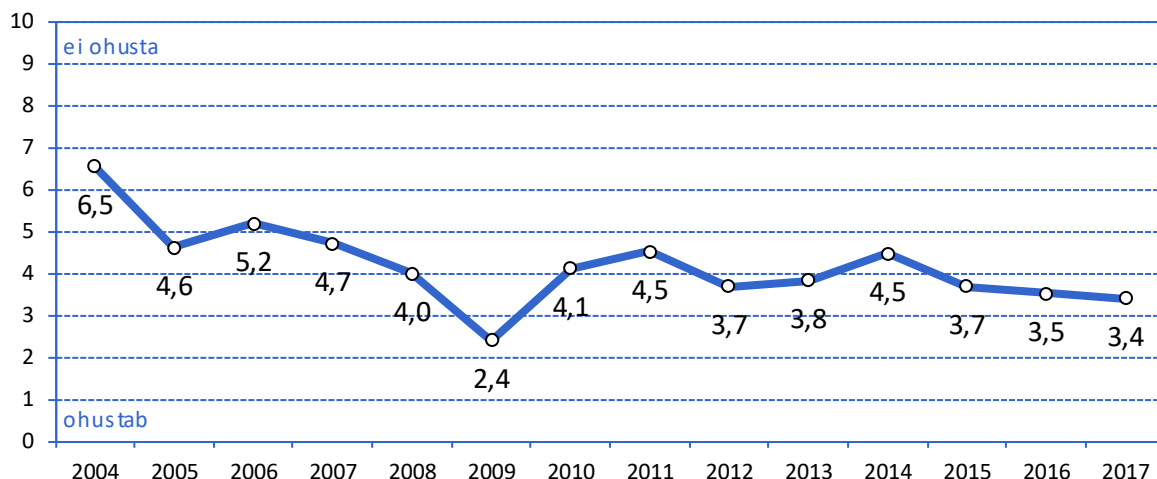
Välisinvesteeringute saamiseks on oluline säilitada majanduskeskkonna atraktiivsus ja stabiilsus (maksud, seadusandlus jm). Kiired maksumuudatused, ettevõtete maksukoormus kasv, ettevõtete halduskoormus kasv, eelnevate valitsuse ja ettevõtjate vaheliste kokkulepete mitte järgimine – need on tegurid mis kindlasti vähendavad välisinvestorite huvi.

Tootmise ja teadus/arendustegevuse riigist väljaviimise peamisteks põhjusteks on kulutaseme tõus ja kvalifitseeritud tööjõu nappus. Samuti soovitakse olla lähemal riikidele, kus on suur turg ja kiired kasvuvõimalused.

Tootmise riigist väljaviimine ohustab/ei ohusta riigi majandust (2017, punktid 0...10)

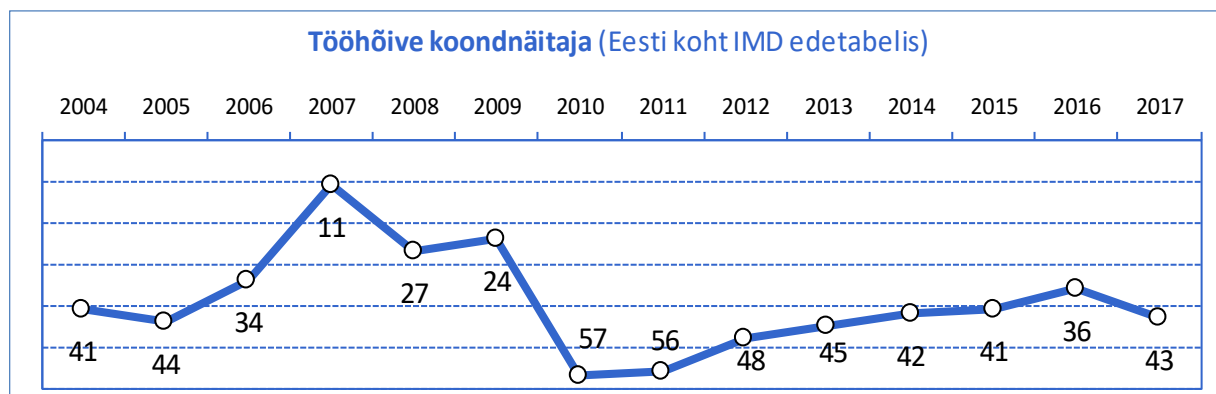

Tootmise Eestist väljaviimine ohustab/ei ohusta riigi majandust (punktid 0...10)

5.1.4. Tööhõive

IMD konkurentsivõime edetabelis langes Eesti tööhõive komponendi osas 63 riigi seas 43. kohale, languse tingis tööhõive kasvu aeglustumine 2016. aastal ja töötuse määra tõus, sh noorte seas.

Riigi konkurentsivõimele tuleb kasuks suurem ja mitmekülgsem tööturg, suured riigid on siin eelispositsioonil. Eesti tugevaim külg on IMD metoodika kohaselt kõrge tööhõive, mis andis 63 riigi pingereas 21. koha. Teiste tööhõive näitajate poolest Eesti nii heal kohal ei olnud. 2017. aastal toimunud tööhõive kasv ja tööpuuduse vähenemine annab Eestile lootust 2018.aastal parandada enda kohta riikide pingereas.

Tööhõive tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kõrge tööhõive, suur osa rahvastikust töötab (49%; 21. koht, tõus 2 kohta)
- Pikaajaline tööpuudus on aegamisi vähenemas (2,1%; 29. koht, enne 27.koht)

Nõrkused

- Riigi tööturu väiksus (645 tuh in; 60. koht)
- Avaliku sektori töötajate osakaal kogu tööjõus liiga suur (25,4% ; 51. koht, langus 2 kohta)
- Tööhõive kasv aeglustus 2016. aastal 0,6%-le (44. koht, langus 34 kohta)
- Töötuse määr tõusis 6,8%-le (36. koht, enne 30. koht)
- Noorte tööpuudus ei ole vähenenud (13,5%; 30. koht, langus 7 kohta)

2016. aastal töötas 49% rahvastikust, mis on niisama kõrge tase kui 2007-2008. aasta majandusbuumi ajal. Tööga oli hõivatud 645 tuhat inimest, neist 3,9% agraarsektoris ja 29,6% tööstuses, teenindussektoris hõivatute osakaal on tõusnud 66,5%-le. 2017. aastal tõusis tööhõive 50%-le.

Tööhõive kasv aeglustus 2016. aastal 0,6%-le, millega Eesti langes tööhõive kasvu kiiruse edetabelis 44. kohale. Töötuse määr tõusis 6,8%-le (36. koht), seejuures kasvas noorte töötus 15-24-aastaste grupis 13,5%-le, mille tõttu Eesti langes noorte tööhõive edetabelis 7 kohta 30. kohale. Töötuid oli 2016. aastal Eestis 46,7 tuhat, 2017. aastal vähenes nende arv 40,3 tuhandele.

Tööhõive paranes 2016. aastal hea majanduskonjunkturi mõjul enamikus Läänemere äärsetes riikides, sh Eestis ja langes üksnes Taanis.

Läänemeriikiidest on tööhõive kõige kõrgem Saksamaal, Põhjamaadest ka Islandil ja Norras, neis riikides on tööga hõivatud üle 50% rahvastikust. Eestis, Rootsis, Taanis ja Leedus jäi tööhõive 48-49% piiridesse, Soomes, Lätis ja Poolas on see madalam (42-46%). Madala tööpuudusega (alla 5%) Islandil, Norras ja Saksamaal on vähe ka pikaajalisi töötuid ja noori töötuid. Lätis, Leedus, Poolas ja Soomes

tööpuudus küll väheneb, kuid on veel võrdlemisi kõrge (8-10%). Venemaal on tööpuudus samuti langedud (5,5%-le). Rootsis ja Taanis on tööpuudus keskmisel tasemel (6-7%), vähe on pikaajalisi töötuid.

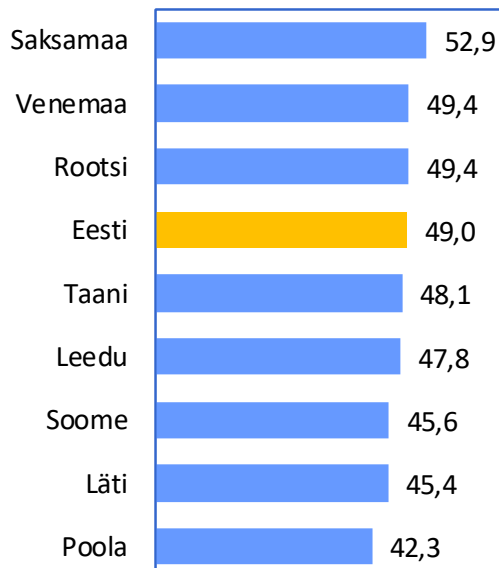
Eestis on pikaajalisi, üle 12 kuu töötuid vähem kui Lätis ja Leedus (Eestis 2,1%, Lätis 4,1%, Leedus 3,0% tööjõust), kuid märksa rohkem kui Põhjamaades (Taanis 1,4%, Rootsis 1,3%, Norras 1,2%, Islandil 0,3%), mis näitab, et neis riikides on tööturumeetmed oluliselt efektiivsemad. Pikaajaliste töötute tööturule tagasi toomine on Eestis päris suur väljakutse, sest kui nii suure hulga vabade töökohtade puhul inimene ei leia tööd, peab probleem olema sobiva kvalifikatsiooni puudumises, väikses mobiilsuses, isikuomadustes (ei soovigi töötada), kehvast tervises (sh ka sõltuvusprobleemid).

Vaatamata ettevõtete vajadusele uue tööjõu järele, on tööpuudus Eestis ka alla 25-aastaste noorte hulgas üsnagi kõrge (13,5% 2016.a). Noorte parem rakendamine eeldab sageli väljaõpet töökohal ja paindlikkust töösuhetes (osaline tööaeg, täiendkoolitused jm) Tööpuudus on noorte seas veelgi kõrgem Lätis (17%), Leedus (15%), Poolas (18%), Rootsis (19%) ja Soomes (20%). Positiivselt paistavad ses osas silma Saksamaa (7%), samuti Island (7%) ja Taani (12%), kus tööpuudus on tervikuna väike (Saksamaal ainult 4,1% rahvastikust, Taanis 6,4%, Islandil vaid 2,9% ja Norras 4,7%).

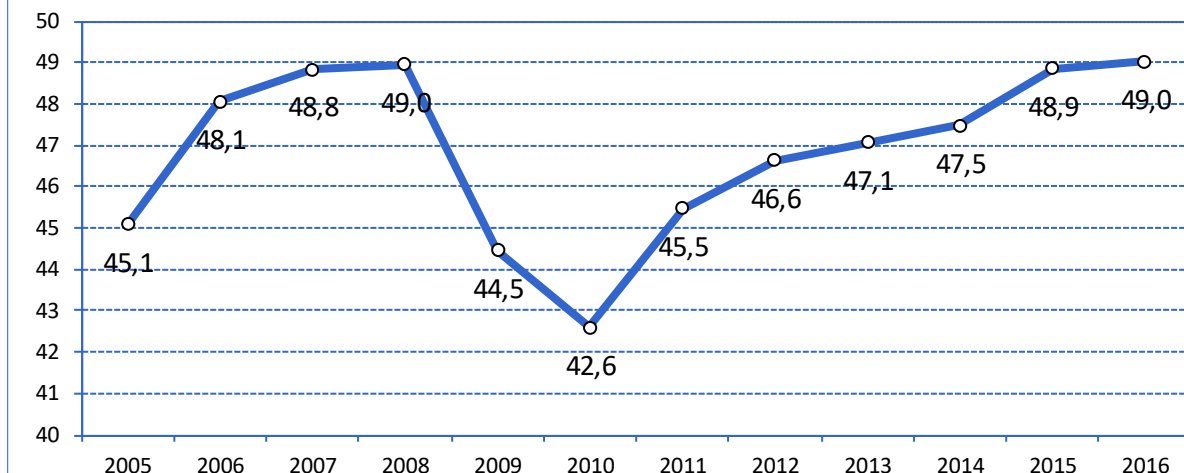
Avaliku sektori töötajate suur osakaal tööjõus ei tule riigi konkurentsivõimele kasuks. Eesti, kus 25,4% tööjõust töötas avalikus sektoris, paikneb selle näitajaga riikide pingereas 51. kohal. Avaliku sektori töötajate, sh riigitöötajate arvu tõstab vajadus pakkuda piisavalt avalikke teenuseid võrdselt suuremate riikidega. Teistes Läänemere äärsetes väikeriikides on avalikus sektoris töötajaid veelgi enam: Soomes, Rootsis, Taanis, Leedus ja Lätis 27%-32%. Väiksem on avaliku sektori osakaal tööjõus Saksamaal (14%). Eestis on vastav näitaja praeguseks langedud 23,6%-le.

2018. aastal peaks Eesti tööhõive näitajate poolest riikide konkurentsivõime edetabelis tõusma, sest 2017. aastal hõive suurenes ja töötus vähenes.

Tööhõive (2016, % rahvastikust)

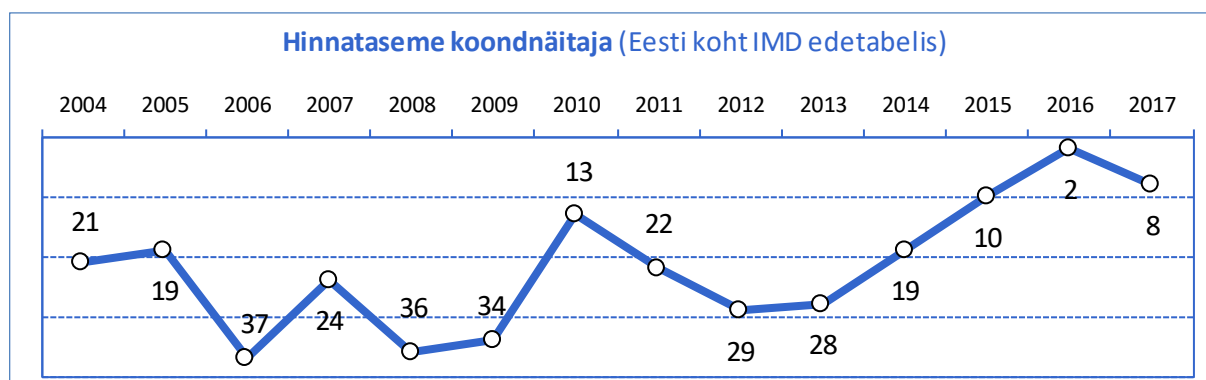

Tööhõive Eestis (% rahvastikust)

5.1.5. Hinnad

Inflatsiooni ja hinnataseme näitajaid koondava komponendi poolest on Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis langenud 63 riigi seas 8. kohale.

Hinnapõhises konkurentsivõimes on soodsam positsioon riikidel, kelle hinnatase ja inflatsioon on madalad. Eesti reastus riikide võrdluses IMD hinnataseme koondnäitaja osas, mis võtab arvesse nii hindu kui ka nende dünaamikat, 2017. aastaks 8. kohale, langes aastaga 6 koha võrra.

Hinnakriteeriumi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kontorite soodsad rendihinnad (6. koht, langus 1 koht)
- Elamispinna soodsad rendihinnad (20. koht, langus 1 koht)
- Madal elukallidus (15. koht, langus 5 kohta)

Nõrkused

- Tarbijahindade tõus (THHI järgi 32. koht, langus 11 kohta; diskontomääraga korrigeeritult 24. koht, langus 14 kohta)
- Toidukulude suur osakaal tarbijakuludes (42. koht, langus 2 kohta)

Väikeriikide hinnamuutused on sageli volatiilsemad kui suurriikidel, kuna nad sõltuvad enam maailmaturu hindadest ning nende muutustest. Eestis on viimastel aastakümnetel olnud madalam hinnatase, mis on aga kiiresti konvergeerunud Euroopa Liidu riikide keskmise hinnatasemega. 2016. aastaks moodustasid Eesti hinnad 75% Euroopa Liidu keskmisest hinnatasemest. Hindade kiire kasv jäi majandusbuumi aega (s.o kuni 2008. a). Järgnes majanduskriis, mil hindade tõus pidurdus. Aastatel 2010–2011 taastus Eesti majandus kriisist ning hinnatõus kiirenes taas. Järgnevatel aastatel koos toormehindade langusega maailmaturul aeglustus hindade tõus uuesti. Inflatsiooni määra mõõtmiseks saab kasutada harmoniseeritud tarbijahinnaindeksit (THHI). Peale stabiilsusperioodi kiirenes hinnatõus 2016. aastal taas (THHI 0,8%). Lähinaabritest oli Eestist kiirem hinnatõus vaid Venemaal ja Rootsis. Teistes vaatluse all olevates Läänemere äärses riikides püsis inflatsioon madalam. 2017. aastal kiirenes inflatsioon Eestis veelgi, tõustes aasta arvestuses 3,7%-ni. Kiire hinnatõusu tingimustes kallinevad ettevõtete sisendite hinnad, suureneb surve palgatõusuks ja väheneb elanike ostuvõime. Seega on liialt kiire inflatsioon riigi konkurentsivõimet vähendavaks teguriks.

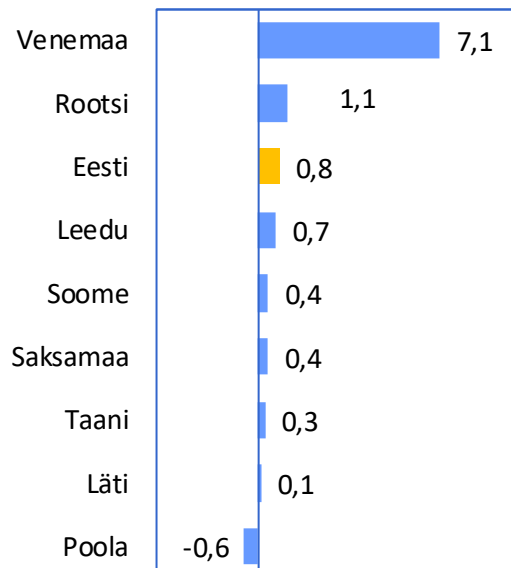
IMD hinna analüüsist selgub, et Eesti ärikeskkonna muudab atraktiivemaks kontorite ja eluruumide soodsad rendihinnad (siin asume 63 riigi hulgas 6. kohal).

Elukalliduse näitaja osas on Eesti positsioon halvenenud, mis tähendab, et elanike kaupade ja teenuste ostukorv on varasemast kallim. Sellele vaatamata on Eestis enamuse Läänemere riikidega võrreldes

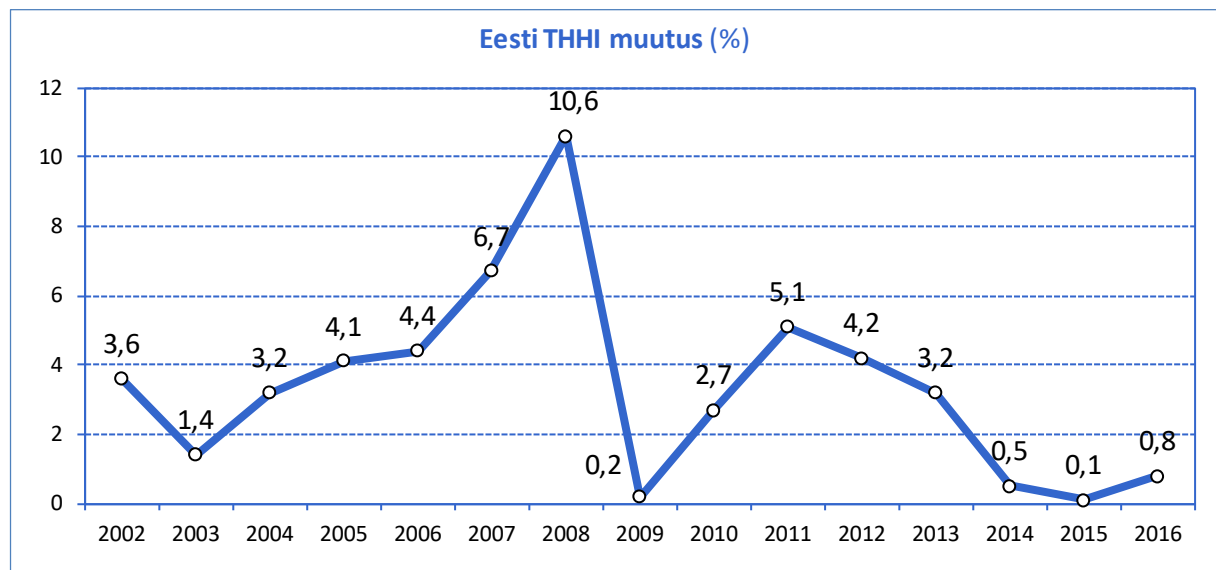
odavam elada. Eestist madalam elukalliduse indeks lähiriikide seas on vaid Leedus ja Poolas. Kõige kulumkam on elada Taanis.

Riigi arengutaseme heaks näitajaks on toidukulude osakaal tarbimiskuludes. Eesti elanike tarbimiskulude struktuuris on toidukulude osakaal pisut üle 20%, mis annab 59 riigi seas 42. koha. Läänemere riikidest olid toidukulud suuremad vaid Leedus (23%) ja Venemaal (28%). Põhjanaabrite tarbimiskuludes on toidukulude osakaal 10-13% piires. Olukorras, kus toidule tehtavate sundkulude osakaal pere eelarves on suur, on võimalus teha muid elukvaliteeti tõstvaid kulusi (haridus, meelelahutus jne) tunduvalt väiksem.

THHI muutus (2016, %)

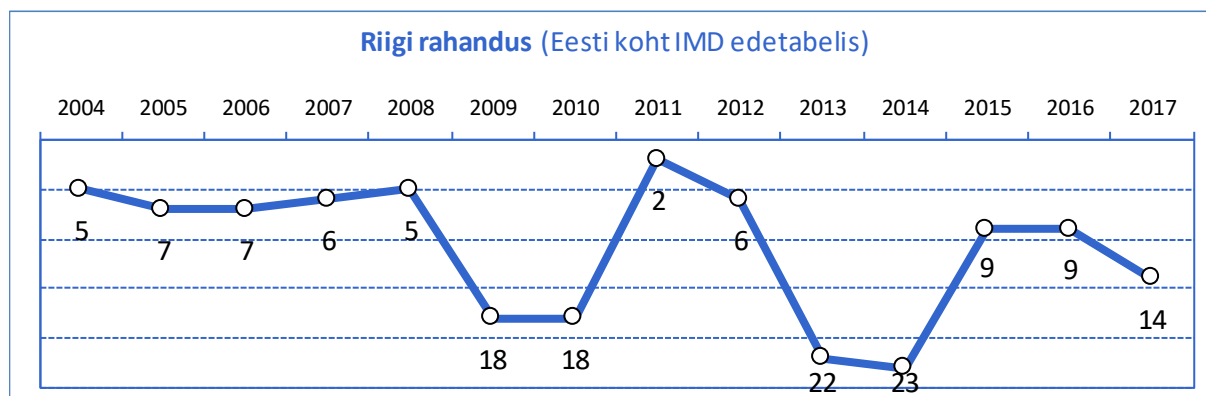
Eesti THHI muutus (%)

5.2. Valitsuse töö tõhusus

5.2.1. Riigi rahandus

Eesti on riigi rahanduse näitaja osas IMD konkurentsivõime edetabelis 63. riigi hulgas suhteliselt kõrgel 14. kohal. Võrreldes kahe eelneva aastaga on Eesti positsioon riikide järjestuses viie koha võrra langenud. Koht on ka halvem, kui viimase kuueteist aasta keskmise.

Riigi rahanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Valitsussektori eelarve ülejääk (suhtes SKP-sse, 15. koht, langus 9 kohta)
- Valitsemissektori madal võlatase (suhtes SKP-sse, 2. koht, koht ei muutunud)
- Riigi rahandus on efektiivselt korraldatud (küsitlus, 23. koht, langus 9 kohta)
- Valitsuse välisvõlg (suhtes SKP-sse, 22. koht, langus 2 kohta)
- Valituse siseriiklik võlg (suhtes SKP-sse, 3. koht, langus 1 koht)
- Maksudest hoidumine ei ole suur probleem (küsitlus, 25. koht, tõus 2 kohta)

Nõrkused

- Valitsemissektori kulude tase SKP suhtes on kõrge (40. koht, langus 4 kohta)
- Pensionite rahastamine ei ole jätkusuutlik (küsitlus, 41. koht, langus 10 kohta)

Eesti valitsemissektorit iseloomustas 2016. aastal väike võlatase ja tasakaalus olev eelarve. Valitsuse võla reaalkasv vähenes 2016. aastal võrreldes 2015. aastaga (langus püsivhindades -3,3%), millega Eesti oli 63 riigi hulgas heal 7. kohal. Arvuliselt vähenes ka valitsussektori välisvõlg SKP suhtes (22. koht, langus 2 kohta). Sisemine võlg suurenes, kuid oleme endiselt tabeli eesotsas (3. koht).

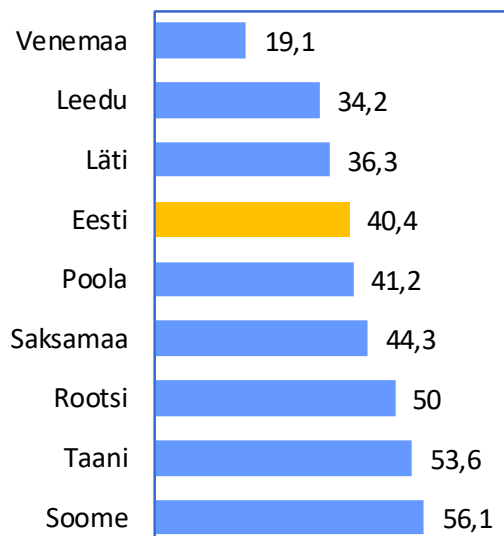
Eesti probleemiks on valitsemissektori kogukulude suhteliselt kõrge osakaal, võrreldes SKP-ga. Riikide konkurentsivõime hindamisel osutuvad paremateks need riigid, kelle valitsemissektori kulutused on SKP suhtes madalamad. Eestis moodustasid 2016. aastal valitsussektori kogukulud 40% SKP-st. Kõrgemad suhtelised valitsemiskulud on Põhjamaades – Soomes 56%, Taanis 54%, Norras 51% ja Rootsis 50% riigi SKP-st ja need riigid asuvad ka 63 riigi hulgas madalatel positsioonidel. Läänemere riikidest on Eestist väiksema valitsemissektori kulude tasemega vaid teised Balti riigid ja Venemaa. Erinevalt Eestist vähenes valitsussektori kogukulude suhteline tase ülejäänud Balti riikides (nii Lätis, kui Leedus 0,9%-punkti).

Eestis on valitsemissektori kulutuste suhteline tase püsinud alates 2010. aastast enam-vähem samal tasemel, moodustades SKP-st 38%–40%. Kõige kõrgem oli valitsemissektori kulude tase 2009. aastal, kui see kasvas SKP suhtes 45%-ni. Põhjuseks eelkõige majanduslangus, sest nominaalkulud ei muutunud palju.

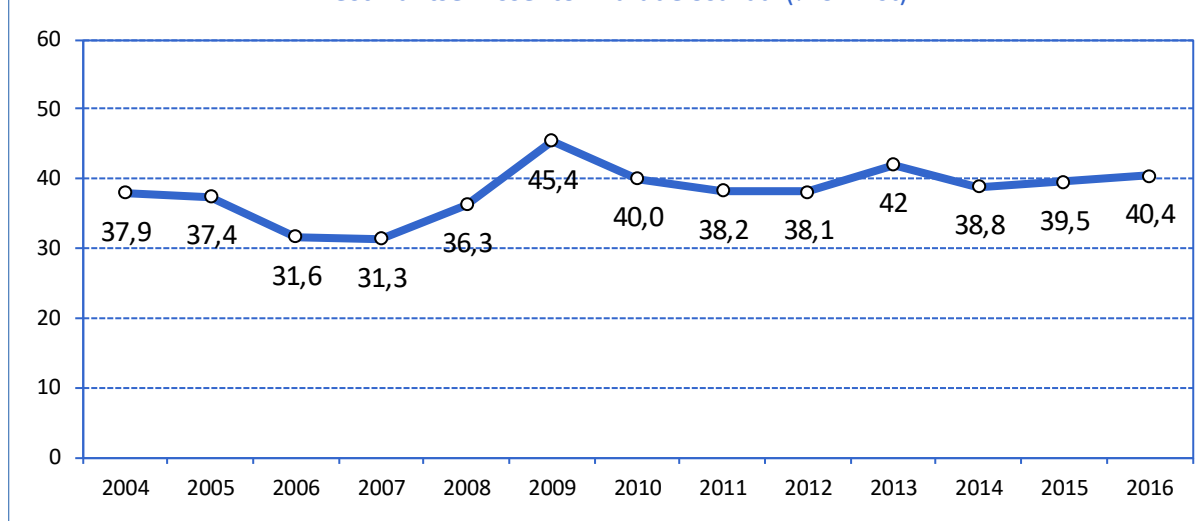
Enne seda, majandusbuumi aastatel, jäid valitsemissektori kulud selgelt alla 40% SKP-st. Valitsemissektori kulutustest hõlmavad kõige enam sotsiaalkaitse-süsteem (pensionid), tervishoid (haigekassa) ja üldine valitsussektori teenuste osutamine (avalik sektor). 2016. aasta lõpu seisuga oli Eestis pensionisaajaid kokku 419 tuhat. Pensioniteks kulus 2016. aastal 1,7 miljardit eurot, mis moodustas riigieelarve kuludest ligikaudu 20%. Eesti tervishoiukulud olid 2016. aastal umbes samad, mis 2015. aastal ehk 1,3 miljardit eurot, moodustades riigieelarve kuludest 16%. Rahvastiku vananemisest tingituna suurenevad pidevalt kulutused nii pensionisüsteemile ja tervishoiule ning neis valdkondades mõeldavaid kokkuhoiuvõimalusi ei ole. Ettevõtjate hinnangul praegune pensionisüsteem pikemas perspektiivis jätkusuutlik ei ole.

Riigi konkurentsivõime parandamiseks tuleb teha pingutusi, et vähendada avaliku sektori kulusid. Riik on võtnud sihiks vältida valitsemissektori töötajate osakaalu suurenemist tööealise elanikkonna suhtes ja arvestades üldist rahvastiku kahanemist, tähendab see valitsemissektori töötajate arvu vähendamist järgnevatel aastatel. Lisaks avaliku sektori kulude kokkuhoiule aitab see ümber paigutada ressursse tööjõu puuduses vaevlevasse erasektoris. Samas tuleb valitsemissektori vähendamisele vaatamata tagada, et säiliks riigi eksisteerimiseks vajalikud funktsioonid (riigikaitse, õigus, kord, infrastruktuur jne) ja kodanikele oleksid kättesaadavad avalikud teenused.

Riikide valitsemissektori kogukulude osakaal SKP-st (2016, %)

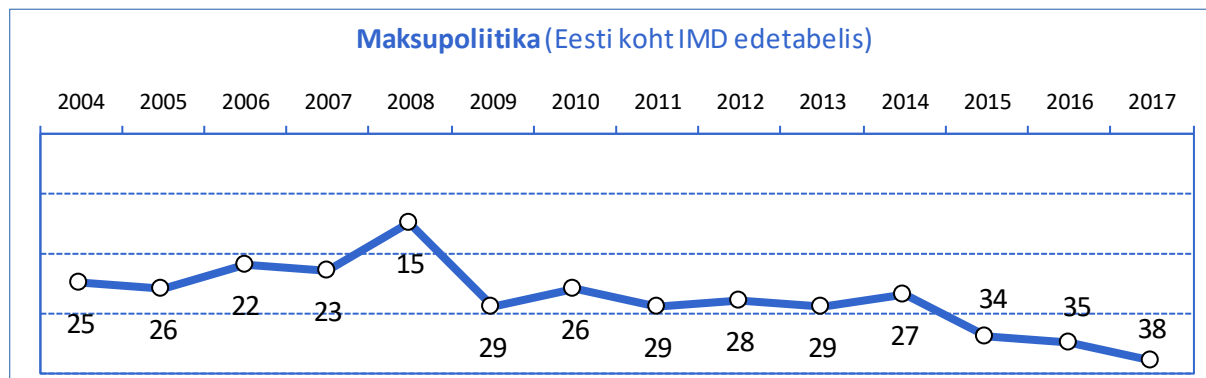

Eesti valitsemissektori kulude osakaal (% SKP-st)

5.2.2. Maksupoliitika

Konkurentsivõime hinnangu järgi on Eesti maksupoliitika teiste riikidega võrreldes langenud keskmisest madalamale positsioonile (38. koht 63 riigi hulgas 2017. aastal). Eesti positsiooni langus sai alguse 2015. aastal ja süvenes 2017. aastal veelgi.

Maksunduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtetelt kogutud maksude ja eraisikutelt laekunud tulumaksu osakaal SKP-st on madal (vastavalt 16. ja 10. koht)
- Füüsilise isiku tulumaksu määr on optimaalne (26. koht)
- Töövõtjate panus sotsiaalkindlustuse süsteemi on madal (suhtes SKP-st inimese kohta, 8. koht)
- Riikide võrdluses pole tööjõumaksude reaalne tase takistuseks töötajate tööelu edendamisel (29. koht)

Nõrkused

- Laekunud maksude osakaal SKP-st on kõrgem kui riikide keskmise (45. koht)
- Kaudsete maksude osatähtsus SKP suhtes on keskmisest kõrgem (55. koht)
- Tööandjate suhteliselt suur koormus sotsiaalkindlustuse süsteemi ülalpidamiseks (kõrge näitaja SKP suhtes inimese kohta, 59. koht)
- Ettevõtete tulumaks ei innusta ettevõtlusega tegelema (küsitlus, 43. koht)

Eesti üldine maksukoormus on teiste võrdlusaluste riikide keskmise tasemega võrreldes kõrgem – Eesti maksulaekumised moodustavad kolmandiku riigi SKPst (2015. aastal 33,9%). Selle näitajaga asetub Eesti 63 riigi hulgas 45. kohale. Kaudsete maksude osakaalu poolest SKP-sse paikneb aga Eesti riikide võrdlustabelis veelgi tagapool, jäädes kaheksa kõrgema maksutasemega riigi hulka (55. koht 2015. aastal). Samal ajal on Eesti otseste maksude, nagu ettevõtetelt kogutud maksude ja eraisiku tulumaksu, laekumiste suhtes SKP-sse konkurentsiedetabelites suhteliselt kõrgetel kohtadel (vastavalt 16. ja 10. kohal 2015. aastal).

Keskse tähtsusega on maksupoliitikas tööjõu maksud. Riigi eelarvestrateegia näeb jätkuvalt ette tööjõu maksukoormuse vähendamist, et saavutada kasvusõbralikum maksustruktuur. Tööjõu maksukoormust on vähendanud üldine maksuvaba tulu tõstmine, mis on alates 2015. aastast väiksemate sammudena toimunud iga-aastaselt. Oluliselt väheneb tööjõu maksukoormus aga alates 2018. aastast, kui tulumaksust vabastatakse alla 500 eurosed sissetulekud.

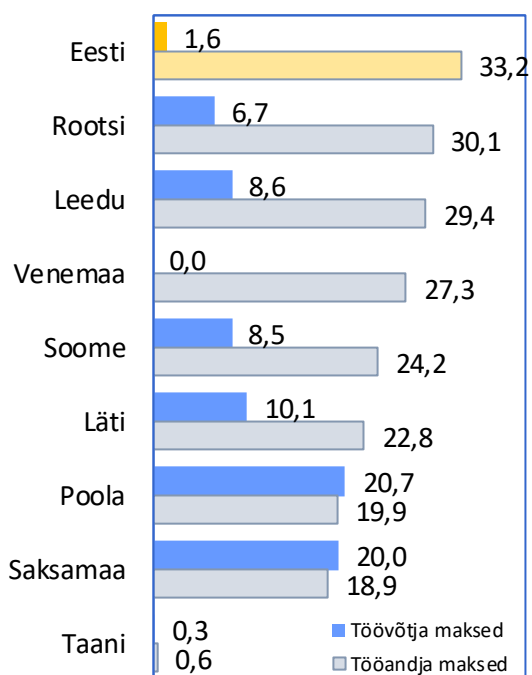
Kui töötajate maksud on vähenenud, siis Eesti tööandjate makstavad tööjõumaksud on suhteliselt kõrged, riikide võrdluses on Eesti selle näitaja osas halval 59.kohal. Lähiriikide võrdluses on Eesti töövõtjate poolne suhteline panus sotsiaalkindlustussüsteemi üks madalaimaid, moodustades 2016. aastal vaid 1,6% SKP suhtes ühe elaniku kohta, samas kui Poolas oli see 21% ja Saksamaal 20%. Eestist veel

vähem panustatakse sotsiaalkindlustussüsteemi võrdlusalustest riikidest vaid Venemaal ja Taanis. Kontrastina töövõtjate madalatele maksudele on tööandjate panus sotsiaalkindlustussüsteemi Eestis naaberriikidest oluliselt kõrgem.

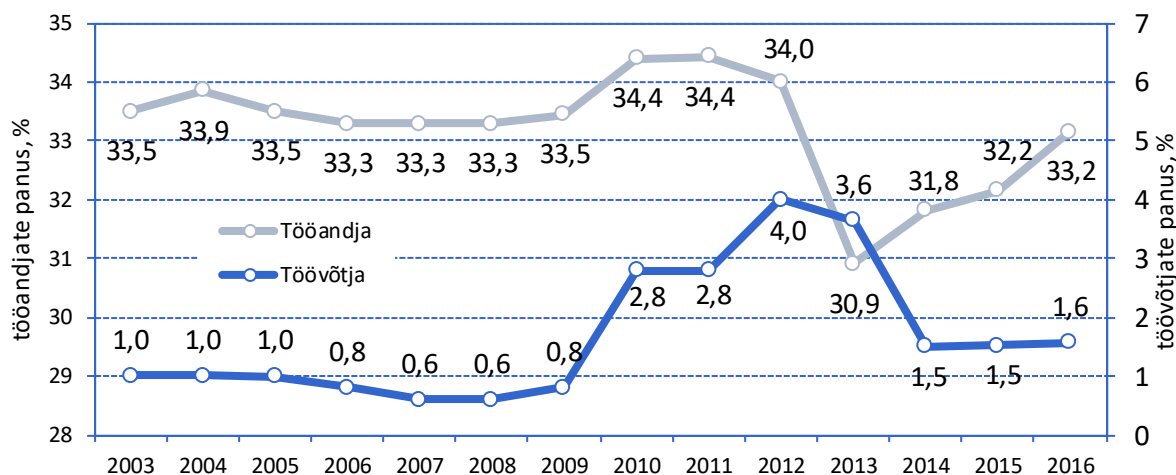
Enamikes riikides panustavad tööandjad sotsiaalkindlustussüsteemi suuremal määral kui töövõtjad. Tavaliselt pole tööandjate ja töövõtjate panustamise määrade erinevus väga suur, jäädes valdavalt kuni kahekordseks. Siin eristub Eesti sellega, et töövõtjate- ja andjate maksukoormuse erinevus on väga suur (21 kordne). Eesti lähiriikides panustavad tööandjad keskmisest enam sotsiaalkindlustusse töövõtjatega võrreldes peale Venemaa ka Rootsis (4,4 korda), Leedus (3,4 korda), Soomes (2,9 korda) ja Lätis (2,2 korda). Poolas ja Saksamaal panustavad aga töövõtjad ning tööandjad sotsiaalkindlustussüsteemi peaaegu võrdsel (vastavalt 20,7% ja 19,9%) ning Saksamaal (vastavalt 20,0% ja 18,9% SKP-st ühe elaniku kohta).

Maksudel on täita oluline roll riigi majanduspoliitikas. Maksud on ühelt poolt riigi tulude allikaks, teiselt poolt saab maksudega mõjutada tarbijate käitumist, ressursside kasutamist, keskkonna säilimist jms. Hea maksupoliitika on see, kui saavad täidetud nii riigi fiskaalsed eesmärgid, aga ka majanduse reguleerimisega seotud plaanid. Samal ajal peaks kogu maksusüsteemi hoidma lihtsa ja läbipaistvana ning vältima lühiajaliste huvide nimel heitlikkust ning ootamatusi, mis võivad kahjustada riigi pikaajalisi arenguvõimalusi. Hea maksusüsteem peaks soosima ettevõtlust ja olulised on siin nii tööjõumaksud kui muid ettevõtluse sisendeid mõjutavad maksud. Tööandjaid motiveeriks tööjõumaksude alandamine (sh sotsiaalmaksule lae kehtestamine ja sotsiaalmaksukoormuse jaotamine töövõtja ning tööandja vahel). Maksupoliitika seisukohalt on oluline, et tehtavad maksumuudatused oleksid praktikas teostatavad ning realselt toimivad, selle tagamiseks peaksid eelnema põhjalikud mõjuanalüüsid. Samuti on tähtis, et maksumuudatused oleksid pikema eelne kavandatud, et anda piisavalt aega maksukohuslastele kohandumiseks ja vajalikeks ümberkorraldusteks.

Tööandjate ja töötajate panus sotsiaalkindlustussüsteemi (2016, % SKP-st inimese kohta)

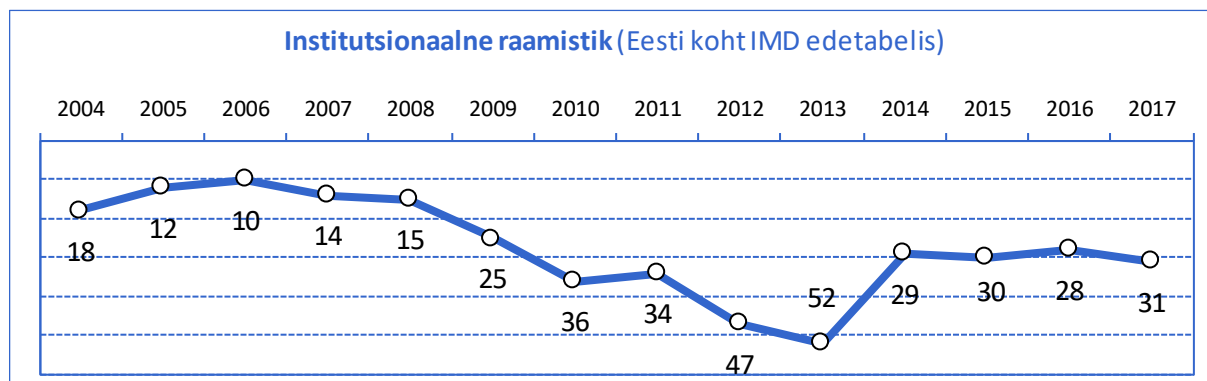

Tööandjate ja töötajate panus sotsiaalkindlustussüsteemi Eestis (% SKP-st inimese kohta)

5.2.3. Institutsionaalne raamistik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti institutsionaalse raamistiku komponendi osas 63 riigi hulgas 31. kohal ja aastaga langenud 3 kohta. Siia alla kuuluvad riigi toimimise tõhusust kirjeldavad näitajad. Põhiliselt koosneb see ettevõtjate hinnangutest, kuid on ka mitmed kvantitatiivsed näitajad.

Institutsionaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Õigusriigi põhimõtete järgimine (14. koht, koha võrra paranenud)
- Bürokratia ei takista äritegevust (küsitlus, 16. koht, koht ei muutunud)
- Õiguslik ja seadusandlik raamistik toetab ettevõtete konkurentsivõimet (küsitlus, 24. koht, langus 5 kohta)

Nõrkused

- Välisvaluuta reservide maht elaniku kohta (61. koht, langus 3 kohta) ja kogumaht on väike (63. koht)
- Valitsuse poliitika võiks paremini arvestada majandusolukorra muutumist (küsitlus, 37. koht, langus 6 kohta)
- Laenuintressi suhe deposiidi intressi (38. koht, koht ei muutunud)
- Valitsuse otsused pole efektiivselt ellu viidud (küsitlus, 36. koht, langus 6 kohta)

Eesti institutsionaalse raamistiku tugevatest külgedest võib välja tuua, et õigusriigi põhimõtteid järgitakse (14. koht), bürokratia ei takista äritegevust (16. koht), õiguslik ja seadusandlik raamistik toetab ettevõtete konkurentsivõimet (24. koht). Viimane näitaja tugineb ettevõtjate hinnangutele, mis on aastaga halvenenud.

Lühiajaliste laenude intresside tabelis, mida loetakse taustainfoks ja reitingu koha arvutamisel ei kasutata, oleme kõrgel 15. kohal. Tõus eelmise aastaga 11 kohta.

Keskmisest parem on olukord altkäemaksu ja korruptsiooni tasemes (24. koht, langus 2 kohta), kuigi koht halvenes veidi.

Keskpannga poliitika on saanud ettevõtjatelt hindeks 6,39 (10 pallisel skaalal) ja asume sellega 29.kohal. Ka ettevõtjate hinnangute osas, kas kapitali hind soodustab ettevõtlust, asume 29. kohal.

Mõnevõrra negatiivsemalt paistame silma riigi poliitika läbipaistvuse (38. koht), valitsuse otsuste elluviimise efektiivsuse (36. koht) ja valitsuse poliitika kohanemisvõime (37. koht) poolest. Ettevõtjate hinnangud neile teguritele on aastaga halvenenud ja Eesti koht reitingus halvenenud.

Edetabeli lõpuosas oleme välisvaluuta reservide mahult elaniku kohta (61. koht). Pingerea viimasel kohal on Eesti välisvaluuta reservide kogumahu osas (0,46 mld USD). Eesti suguse väikeriigi välisvaluuta reservide kogumaht ei saagi suur olla, kuid ka elaniku koha arvestuses erineb näiteks Tsehhist ligi 23 korda ja Bulgaariast 10 korda.

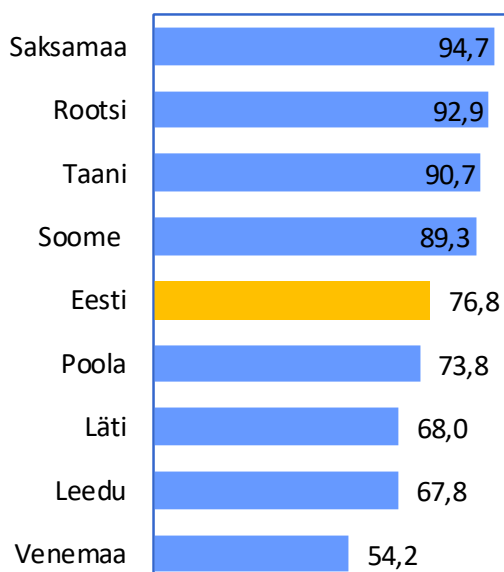
Riigi krediireiting

Riigi krediireiting on valitsuse töö tõhususe kaudsaks näitajaks ja rahvusvahelise usaldusväärsuse indikaatoriks. Riikide krediireitingute hindamisega tegelevad erinevad reitinguagentuurid ja analüüsi-keskused. IMD kasutab antud otstarbel „*Institutional Investor Magazine*“ uuringu tulemusi, mille skaala ulatub 0–100 (0 väljendab täielikku usaldamatust, kus maksejõuetus on vältimatu, ja 100 kajastab kõige kõrgemat usaldust, kus maksejõuetus on välistatud). Uuringu tarbeks küsitletakse kahel korral aastas (märtsis ja septembris) olulisemate rahvusvaheliste pankade ja varahaldusettevõtete ökononiste ja analüütikuid, kes annavad hinnanguid erinevate riikide kohta. Krediireiting arvutatakse vastuste kaalutud keskmisena, lähtudes vastanud institutsioonide bilansimahtudest.

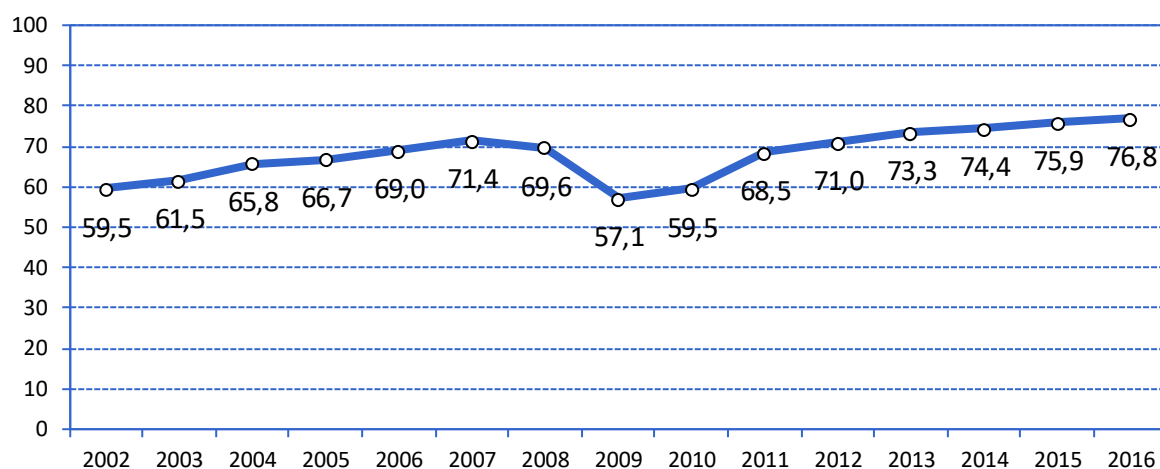
Eesti krediireiting on 63 riigi hulgas 24. kohal. 2016. aastal oli reitingu arvvärtus 76,8 ning see on kõrgem kõigi edetabelis osalenud riikide keskmisest (69,2), kuid madalam Läänemere riikide keskmisest (78,7). Viimasel kuuel aastal on Eesti krediireiting paranenud. 2007. aastani Eesti reiting tõusis, majanduskriisi ajal langes, kuid on nüüdseks taastunud ja jõudnud kõigi aegade kõrgeimale tasemele. Võrreldes 2009. aasta madalaima näitajaga, on Eesti krediireiting paranenud 19,7 punkti.

Joonisel on Läänemere riikide usaldusreitingud 2016. aastal. Väga usaldusväärsateks on tunnistatud Eesti olulised kaubanduspartnerid: Saksamaa, Rootsi, ja Taani, kelle reiting on eelmise vaatlusega võrreldes mõnevõrra paranenud. Keskmine usaldusväärsus iseloomustab Eestit ja Poolat. Keskmisest mõnevõrra madalam krediireiting on Leedul ja Lätil, kuid eelmise vaatlusega võrreldes on mõlema riigi näitaja 0,4 protsendipunkti võrra paranenud. Venemaa on langenud edetabelis 4 kohta ning krediireiting (54,2) on eelmise vaatlusega võrreldes samuti (56,0) langenud.

Riigi krediireiting (2016, skaalal 0...100)

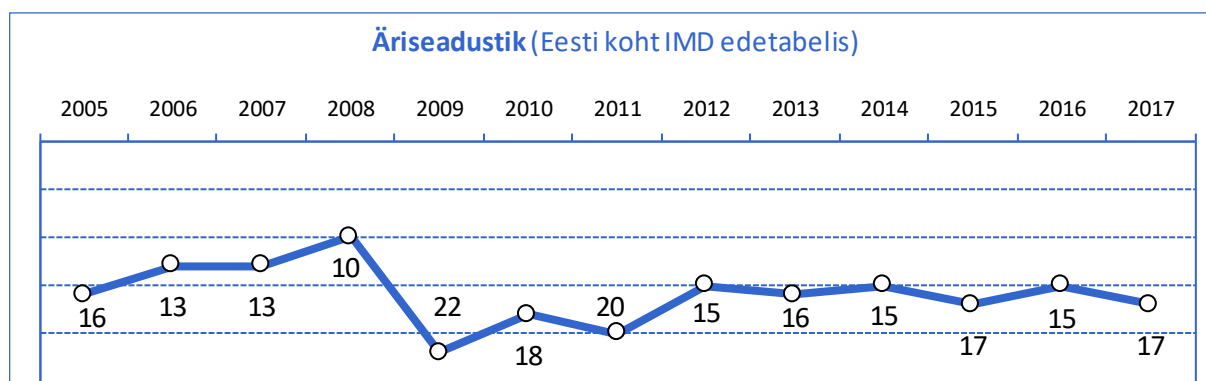

Eesti riigi krediireiting (skaalal 0...100)

5.2.4. Äriseadustik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti äriseadustiku komponendi osas 63 riigi hulgas heal 17. kohal ja Eesti koht on läbi aja olnud suhteliselt stabiilne.

Äriseadustiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtete asutamine on lihtne (küsitlus, 3. koht, koht ei muutunud)
- Ettevõtte asutamismenetlus on võimalik läbi viia kolme toiminguga (5. koht, tõus 1 koht)
- Ettevõtte asutamise mediaanaeg on 3,5 päeva (7. koht, tõus 1 koht)
- Valitsuse toetuste osakaal SKP-st on madal (7. koht, langus 2 kohta)
- Proteksionism ei kahjusta äritegevust (küsitlus, 11. koht, langus 5 kohta)
- Regulatsioonid tagavad äritegemise lihtsuse (küsitlus, 11. koht, tõus 1 koht)
- Tööregulatsioonid on paindlikud (küsitlus, 12. koht, langus 5 kohta)

Nõrkused

- Immigratsiooniseadused raskendavad välistööjõu värbamist (küsitlus, 49. koht, langus 10 kohta)
- Riigi omandis olevad ettevõtted häirivad teatud määral majandust (küsitlus, 48. koht, langus 4 kohta)
- Toetused mõnevõrra moonutavad ausat konkurentsi (küsitlus, 47. koht, langus 11 kohta)
- Investeeringustiimulid ei ole välisinvestoritele piisavalt atraktiivsed (küsitlus, 43. koht, koht ei muutunud)

Äriseadused aitavad korraldada Eesti majandust suhteliselt efektiivselt. Eestis on lihtne firmat luua (3. koht), sest seadusandlus ei loo sellele takistusi. Ettevõtte asutamismenetlusel on vaja teha kolm toimingut (5. koht) ning äri saab alustada kolme ja poole päevaga (7. koht). Kiire asjaajamise tagab digilahenduste edukas rakendamine. Regulatsioonid tagavad äritegemise lihtsuse (11. koht) ja tööregulatsioonid on paindlikud (12. koht) ega takista ettevõtlust ning töötusealane seadusandlus (15. koht) soodustab uue töökoha otsimist. Valitsuse toetused era- ja avaliku sektori ettevõtetele moodustavad 0,4% SKP-st ning selle näitajaga oleme 7. kohal. Proteksionism (11. koht) ei kahjusta ning tollitariifid (14. koht) ei tõkesta ettevõtete äritegevust. Riigihanked on piisavalt avatud välisriikide pakkujatele (19. koht) ning välisinvestoritel on võimalik omandada kontroll kodumaistes firmades (16. koht).

Konkurentsialase seadusandluse tõhusus kõlvatu konkurentsi ennetamisel (24. koht) on rahuldav ning ligipääsetavus välis- ja kodumaisele kapitaliturule (30. koht) on keskmine. Varimajandus majandusarengut oluliselt ei kahjusta (34. koht). Välistööjõu riiki lubamist reguleerivat seadusandlust (49. koht)

on kaasajastatud, kuid ettevõtjatele tekitab see endiselt takistusi ja aastaga on ettevõtjate hinnangud oluliselt halvenenud. Toetused teatud määral moonutavad õiglast konkurentsi ja majanduslikku arengut (47. koht).

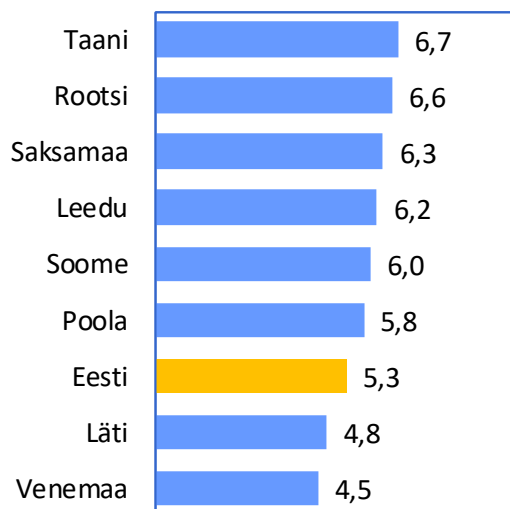
Investeeringustiimulid

Eesti ettevõtete juhtide hinnangul ei ole meie investeeringustiimulid välisinvestoritele ülemäära atraktiivsed – 2017. aasta edetabelis olime 43. kohal (ettevõtete juhtide hinne 5,3 punkti). Eesti ettevõtete juhtide hinnangul olid investeeringustiimulid välisinvestoritele atraktiivsemad kuni 2007. aastani (hinne oli siis vahemikus 7,5–8,2 punkti). Majanduskriisist alates on meie investeeringustiimulid ettevõtete juhtide hinnangul olnud mõnevõrra vähem atraktiivsed. 2009. aastast alates on olnud hinne investeeringustiimulitele vahemikus 5,3–6,2 ning aastatel 2016–2017 oleme langenud tagasi aegade madalaimale tasemele.

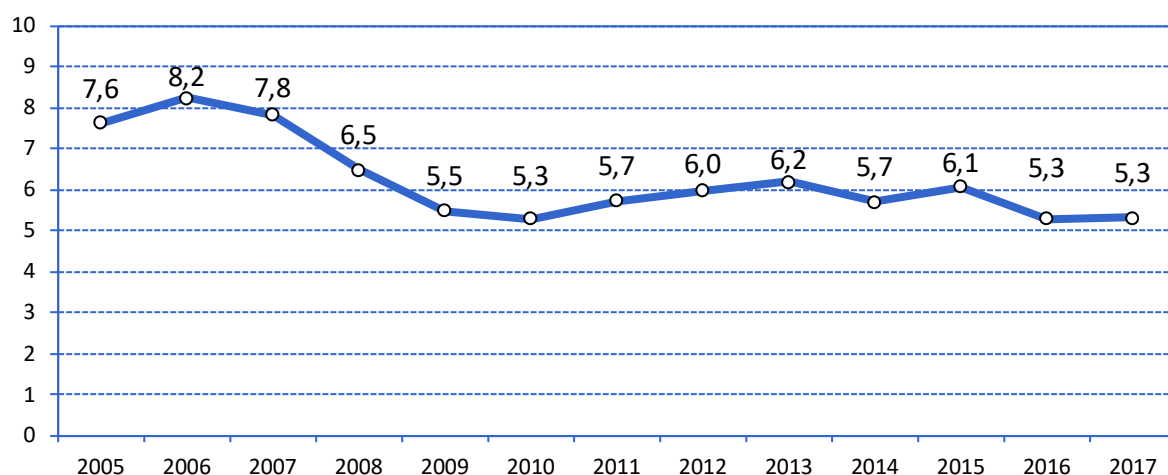
Läänemere riikide investeeringustiimulite keskmine hinne (5,8 punkti) on sarnane kõigi IMD uuringus osalenud riikide keskmisega (5,8 punkti). Kõrgeima hindegaga (8,3 punkti kümnest) hinnati Iirimaa investeeringustiimuleid. Läänemere riikidest on investeeringustiimulite kahekümne parema hulgas Taani ja Rootsi, kus 2017. aastal jäi hinne vahemikku 6,6–6,7 punkti. Mõnevõrra vähematraktiivseteks hinnati investeeringustiimuleid Saksamaal, Leedus, Soomes ja Poolas (hinne vahemikus 5,8–6,3). Keskmisest vähematraktiivseteks hinnati investeeringustiimuleid Eestis ja Lätis (hinne vahemikus 4,8–5,3 punkti). Venemaal hinnati investeeringustiimuleid teistest Läänemeriikiidest nõrgemateks, 2017. aastal jääd 63. riigi seas 4,5 punktiga viimase kaheistkümneme hulka.

Eesti on lähtunud välisinvesteeringute riiki meelitamisel poliitikast, kus investoritele erandeid ja soodustusi ei tehta. Ärikeskkonda on üritatud hoida ühtemoodi atraktiivne kõikidele investoritele.

Investeeringustiimulid ei ole/on atraktiivsed välisinvestoritele (2017, punktid 0...10)

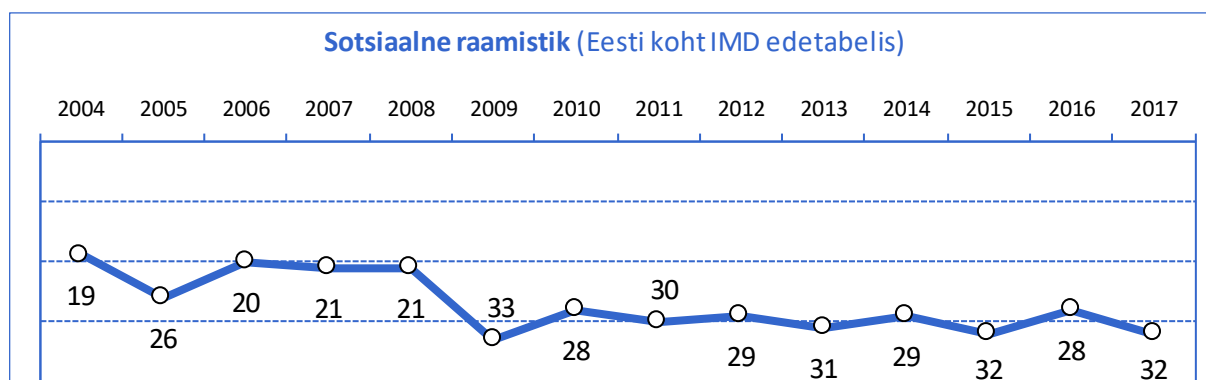

Investeeringustiimulid on/ei ole atraktiivsed välisinvestoritele (punktid 0...10)

5.2.5. Sotsiaalne raamistik

Eesti positsioon sotsiaalse raamistiku osas on IMD konkurentsivõime edetabelis aastaga halvenenud ning Eesti on 63 riigi hulgas langenud 28. kohalt 32. kohale.

Sotsiaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kohtusüsteem on õiglaselt korraldatud (küsitlus, 27. koht, langus 3 kohta)
- Sooline ebavõrdsus on vähenenud (31. koht, tõus 2 kohta)
- Sissetulekute jaotus pole liialt ebavõrdne (GINI koefitsient, 27. koht, langus 3 kohta)

Nõrkused

- Vananev ühiskond piirab majanduse kasvu ja arengut (küsitlus, 59. koht, langus 3 kohta)
- Sotsiaalne sidusus on suhteliselt madal (küsitlus, 40. koht, langus 2 kohta)
- Võrdseid võimalusi tagav seadusandlus ei toeta piisavalt majandusarengut (küsitlus, 40. koht, langus 13 kohta)
- Suurenenud on poliitilise ebastabiilsuse risk (küsitlus, 40. koht, langus 13 kohta)
- Kõrge mõrvade tase (42. koht)

Eesti asetub 63 riigi võrdluses valdavalt keskmise kolmandiku hulka. Mitme näitaja osas on Eesti positsioon võrreldes 2016. aastaga paranenud. Isiku- ja vara puutumatus näitajailt on Eesti tõusnud 31. kohalt 29. kohale, vähenenud on sooline ebavõrdsus (vastavalt 33. ja 31. koht), parlamendis oli 2015. aastal (võrreldes 2014. aastaga) rohkem naisi (38. ja 29. koht), reaaltulu näitajailt (soolise võrdsuse aspektist) oli Eesti nii 2015. kui ka 2016. aastal 27. kohal. Stabiilne on olnud ka Eesti justiitsüsteem, kuigi hinnang sellele on veidi langenud, asetades Eesti 24. kohalt 27. kohale. Suure muutuse on samas läbinud hinnang poliitilisele ebastabiilsusele riskile, kus Eesti langes 27. kohalt 2016. aastal 40. kohale 2017. aastal, mis kõneleb küsitletud ettevõtjate usalduse vähenemisest riigivalitsemisesse.

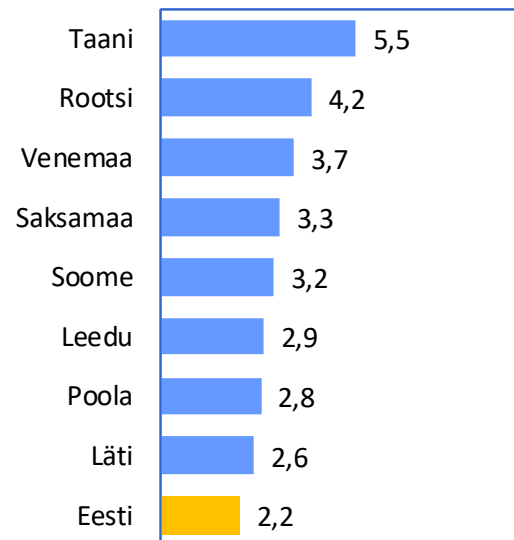
Eesti nõrkuseks on jätkuvalt rahvastiku kiire vananemine, kus Eesti on vaadeldud riikides hulgas halval positsioonil – 2016. aastal 56. kohal ja 2017. aastal 59. kohal. Eestist tahapoole jäid vaid Lõuna-Korea, Ungari, Bulgaaria ja Horvaatia. Rahvastiku vananemine suurendab poliitilist survet sotsiaal- ja tervishoiukulutuste tõstmiseks, mis omakorda mõjutab oluliselt Eesti maksupoliitikat ja selle kaudu majanduskeskkonda. Sagedased muudatused maksusüsteemis häirivad ettevõtjaid või sunnivad ka oma tegevust ümber orienteerima. Samuti pidurdab maksumaksjate tõus uusi investeeringuid.

Kõige vähem probleeme rahvastiku vananemisega on kiiresti arenevatel ja/või suure rahvastiku juurdekasvuga riikidel nagu Araabia Ühendemiraadid, India, Filipiinid, Türgi jt. Euroopa riikidest ei hinnata seda teemat kuigi probleemseks (10 punkti skaalal, kus suurem number on positiivsem) Islandil (6,16

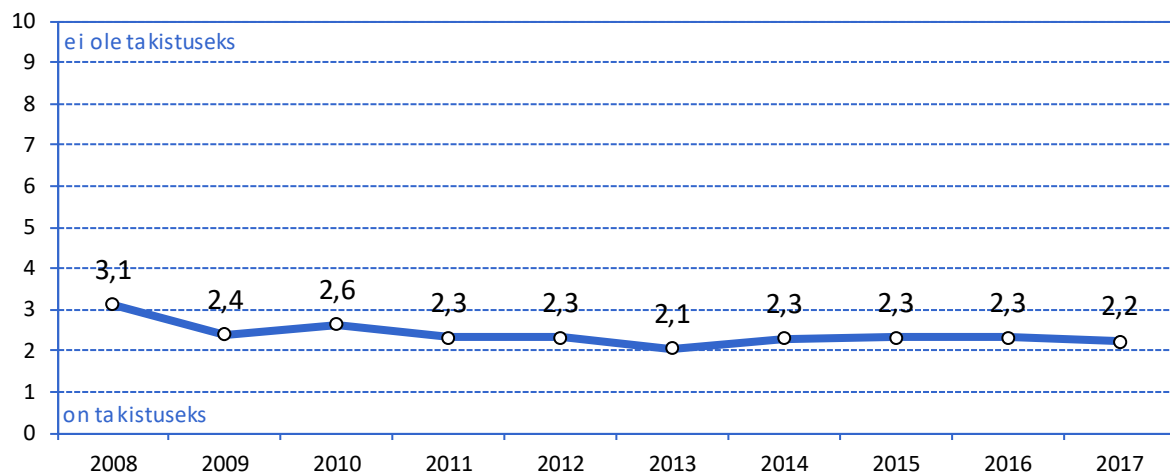
punkti), Iirimaa (5,91 punkti), Luksemburgis (5,90 punkti) ja Prantsusmaal (5,78 punkti). Läänemere riikidest on rahvastiku vananemine kõige vähem mureks Taanis (5,45 punkti), kus hinnang probleemi sügavusele on võrreldes 2016. aastaga, kui see oli 5,23 punkti, vähenenud. Probleem on terav lisaks Eestile veel Soomes (47. koht), Leedus (50. koht), Poolas (52. koht) ja Lätis (56. koht). Eesti jäi Läänemeri riikide hulgas selles küsimuses aga 2017. aastal 2,23 punktiga kõige probleemsemaks (2016. aastal vastavalt 2,31 punkti).

Tööjõu vähenemise, kvalifitseeritud tööjõu nappuse ja kasvavate sotsiaalkulutustega seotud probleeme on püütud leevendada olemasoleva elanikkonna tööhõive suurendamisega. Kasutusele on võetud meetmeid, mis kaasaksid tööhõivesse seni aktiivsest tööturust eemale jäänud inimesi, sealhulgas vanameelisi ja terviseprobleemidega inimesi. Aktiivse tööturupoliitika sihiks on aidata elanikel toime tulla kiirete muutustega tööturul, võimaldada ümberõpet ja paindlikku tööaega nii, et tööalaselt leiaks rakendust võimalikult palju pensioniealisi ja ka piiratud töövõimega inimesi. Rohkem püütakse panustada Eesti tööjõu ümber- ja täiendõppesse, seda eriti piirkondades, kus tööpuudus on kõrgem. Ettevõtjate hinnangul ei ole seni tehtu suutnud trende oluliselt muuta ja tööjõu nappuse probleem on aina teravnenud.

Vananev ühiskond ei ole/on takistuseks majanduse arengule (2017, punktid 0...10)

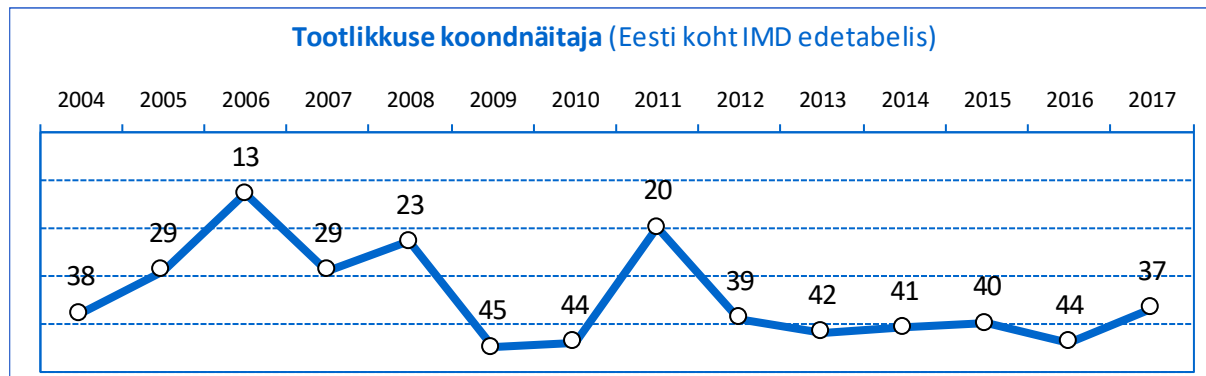
Vananev ühiskond ei ole/on takistuseks majanduse arengule Eestis (punktid 0...10)

5.3. Äritegevuse efektiivsus

5.3.1. Tootlikkus

Eesti on IMD konkurentsivõime edetabelis tootlikkuse komponendi osas tõusnud 63 riigi arvestuses 37. kohale, mis on võrreldes aastataguse ajaga 7 koha võrra parem.

Tootlikkuse komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Infotehnoloogia kasutamine tootlikkuse suurendamiseks (esmakordne näitaja, 21. koht)
- Tootlikkus põllumajanduses (põllumajanduse SKP hõivatu kohta, 24. koht, langus 3 kohta)
- Tootlikkuse reaalkasv (SKP muutus töötaja kohta, protsentides, 30. koht, tõus 25 kohta)

Nõrkused

- Madal tootlikkus tööstuses (tööstuse SKP hõivatu kohta, 51. koht, tõus 1 koht)
- Ettevõtjate hinnangul ei ole tööjõu tootlikkus rahvusvahelises võrdluses konkurentsivõimeline (küsitlus, 44. koht, tõus 1 koht)
- Madal tootlikkus töötaja kohta ostujõu pariteedi alusel (43. koht, langus 2 kohta)

Tootlikkuse võrdlemiseks riikide vahel on IMD uuring esiplaanile tõstnud võrdluse SKP ostujõu pariteedi (PPP) alusel ühe töötaja kohta aastas (tuh USD), kuna see indikaator ühtlustab hinnataseme erinevuse eri riikide vahel ning arvestab töötajate arvu riigis. Selle näitaja kohaselt oli tootlikkus ühe töötaja kohta Eestis 2016. aastal 59,6 USD ehk tuhande USD võrra suurem kui 2015. aastal. Naaberriikidega võrreldes on tootlikkus töötaja kohta Eestis kõrgem Lätist ja Venemaast, aga jääb endiselt madalamaks Poola ja Leeduga võrreldes. Skandinaavia riikide kõrval on tootlikkus töötaja kohta Eestis tunduvalt madalam ning võrreldes eelmise aastaga on erinevus Rootsiga, kus on vaadeldud riikidest kõrgeim tootlikkus, veelgi suurenenud.

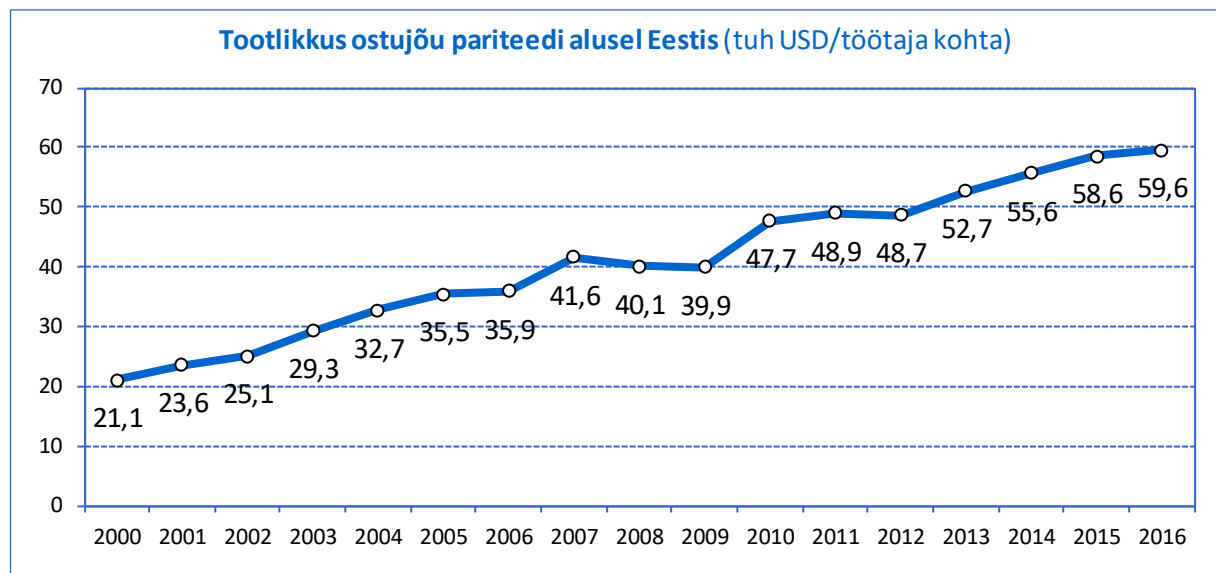
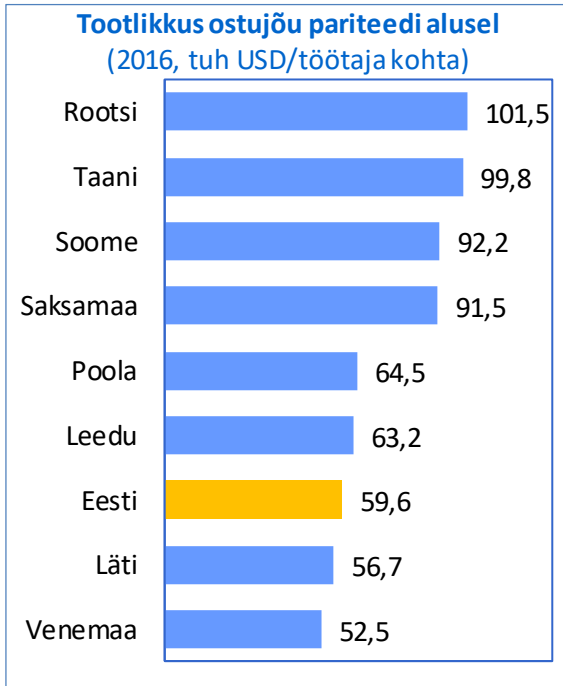
Samas on 2016. aastal paranenud tootlikkuse reaalkasv töötaja kohta (SKP muutus töötaja kohta), kus Eesti on kerkinud IMD edetabelis 55. kohalt 2016. aastal 30. kohale 2017. aastal, mis jääb siiski oluliselt madalamale kui varasem 18. koht 2015. aastal.

Teiste näitajate osas pole suuri muutusi toimunud. Eesti on suhteliselt heal positsioonil põllumajanduse tootlikkuse osas (21. koht 2016. aastal ja 24. koht 2017. aastal), samas on tööstusettevõtete tootlikkus madal (vastavalt 52. ja 51. koht) ning ettevõtjate hinnangul on tööjõu tootlikkus rahvusvahelistes standardeis võrrelduna ebapiisav (44. koht). Paranenud on suurte ettevõtete efektiivsus (vastavalt 39. koht 2016. aastal ja 35. koht 2017. aastal). Töö tasustamisel tööstuses on Eesti püsinud keskmiste hulgas ehk 31. kohal, järgnevad Läti, Leedu ja Poola. Langus on samas toimunud Eesti tööjõukulude konku-

rentsivõimes, kus 2016. aastal oli Eestil 44. koht ja 2017. aastal 47. koht (tööjõukulude suurenemine vastavalt 4,5% ja 5,6%).

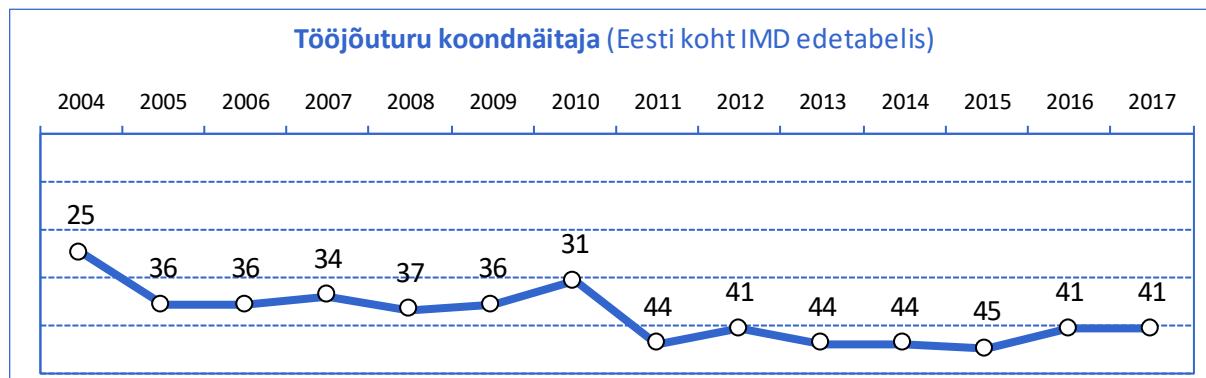
Uue teemana on IMD tootlikkuse uuringus vaadeldud infotehnoloogia ja digilahenduste kasutamist ettevõtluses, kus läbi ettevõtjate hinnangu (10 punkti skaalal) on Eesti 6,4 punktiga 21. kohal. Eestit edestavad selle näitaja poolest Rootsi (7,8 punkti ja esimene koht), Taani (7,59 punkti ja 4. koht), Leedu (7,6 punkti ja 9. koht) ja Soome (6,92 punkti ja 13. koht). Eestist jäävad tahapoole Läti (26. koht), Poola (33. koht) ja Venemaa (55. koht).

Eesti on seadnud konkurentsikava "Eesti 2020" üheks eesmärgiks tootlikkuse kiire kasvu saavutamise läbi suurema kapitalimahukuse ning kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste kaudu. Viimasel viiel aastal on tootlikkuse reaalkasv hõivatu kohta jäänud oodatust madalamaks ja püstitatud eesmärgid täitmata. Tootlikkuse kasvu pidurdavad vähesed investeeringud kaasaegsesse tehnoloogiasse ja vähene panustamine arendustegevusse ning selle tulemusel suure osa eksporditavate toodete positioneerumine odavamate toodete kategooriatesse (tooraine, odav allhange jne). Olukord hakkas paranema alles 2017. aastal, kus investeerimisaktiivsus oluliselt tõusis. Erasektori kulutustes teadus/arendustegevusse pole veel otsustavat läbimurret toimunud.

5.3.2. Tööjõuturg

2017. aastal asus Eesti tööjõuturu komponendi osas 63 riigi võrdluses 41. kohal. Võrreldes 2016. aastaga Eesti koht ei muutunud. Eesti pole alates 2005. aastast tööjõuturu näitaja poolest 30 esimese riigi hulka mahtunud.

IMD konkurentsivõime edetabeli tööjõuturu teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: tööjõukulud, töösuhted ning kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus.

Eesti paistab positiivselt silma naiste suure osakaaluga tööturul ja tööjõu suure osakaaluga elanikkonnast. Ettevõtjate hinnangul on oluline ka töötajate koolitamine ja talentide hoidmine.

Tööjõuturu komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Suur naistööjõu osakaal kogu tööjõust (6. koht, langus 1 koht)
- Töötajate koolitamise olulisus ettevõttele (küsitlus, 8. koht, tõus 3 kohta)
- Talentide värbamise ja hoidmise olulisus ettevõttele (küsitlus, 9. koht, tõus 13 kohta)
- Töösuhete tulemuslikkus (küsitlus, 18. koht, langus 5 kohta)
- Suur tööjõu osakaal elanikkonnast (19. koht, tõus 1 koht)

Nõrkused

- Ebapiisav kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus (küsitlus, 62. koht, langus 1 koht)
- Finantsspetsialistide puudus (küsitlus, 58. koht, langus 1 koht)
- Pädevate tippjuhtide puudus (küsitlus, 57. koht, tõus 1 koht)
- Ajude äravoolu negatiivne mõju riigi konkurentsivõimele (küsitlus, 51. koht, langus 4 kohta)
- Tippjuhtide vähene rahvusvaheline kogemus (küsitlus, 50. koht, langus 4 kohta)

Kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus tööjõuturul, mis on hea ettevõtluskeskkonna üks olulisemaid tunnuseid, on Eesti jaoks jätkuvalt suureks probleemiks. 63 riigi hulgas asub Eesti ettevõtjate poolt antud 3,25 punktiga eelviimasel kohal. Eestist tahapoole jääb vaid Ungari 2,8 punktiga. 2016. aastal oli Eesti 61 riigi arvestuses 3,2 punktiga viimasel kohal.

Läänemere riikidest on kvalifitseeritud tööjõu vajadus paremini rahuldatud Soomes, Taanis, Venemaal, Rootsis ja Saksamaal, mis 10 punkti süsteemis pälvisid 6 või enam punkti. Eestis napib nii lihttöö tegijaid (kus palgatase on madal ja eelistatakse sellist tööd teha mõnes rikkamas riigis) kui ka spetsialiste (kus palgatase võib isegi olla konkurentsivõimeline, kuid riigi vähene atraktiivsus ja keerukas immigratsiooni regulatsioon ei meelita riiki välisspetsialiste ja Eestis koolitatud spetsiliste lihtsalt ei jätku.

Eesti tunnuseks on ka süvenev kvalifitseeritud tööjõu äravool (*brain drain*), mille üheks oluliseks põhjuseks on siinne madalam palgatase võrreldes arenenud riikidega, kuid ka spetsialistide soov leida paremat keskkonda eneseteostuseks. Kui 2016. aastal oli Eesti ettevõtjate hinnangu kohaselt 3,5 punktiga (kümne punkti süsteemis) ajude äravoolult 47. kohal, siis 2017. aastal 3,7 punktiga 50.-51. kohal koos Sloveeniaga. IMD uuringus toodud näitajate kohaselt on palgavahe Eesti tööjõu jaoks atraktiivsetes riikides (Soome, Rootsi, Norra, Suurbritannia, USA, Austraalia, Saksamaa) kordades suurem. Eestis teenib insener ligi neli korda vähem kui USA-s, kolm ja pool korda vähem kui Rootsis ja Soomes ja ligi 5 korda vähem kui Saksamaal. Ka tippjuhtide palgatase erineb 2–3 korda Eesti kahjuks.

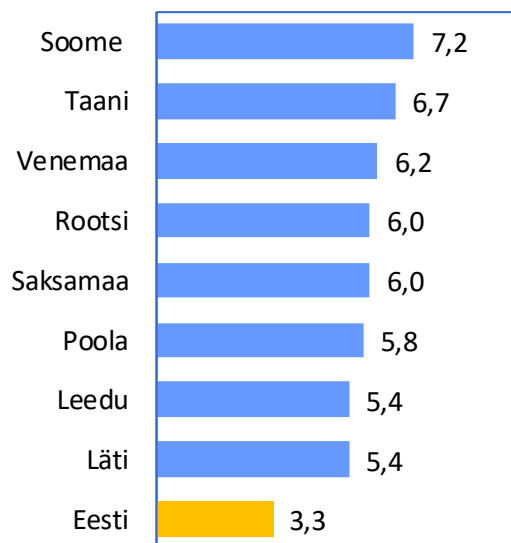
Kvalifitseeritud tööjõu nappuse põhjusena on Eestis lisaks ajude äravoolule ja madalale palgatasemele nähtud ka haridussüsteemi, eriti kutsehariduse mittevastavust tööturu vajadustele.

Loogilise tulemusena nähtub IMD uuringust, et Eestis napib juhioskustega spetsialiste, kus Eesti asetuse 2017. aastal 63 riigi võrdluses (3,6 punktiga) 57. kohale ning 2016. aastal 61 riigi võrdluses (3,8 punktiga) 58. kohale. Peale 2006. aastat (kui Eesti punktitas oli 4,7) on toimunud selle näitaja osas pidev langus.

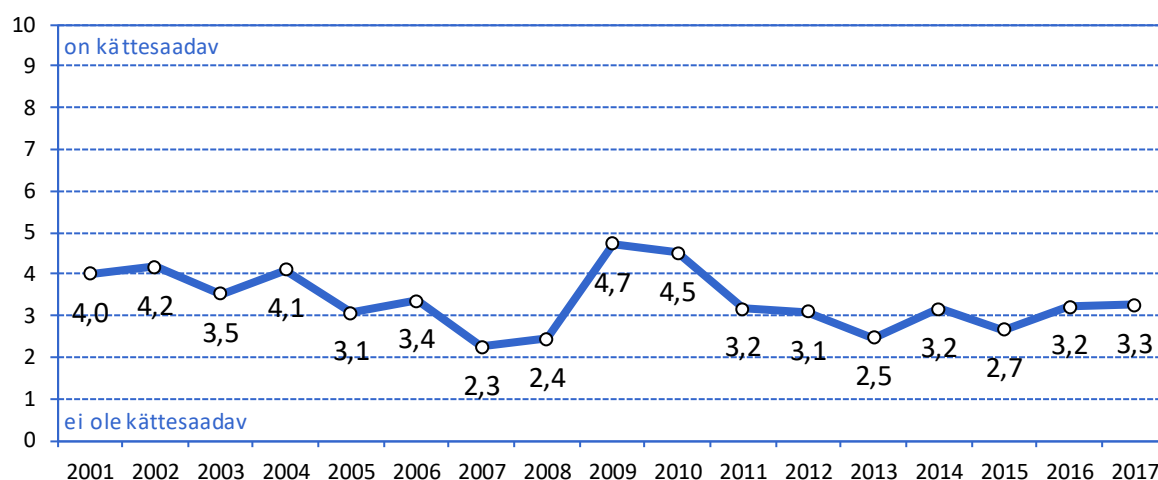
Alates 2011. aastast on halvenenud ka finantsala spetsialistide kättesaadavuse hinnang. 2010. aastal oli Eesti punktitas 5,4, 2011. aastal 4,4, 2016. aastal 4,9 ja 2017. aastal 4,9. Eesti 2017. aasta näitaja jäi alla kõigile teistele Läänemere riikidele, kelle punktitas asetuse 8-6 punkti vahele. Neist parimaks hinnati olukorda Soomes (7,8 punkti) ja Taanis (6,7 punkti).

Eesti ettevõtjate hinnangul on töötajate koolitamine (8. koht) ja talentide värbamine ning hoidmine (9. koht) ettevõtetele väga tähtis. Praktikavõimalused on ettevõtjate hinnangul aastaga paranenud ja Eesti asub siin 4,9 punktiga 25. kohal (tõustes 5 koha võrra).

Sobivate oskustega tööjõud on/ei ole Eestis kättesaadav (2017, punktid 0...10)

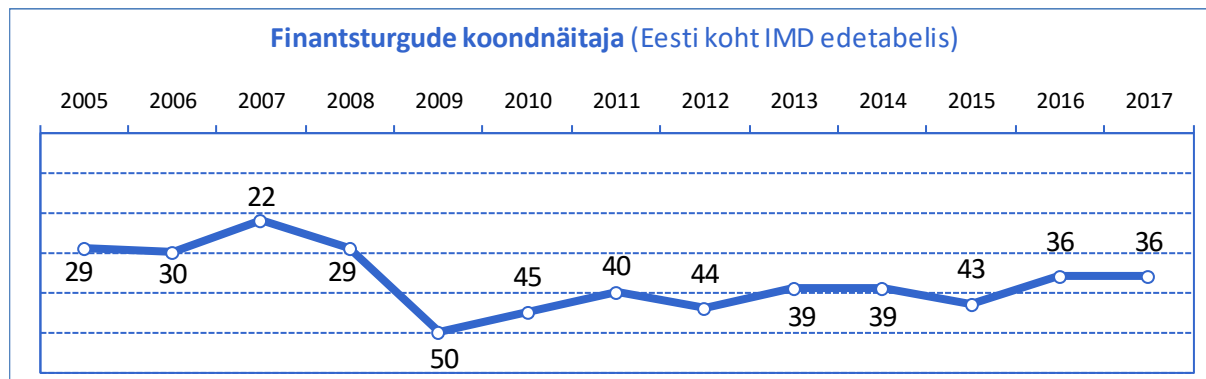

Sobivate oskustega tööjõud on/ei ole Eestis kättesaadav (punktid 0...10)

5.3.3. Finantsturud

Finantsturgude komponendi osas on Eesti 63 riigi seas 36. kohal ning võrreldes eelneva aastaga pole Eesti positsioon riikide järjestuses muutunud. Koondnäitajale osutas kõige suuremat positiivset mõju börsiindeksi tõus ja pangandusseaduste kõrge arengutase ning negatiivset mõju riskikapitali kättesaadavuse halvenemine.

IMD konkurentsivõime edetabeli finantsturgude teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: pankade efektiivsus, aktsiaturu toimimine ning finantsjuhtimine. Väikeriigina on Eesti puhul keskmisest madalam koht tingitud paljuski finantsturu väikesest mahust.

Finantsturgude komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Börsiindeksi tõus (8. koht, tõus 10 kohta)
- Pangandusseaduste kõrge arengutase (küsitlus, 10. koht, tõus 10 kohta)
- Ühinemis- ja ülevõtmistegevuste tehingute arv börsil noteeritud ettevõtete arvu suhtes (16. koht, langus 3 kohta)
- Pangandus- ja finantsteenuste kättesaadavus toetab ettevõtlust (küsitlus, 20. koht, tõus 3 kohta)
- Laenud on äritegevuseks piisavalt kättesaadavad (küsitlus, 23. koht, langus 6 kohta)
- Investeeringurisk on madal (23. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

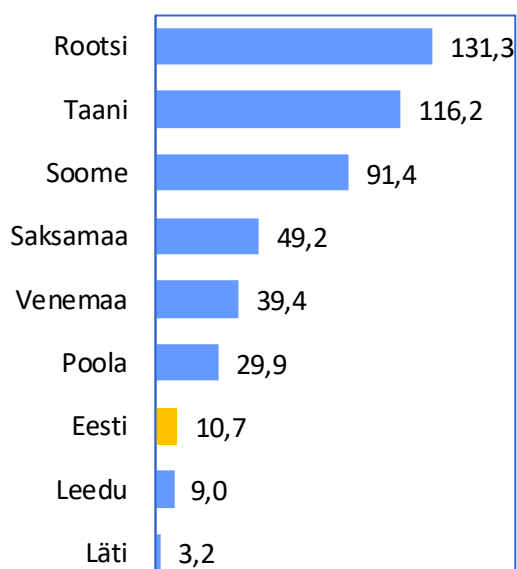
- Börsil noteeritud kodumaiste ettevõtete väike arv (61. koht, langus 1 koht)
- Madal börsi kapitalisatsioon (rahalisel mahul 61. koht, langes 2 kohta; osakaaluna SKP-st 56. koht, langus 1 koht)
- Börsi kauplemissaht elaniku kohta on väike (49. koht, tõus 1 koht)
- Börs ei paku ettevõtetele piisavalt finantseerimisvõimalusi (46. koht, langus 4 kohta)
- Pangandussektori varade maht SKP suhtes on madal (45. koht, koht ei muutunud)

Ettevõtlus saab edukalt areneda, kui ettevõtte arenguks on võimalik turult saada piisavalt finantstavahendeid. IMD kasutab riigi äritegevuse efektiivsuse iseloomustamiseks erinevaid börsiaktiivsust kajastavaid näitajaid, nendest üheks olulisemaks on börsi kapitalisatsioon SKP suhtes, mis näitab kohaliku aktsiabörsi suurust ja erakapitali olulisust majanduses. Eesti börs on maailma mõistes väga väike. Börsi kapitalisatsioon SKP suhtes oli 2016. aastal vaid 10,7%, millega Eesti oli 63 riigi hulgas 56. kohal. Börsil noteeritud 16 ettevõtte arvult ja rahaliselt mahult oli Eesti 61. kohal. Eestile on olnud iseloomulikud suured kapitalisatsiooni kõikumised. 2006. aastal oli börsi kapitalisatsioon Eestis 35,9% SKP suhtes, sellele järgnenud suure languse põhjustas Hansapanga lahkumine börsilt.

IMD poolt kasutatud maailmapanga andmetel on teistest Läänemere riikidest edukaim Rootsi, kus börsi kapitalisatsioon oli 131% SKP suhtes (sarnane tase USA 138%-ga). Järgnesid Taani 116% ja Soome 91% börsi kapitalisatsiooniga SKP suhtes. Saksamaa, Venemaa ja Poola börsi kapitalisatsioon jäi vahemikku 30–49% SKP-st. Eesti koos Läti ja Leeduga kuulub riikide hulka, kus börsiettevõtteid on vähe ja börsi roll majanduses väike (börsi osakaal 11% SKP-st või väiksem).

Positiivse näitajana võib mainida börsiindeksi tõusu, millega Eesti oli riikide pingereas 8. kohal. Ettevõtjate hinnangul ei paku Eesti börs samas piisavalt võimalusi ettevõtete finantseerimiseks, siin oleme viimase aastaga positsiooni kaotanud nelja koha võrra ning oleme 63 riigi hulgas 4,2 punktiga tagasihoidlikul 46. kohal. Eesti lähiriikidest asuvad selle näitaja poolest meist tagapool ainult Läti (47. kohal) ja Venemaa (53. kohal).

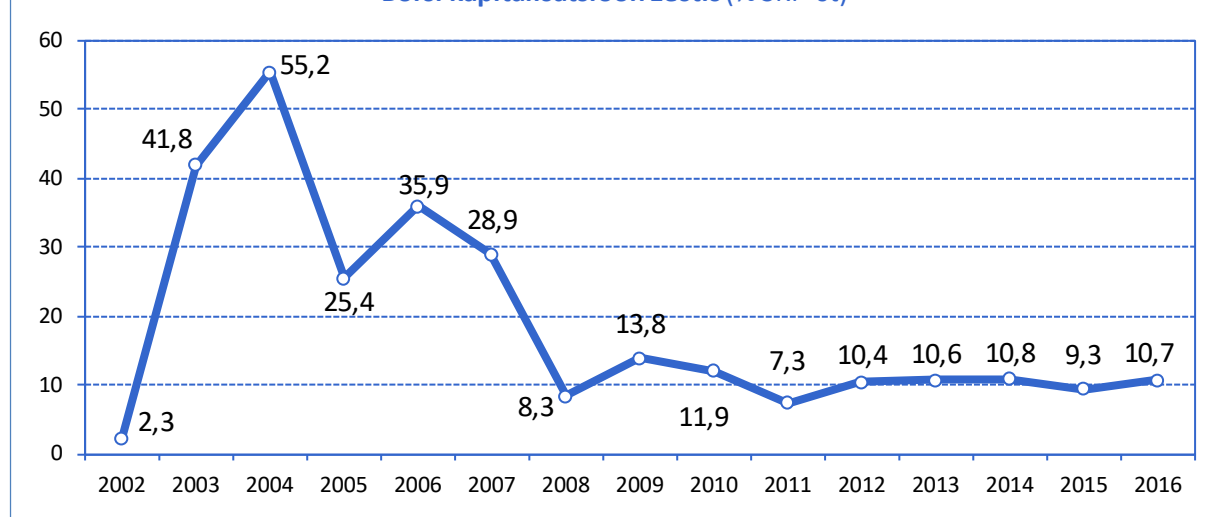
Börsi kapitalisatsioon (2016, % SKP-st)

Eesti ettevõtjad otsivad rahastamisvõimalusi enamasti mujalt kui börsilt. Peamisteks põhjusteks on suurte ettevõtete vähesus ja soodne laenukeskkond koos madalate intressimääradega euroalas. Eesti asub ettevõtete äritegevuseks laenu saamise näitaja (6,7 punkti) poolest edetabeli 23. kohal, eespool Poola, Leedu, Läti ja Venemaa vastavast näitajast. Pangandusseaduste arengutase on kõrge (10. koht). Pangandus- ja finantsteenuste kättesaadavus on hinnatud heaks ning ettevõtlust toetavaks (20. koht), Laenamise ja võla mõjuga konkurentsivõimele on Eesti ettevõtted rahvusvaheliselt keskmike hulgas (5,4 punktiga 40. koht).

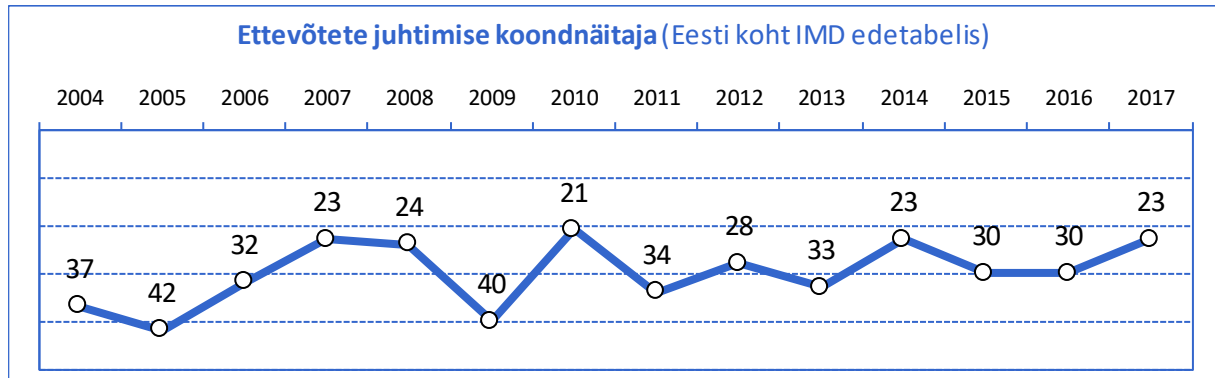
Eesti riik saaks kohalikku börsi elavdada, viies investoritele atraktiivsemad riigifirmad osaliselt börsile. See aitaks ettevõtlusesse kaasata nii välis- kui ka kodumaist kapitali. Väikeaktsionäride huviga arvestav dividendipoliitika võimaldaks kaasata börsile hoiustel seisvat raha (mis hetkel teenib vähest või olematut tulu) ning pensionifondide kapitali.

Börsi kapitalisatsioon Eestis (% SKP-st)

5.3.4. Ettevõtete juhtimine

Ettevõtete juhtimispraktikate taseme poolest on Eesti rahvusvahelises konkurentsivõime hea tasemel (63 riigi hulgas 23. kohal). Võrreldes eelmise aastaga, tõusis Eesti selle valdkonna edetabelis seitsme koha võrra. Selle positiivse muutuse põhjuseks on ettevõtjate hinnangute tõus klientide rahulolu olulisusele, paranenud hinnang ettevõtjate ettevõtlikkusele ja hea raamatupidamistava parem rakendamine.

Ettevõtete juhtimise komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Klientide rahulolu väärtustamine ettevõttes (küsitlus, 6. koht, tõus 10 kohta)
- Ettevõtete juhtimise ettevõtlikkus (küsitlus, 7. koht, tõus 7 kohta)
- Auditeerimise ja raamatupidamise tava rakendamine ettevõttes (küsitlus, 20. koht, tõus 5 kohta)
- Ettevõtete hea kohanemis-/kiire reageerimisvõime turu muutustega (küsitlus, 24. koht, tõus 2 kohta)

Nõrkused

- Ettevõtete nõukogud ei ole piisavalt efektiivsed (küsitlus, 48. koht, langus 1 kohta)
- Ettevõtete vähene teadlikkus turul toimuvatest muutustest (esmakordne näitaja, küsitlus, 40. koht)
- Ettevõtete juhtimise vähene usaldusväärsus ühiskonnas (küsitlus, 35. koht, tõus 3 kohta)

Eesti ettevõtete juhtimise kohta antud hinnangud on suhteliselt head ja nende näitajate osas kuulub Eesti valdavalt edetabeli esimesesse poolde ehk esimese 30 hulka. Väga positiivselt paistab silma hinnang juhtimise ettevõtlikkusele, kus Eesti on 63 riigi võrdluses tõusnud 7. kohale (tõus 7 kohta). Läänemere riikide lõikes on Eesti esimene (6,8 punkti), järgnevad Leedu (6,7 punkti), Rootsi (6,4 punkti), Poola (6,2 punkti), Taani (6,0 punkti), Saksamaa ja Soome (5,8 punkti) ning Läti ja Venemaa (5,4 punkti).

Oluline on ettevõtetele ka klientide rahuolu, siin on Eesti tõusnud 6. kohale (tõus 10 kohta). Ettevõtteis auditeerimise ja raamatupidamise tava rakendamise poolest asub Eesti 7,6 punktiga 20. kohal. Hüppeliselt on kasvanud hinnang Eesti ärijuhtimise sotsiaalse vastutuse osas, kus edetabeli varasemalt 45. kohalt tõusis Eesti 27. kohale.

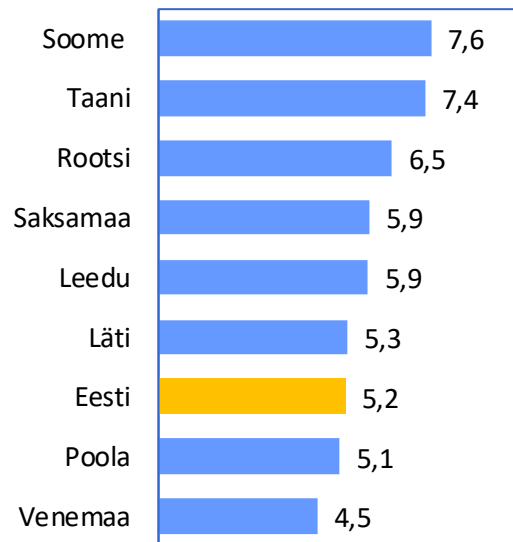
Lisaks eelnevale paistavad Eesti ettevõtted silma võimekusega reageerida kiiresti turul toimuvatele muutustele (24. koht) ning turu võimalustele ja ohtudele (29. koht). Samas uuringuküsimus sellest, kui teadlikud on ettevõtted turul toimunud muutustest, asetab Eestil 40. kohale. Uue teemana on uuritud ka seda, mil määral panustab ettevõtte oma otsuste tegemisel majanduskeskkonna analüüsile, kus Eesti on edetabelis 26. kohal.

Probleemiks on ettevõtete nõukogude töö vähenenud efektiivsus (48. koht, langus 1 koha võrra) ja ettevõtete juhtide usaldusväärsus ühiskonnas, kus Eesti on edetabelis 35. kohal. Võrreldes varasema aasta ja 38. kohaga on see näitaja siiski mõnevõrra paranenud.

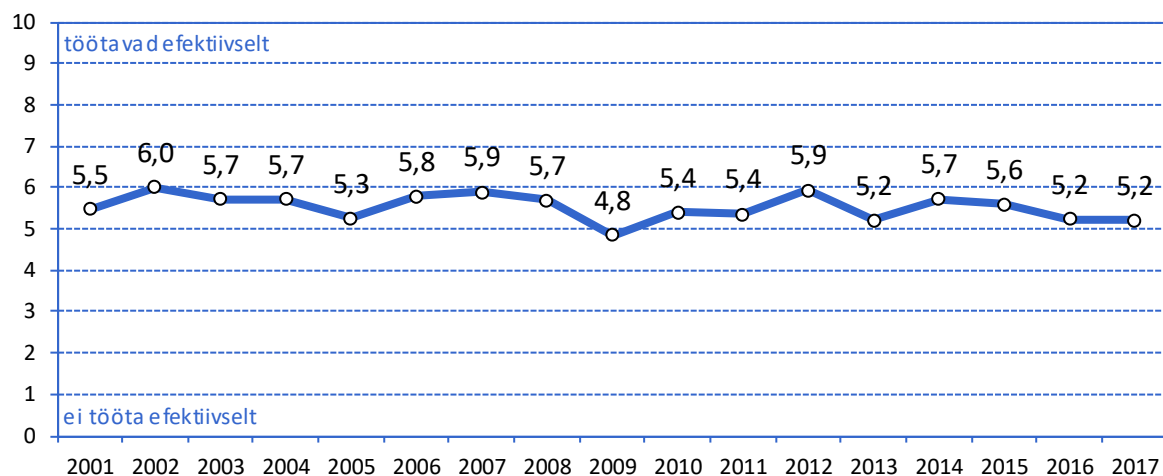
Kompetentne ja efektiivselt töötav nõukogu on äärmiselt oluline juhatusele selgete eesmärkide seadmisel ja juhatuse töö edukuse hindamisel. Eesti ettevõtete juhtide hinnangul on Eestis ettevõtete nõukogude efektiivsus rahuldavast mõnevõrra parem, kuid rahvusvahelises võrdluses oleme 63 riigi hulgas alles 48. kohal. Viimase 15 aasta jooksul ei ole olukord oluliselt muutunud (punktisumma on jäänud vahemikku 4,8–6,0).

Läänemere riikide võrdluses on Eesti ettevõtete nõukogude töö efektiivsem ainult Poola ja Venemaa ettevõtete nõukogudest (Poola hinne on 5,1, Venemaal 4,5 ja Eestil 5,2 punkti). Aasta tagasi Eestile alla jäänud Läti on 2017. aasta edetabelis tõusnud Eestist ettepoole. Kõige efektiivsem on ettevõtete nõukogude töö 9 riigi võrdluses Soomes (7,6 punkti), kes edestab varem esikohal olnud Taanit.

Ettevõtete nõukogud töötavad/ei tööta efektiivselt (2017, punktid 0...10)

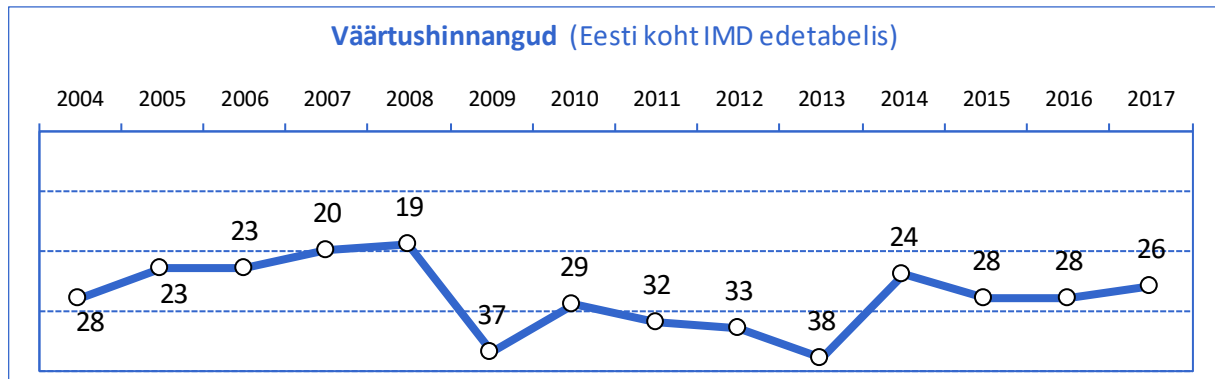

Ettevõtete nõukogud töötavad/ei tööta Eestis efektiivselt (punktid 0...10)

5.3.5. Väärtushinnangud

Ettevõtlust puudutavate hoiakute ja väärtuste osas asub Eesti rahvusvahelises (63 riigi) võrdluses 26. kohal, parandades oma asendit aastataguse ajaga võrreldes 2 koha võrra. Olulise näitajana mõjutasid positiivset muutust hinnang digitaaltehnoloogia rakendamisele ettevõttele, tunnustus ühiskonna konkurentsivõimet toetavatele väärtushinnangutele ja ettevõtete arvestav suhtumine töötajate väärtushinnangutesse.

Väärtushinnangute komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Digitaaltehnoloogia rakendamine ettevõttele, selle vajaduse mõistmine (esmakordne näitaja, küsitlus, 3. koht)
- Ühiskonna väärtushinnangud toetavad konkurentsivõimet (küsitlus, 19. koht, langus 2 kohta)
- Ettevõtte väärtused võtavad arvesse töötajate väärtushinnanguid (küsitlus, 23. koht, tõus 3 kohta)

Nõrkused

- Rahvuskultuuri vähene avatus välismaistele ideedele (küsitlus, 43. koht, tõus 5 kohta)
- Inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega (küsitlus, 39. koht, tõus 2 kohta)
- Majanduslike ja sotsiaalsete reformide vajalikkuse mõistmine (küsitlus, 37. koht, langus 15 kohta)
- Hoiakud ühiskonnas ei toeta globaliseerumist (küsitlus, 43. koht, langus 13 kohta)

Eesti ettevõttejuhtide hinnangul toetab Eesti ühiskonna väärtussüsteem konkurentsi (19. koht) ja ettevõtte väärtused arvestavad töötajate väärtushinnangutega (23. koht). Esimese näitaja osas on Eesti aastaga 2 koha võrra langenud ja teise osas 3 koha võrra tõusnud.

Uue teemana on uuritud Eesti ettevõtete kohanemist tehnoloogiliste muutustega ja seda, kui hästi neid ettevõttele mõistetakse. Siin on Eesti edetabelis 7,3 punktiga 3. kohal. Läänemere riikide lõikes järgnevad Eestile Rootsi (7 punkti), Taani ja Leedu (6,9 punkti), Soome (6,8 punkti), Läti (6,7 punkti), Venemaa (6,1 punkti), Poola (6,0 punkti) ja Saksamaa (5,4 punkti).

Väike muutus positiivses suunas on toimunud Eesti inimeste paindlikkuse ning uute väljakutsetega kohanemise osas, kus 41. kohalt on tõustud 39. kohale. Muude väärtushinnangute osas on toimunud tagasilangus.

Kõige suurema muutuse on läbinud ettevõtjate hinnang sellele, kui hästi mõistetakse ühiskonnas majandus- ja sotsiaalsete reformide olulisust, kus varasemalt 22. kohalt on langetud 37. kohale. Selle põhjuseks võivad olla ebapopulaarsed muudatused maksusüsteemis, kus mindi üle astmelisele tulumaksule, ja liiga järsk aktsiisimäärade tõus. Järsult negatiivsemaks on ettevõtjate hinnangul muutnud ka Eesti hoiak globaliseerumise suhtes, kus Eestil on varasema 30. koha asemel 43. koht. Selle

põhjuseks võivad olla rändekriisi ja terrorismiohuga seotud probleemid ning nende teemadega kaasnev negatiivne foon.

Probleemiks on jätkuvalt vastuseis välismaailmast tulevatele ideedele, kus Eestil on samuti 43. koht. Aastaga on see hinnang siiski paranenud ja Eesti on selle näitaja osas 5 koha võrra tõusnud.

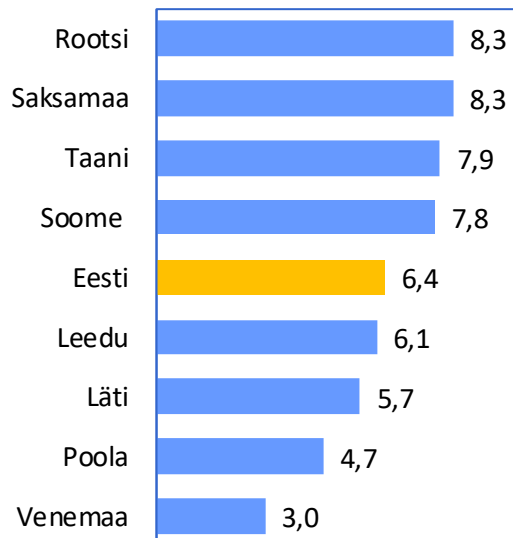
Ettevõtjate arvates on aga oluliselt kahanenud Eesti maine välismaal kui ettevõtluse toetaja (langus varasemalt 29. kohalt 35. kohale). Läänemere riikide lõikes püsib Eesti (6,4 punkti) siiski keskmiste hulgas, edestades Leedut (6,1 punkti), Lätit (5,7 punkti), Poolat (4,7 punkti) ja Venemaad (3,0 punkti), kuid jäädes alla Rootstile ja Saksamaale (8,3 punkt), Taanile (7,9 punkti) ja Soomele (7,8 punkti).

Hinnang Eesti mainele on olnud parem aastatel, mil Eesti liitus Euroopa Liidu ja NATO-ga (2004) ning majandusbuumi tipus (2007), kui see oli 7,16 punktiga kõrgeimal tasemel. Järgnenud majanduskriisi tingimustes hinnangud Eesti mainele langesid, olles 5,24 punktiga kõige madalamal tasemel 2009. aastal. Majanduse taastudes on maine toetavat rolli taas kõrgemalt hinnatud, kuid 2007. aasta tasemele pole see näitaja siiski enam kerkinud.

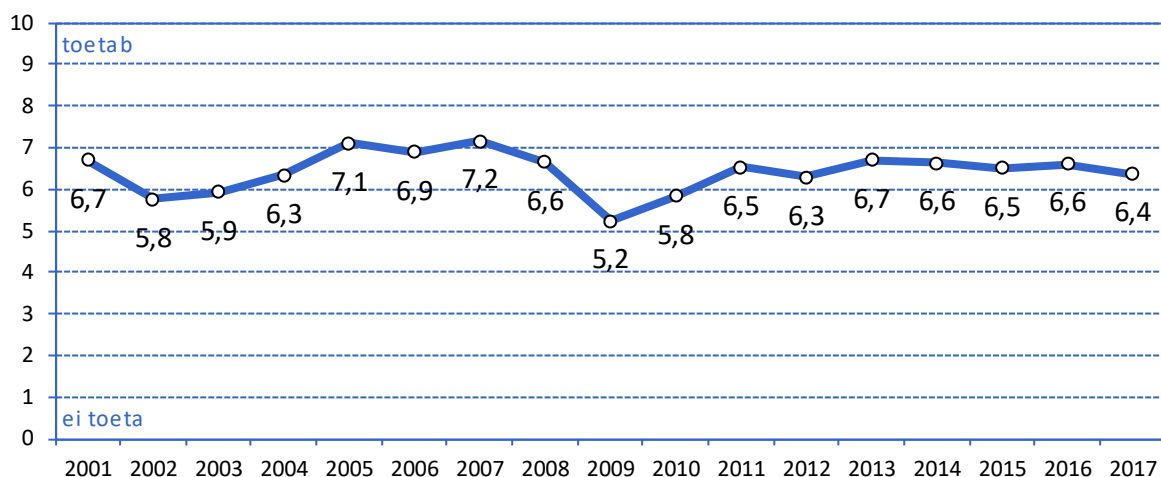
Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020 toob välja ühe väljakutsena ka Eesti rahvusvahelise maine parandamise, mis strateegia kohaselt seostub otseselt majanduskasvu tagamiseks vajalike investeeringute riiki meelitamisega. Samas toob kasvustrateegia välja strateegilised nõrkused, mis Eesti arengut ja sellega ka riigi mainet pärsvad. Selles märgitakse, et liiga paljusid ettevõtjaid ilmestab vähene ambitsioonikus, parandamist vajab juhtimiskvaliteet, ettevõtjate omavaheline koostöö eksporditurgudel ning koostöö teadusasutustega, mis peaks toetama Eesti majanduse innovaatilisi arenguid. Oluline murekoht on tööturu mittevastavus nõudlusele ja liiga kiiresti kasvav palgatase, mis vähendab välisinvestorite huvi Eesti vastu.

IMD küsitlused kõnelevad sellest, et Eesti ettevõtjate silmis ei ole riik oma eesmärgile palju lähemale jõudnud. Eelkõige toetab Eesti kuvandit siinsete ettevõtete innovaatus, IT areng ja vastuvõtlikkus uutele tehnoloogiatele.

Riigi maine välismaal toetab/ei toetab äritegevust (2017, punktid 0...10)

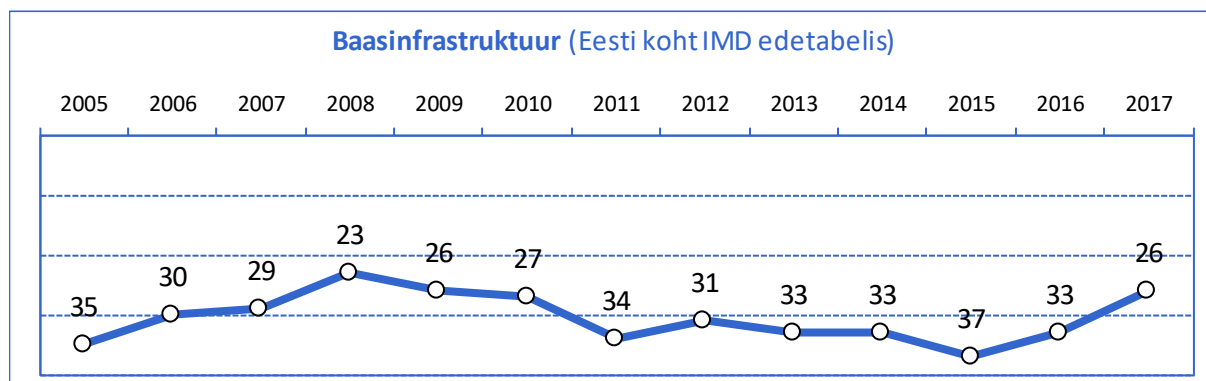
Riigi maine välismaal toetab/ei toeta äritegevust (punktid 0...10)

5.4. Infrastruktuur

5.4.1. Baasinfrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis asub Eesti baasinfrastruktuuri komponendi osas 26. kohal, mis on 7 koha võrra kõrgem kui aasta tagasi. Paremate hinnangute põhjuseks on infrastruktuuri areng ja selle suurem finantseerimine.

Heal tasemel baasinfrastruktuur on majanduse arengu seisukohalt väga oluline, kuid suuri kapitalimahutusi nõudev komponent. Arenenud baasinfrastruktuuri tingimustes jääb rohkem vahendeid teadusliku infrastruktuuri arendamiseks.

Eesti baasinfrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Piisavalt põllumaad (m^2 inimese kohta, 10. koht, tõus 1 koht)
- Piisav veevaru ja selle parem kättesaadavus (küsitlus, 15. koht, tõus 5 kohta)
- Arenenud teedevõrgustik (km teid km^2 kohta, 18. koht, koht ei muutunud)
- Hea toorainete kättesaadavus (küsitlus, 18. koht, koht ei muutunud)

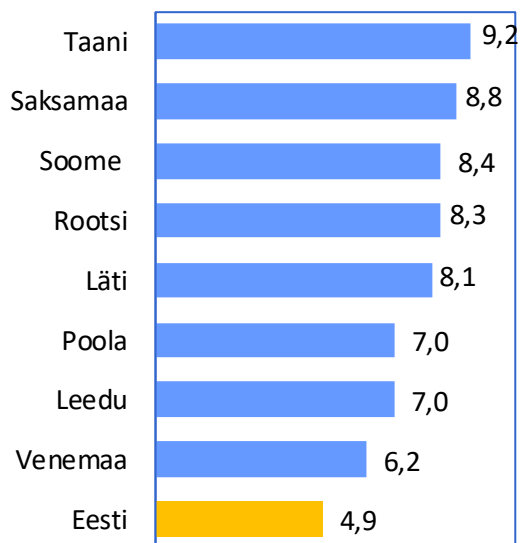
Nõrkused

- Õhutranspordi seis on endiselt ebarahuldav (küsitlus, 60. koht, langus 1 koht)
- Kohalike omavalitsuste ebapiisav toetus äritegevuse arengule (küsitlus, 40. koht, langus 6 kohta)
- Raudteevõrgu ebapiisav areng (km raudteid km^2 kohta, 35. koht, koht ei muutunud)
- Kaupade ja teenuste jaotuslase infrastruktuuri vähene efektiivsus (küsitlus, 34. koht, tõus 3 kohta)

Baasinfrastruktuuri osas on Eestis piisavalt põllumaad ühe inimese kohta (10. koht) ja suhteliselt hästi arenenud teedevõrgustik (18. koht). Toorained on endiselt hästi kättesaadavad, veevarud on piisavad, sealjuures vee kättesaadavus on aastaga paranenud. Ärijuhtide poolt antud hinnangud Eesti veetranspordile paiknevad enam-vähem edetabeli keskel (27. koht), kuid on kolme positsiooni võrra halvemad kui aasta tagasi. Raudteevõrgustiku areng on jätkuvalt ebapiisav ning hinnangud selle indikaatori osas on samad, mis 2016. aastal (35. koht). Suure tõenäosusega paraneb olukord vaid kiire ja keskkonnasõbraliku kiirraudtee Rail Baltic väljaehitamise järel. Oluliselt halvenesid hinnangud kohalike omavalitsuste tegevusele, mis peab toetama äritegevuse arengut (2017. aastal 40. koht, 2016. aastal 34. koht). Kuigi logistika juhtimine ei vasta täiel määral äritegevuse nõuetele, on selle indikaatori osas Eesti positsioon 7 koha võrra kõrgem kui 2016. aastal. Sama kehtib ka kaupade ja teenuste jaotuslase infrastruktuuri kohta, mille hinnangud paranesid kolme koha võrra. Ebarahuldav lennutranspordi kvaliteet on endiselt Eesti baasinfrastruktuuri kõige nõrgemaks lüliks, mis takistab oluliselt ettevõtluse arengut.

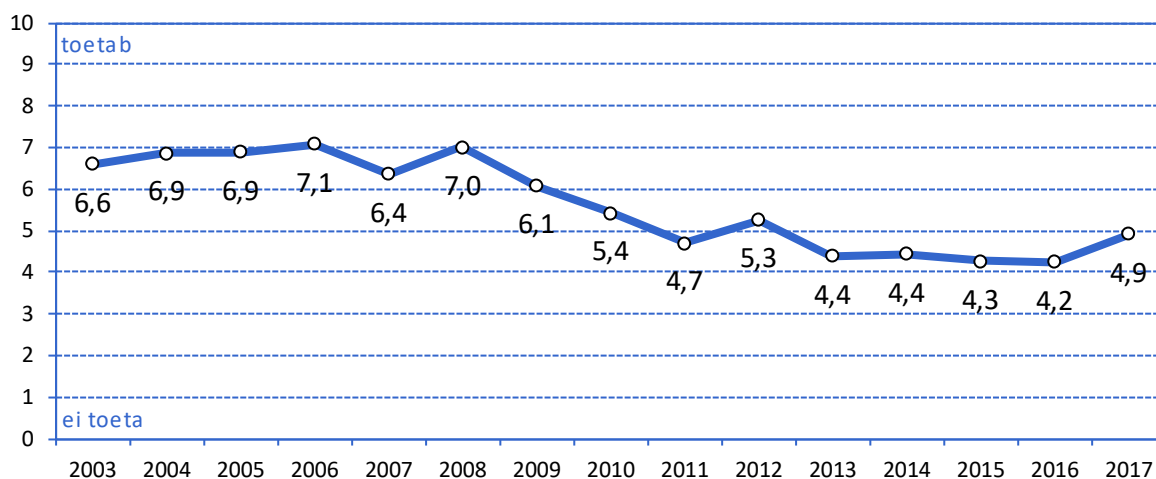
Selle näitaja järgi oli Eesti 2017. aastal 63 riigi hulgas 60. kohal (2016. a 59. koht). Siiski peab märkima, et hinnangud mõnevõrra paranesid (2017. a 4,9 punkti; 2016. a 4,2 punkti). Läänemere riikide pingereas on Taani õhutranspordi kvaliteet esikohal (9,2 punkti). Teisele kohale tõusis Saksamaa lennundus (8,8 punkti). Soome, kes aasta tagasi oli nende riikide seas viiendal positsioonil, tõusis kolmandale kohale (8,4 punkti). Samal ajal Rootsi ärieringkondade hinnangud õhutranspordi kvaliteedi kohta halvenesid ning Läänemere riikide seas oli Rootsi 8,3 punktiga neljandal kohal (2016. a 2. koht, 8,9 punkti) ja 63 riigist 22. kohal (2016. a 11. koht). Ka Läti ärijuhtide arvamused riigi lennunduse kvaliteedi kohta on halvemad kui aasta tagasi (2017. a 22. koht, 2016. a 11. koht). Seevastu Poola ettevõtete juhtide arvamused aastaga paranesid ning paiknevad 39. kohal (2016. aastal 60. kohal).

Lennutranspordi kvaliteet toetab/ei toeta äritegevust (2017, punktid 0...10)

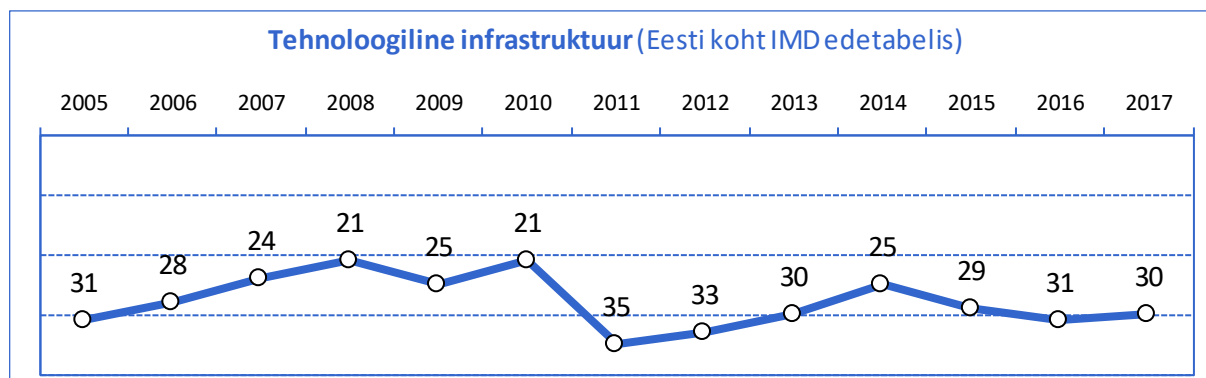
Kuna heal tasemel õhutranspordi olemasolu on üks olulisi konkurentsivõimelise riigi tunnuseid, siis asutati 2015. aasta septembris Nordic Aviation Grupp AS. Firma tegevuse eesmärgiks on Eestile vajaliku lennuühenduse tagamine. Ettevõtte kuulub sajaprotsendiliselt Eesti riigile. Alates 2016. aasta märtsist kasutab lennufirma brändinime Nordica. Eesti lennufirma teenindas 2017. aastal 613 tuhat reisijat ning klientide arv oli 63% suurem kui 2016. aastal ja lennukipark suurenes 10 lennuki võrra (aasta lõpuks oli ettevõttel 16 lennukit). Nordica on kasvanud nii kodu- kui ka välisliinidele ning opereerib 30 sihtkoha vahel ja omab lisaks Tallinnale baase mitmes Põhja-Euroopa riigis.

Lennutranspordi kvaliteet Eestis toetab/ei toeta äritegevust (punktid 0...10)

5.4.2. Tehnoloogiline infrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis püsib Eesti tehnoloogilise infrastruktuuri komponent edetabeli keskel ehk 30. kohal, mis on ühe positsiooni võrra kõrgem kui 2016. aastal.

IMD konkurentsivõime edetabelid näitavad, et Eestil on mitme info- ja kommunikatsioonitehnoloogia näitaja osas tugev positsioon (küberturvalisus, arvestatav kiire mobiilse interneti kasutajate arv, kiire mobiilse interneti kättesaadavus). Samas on raskusi kvalifitseeritud tööjõu leidmisega nii tervikuna kui ka erinevates valdkondades.

Tehnoloogilise infrastruktuuri tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Küberturvalisuse kõrge tase (küsitlus, 9. koht, langus 3 kohta)
- Arvestatav kiire interneti kasutajate arv (1000 elaniku kohta, 16. koht, langus 4 kohta)
- Hästi toimiv elanike ja ettevõtete vaheline side (telekommunikatsioon, IT jms) (küsitlus, 17. koht, tõus 7 kohta)
- Kiire mobiilse interneti kättesaadavus (19. koht, langus 8 kohta)

Nõrkused

- Kvalifitseeritud inseneride puudus (küsitlus, 62. koht, langus 1 koht)
- Digitaal/tehnoloogivaldkonna spetsialistide puudus (küsitlus, 46. koht)
- Avaliku ja erasektori nõrk koostöö tehnoloogia arengu küsimustes (küsitlus, 42. koht, koht ei muutunud)
- Nõrk firmadevaheline tehnoloogiline koostöö (küsitlus, 39. koht, tõus 7 kohta)

Eestis on kõrge tasemel küberturvalisus, selle näitaja järgi olime riikide pingereas 9. kohal. Kiire interneti kasutajate arvu poolest 1000 elaniku kohta ja kiire mobiilse interneti (3G, 4G) kättesaadavuse poolest paikneb Eesti pingeridade esimeses pooles, vastavalt 16. ja 19. kohal, samas olid need madalamad kui aasta tagasi. Ärijuhtide hinnangud kommunikatsioonitehnoloogia vastavusele äri vajadustele on kõrgemad kui aasta tagasi (2017. a 26. koht, 2016. a 32. koht). Paremini toimib elanike ja ettevõtete vaheline side, millele aitab kaasa telekommunikatsioon, IT jne. Samal ajal hinnangud tehnoloogia arengu finantseerimise osas aastaga halvenesid (2017. a 29. koht, 2016. a 23. koht). Probleemiks on digitaal/tehnoloogivaldkonna spetsialistide puudus ning selle näitaja järgi paikneb Eesti 46. kohal. Jätakuvalt ohustab Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet kvalifitseeritud inseneride puudus, nende kättesaadavuse poolest püsime pingerea lõpus (62. koht). Negatiivset mõju avaldab tehnoloogia arengu osas nõrk koostöö avaliku sektori ja erasektori vahel, samuti ettevõtete endi vahel.

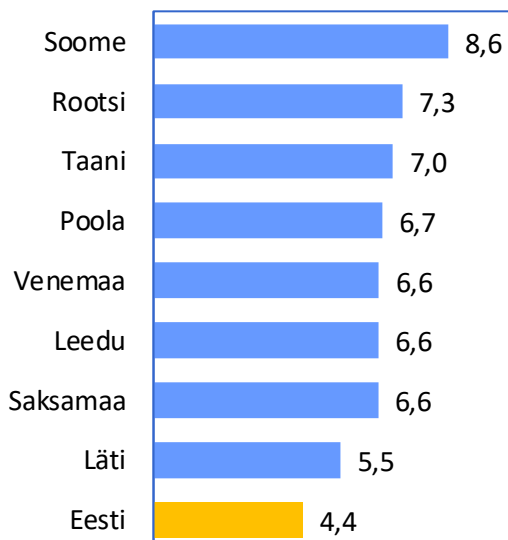
Inseneride kättesaadavus halvenes aastaga pea kõikides Läänemere riikides, eranditeks olid Saksamaa ja Läti. Soome püsis 8,6 punktiga esikohal (2016. a 8,9 punkti). Halvenenud hinnangute tingimustes tõusis Rootsi teisele kohale (2017. a 7,3 punkti, 2016. a 7,4 punkti), sellest võib järeldada, et teistes

riikides süvenes inseneride puudus veelgi rohkem. Kolmandaks oli Taani, kelle positsioon riikide üldises pingereas langes 5 koha võrra (2017. a 7,0 punkti, 24. koht; 2016. a 7,5 punkti 19. koht). Eelmise aastaga võrreldes halvenes märgatavalt inseneride kättesaadavus Leedus (2017. a 6,6 punkti, 38. koht; 2016. a 6,8 punkti, 30. koht).

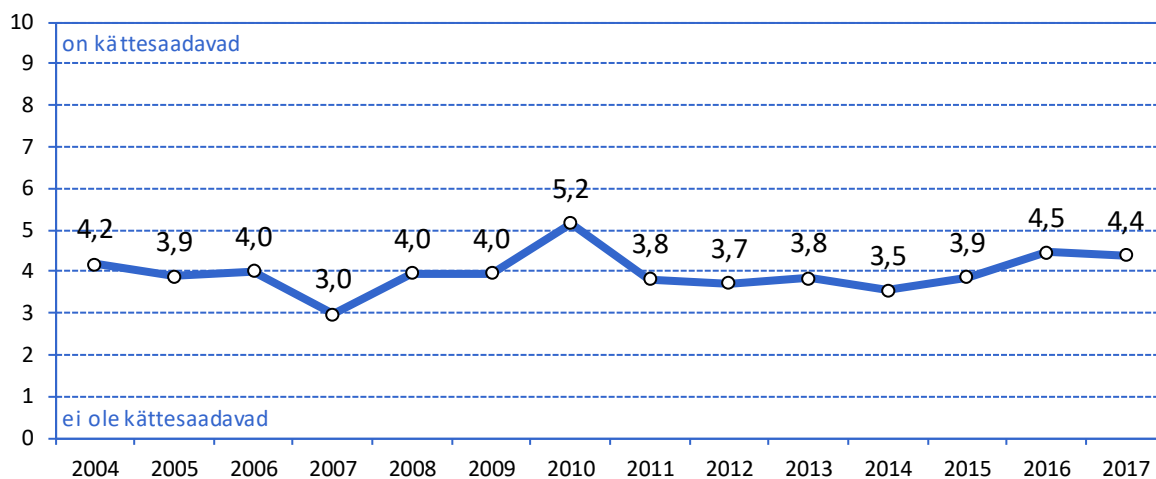
Saksamaa ärijuhtide hinnangud inseneride kättesaadavuse kohta paranesid märgatavalt (2017. a 6,6 punkti 39. koht; 2016. a 6,3 punkti, 46. koht). Läti positsioon paranes 6 koha võrra (2017. a 5,5 p, 2016. a 5,0 punkti).

Kõrgtehnoloogilise ettevõtluse arenguks on inseneride olemasolu üks tähtsamaid tingimusi. Samal ajal pole Eestis peaaegu ühtegi tööstusharu, mis ei tunnetaks üha süvenevat spetsialistide, sealhulgas ka inseneride puudust. Inseneride kättesaadavus on suurel määral seotud heal tasemel haridussüsteemiga, kusjuures õppeprotsess peab olema tihedalt seotud praktikaga. Tööjõu kallinemise ja puuduse tingimustes on tähtis leida ettevõtlusele uusi kasvuallikaid ning töötada välja abinõud ettevõtluse arenguks, sealhulgas vajaliku kvalifitseeritud tööjõu koolitamiseks. Üheks nendest on koordinatsioonisüsteemi kontseptsioon (OSKA), mille eesmärk on tööturu muudatuste kiire jõudmine koolitusprogrammidesse. Ekspertide hinnangul on praegused abinõud vajalike oskustega tööjõu puuduse leevendamiseks ebapiisavad ning Eesti vajab aktiivset töörandepoliitikat.

Kvalifitseeritud insenerid on/ei ole kättesaadavad (2017, punktid 0...10)

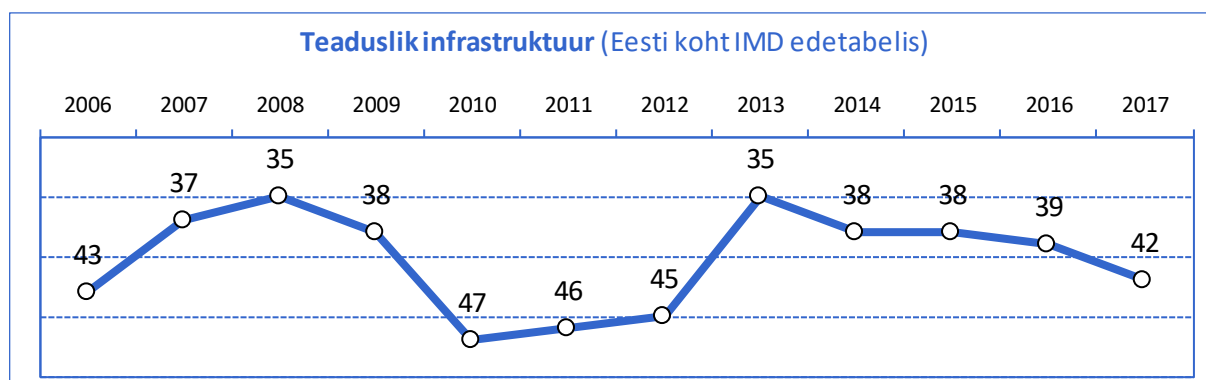

Kvalifitseeritud insenerid on/ei ole Eestis kättesaadavad (punktid 0...10)

5.4.3. Teaduslik infrastruktuur

Eesti on teadusliku infrastruktuuri komponendi osas IMD konkurentsivõime edetabelis 42. kohal, mis on 3 koha võrra madalam kui aasta tagasi.

Ärijuhtide hinnangul on teaduslik infrastruktuur Eesti riigi infrastruktuuri kõige nõrgemaks komponendiks, mis asus riikide pingereas madalamal kohal kui eelmisel neljal aastal. Positiivseks võib pidada, et ettevõtjate hinnangud teadustöö taseme vastavusele rahvusvahelistele standarditele on keskmisest kõrgemad (6,2 punkti, 23. koht). Eesti teadussektori atraktiivsus välisteadlaste jaoks on viie koha võrra kõrgem kui aasta tagasi (2017. a 5,2 punkti, 2016. a 5,0 punkti). Samal ajal intellektuaalse omandi õigused on kaitstud varasemast vähem (2017. a 6,5 punkti, 30. koht; 2016. a 6,9 punkti, 24. koht). Teadus- ja arendustegevusse suunatavate ressursside osakaal SKP suhtes ei ole märgatavalt muutunud (2017. a 1,5 %, 2016. a 1,4%).

Teadusliku infrastruktuuri tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Teadustöö tase vastab rahvusvahelisele tasemele (küsitlus, 23. koht, koht ei muutunud)
- Eesti teadussektori suurenenud atraktiivsus välisteadlastele (küsitlus, 27. koht, tõus 5 kohta)
- Teadustöö õiguslik raamistik ergutab innovatsiooni (küsitlus, 28. koht, langus 4 kohta)

Nõrkused

- Patenditaotluste vähesus (58. koht, langus 5 kohta)
- Teadus- ja arenduskulutuste väike maht (55. koht, langus 2 kohta)
- Avaldatud teadusartiklite vähesus (52. koht, langus 4 kohta)
- Teadus- ja arendustöötajate vähesus (50. koht, tõus 1 koht)

Eesti kui väike riik on absoluutnäitajate poolest (arenduskulutused, teadustöötajate arv, patenditaotluste hulk) riikide pingerea viimastel kohtadel, kuid vastavate suhtarvude osas on Eesti positsioon keskmisest kõrgem. Sellest tulenevalt on Eesti panus teaduse arengusse nii kulutuste kui inimeste arvu poolest väike, samas kulutuste tasemelt SKP suhtes on Eesti positsioon oluliselt kõrgem (26. koht), ka teadustöötajate arvu poolest *per capita* on Eesti 29. kohal. Olukord on palju parem ka patenditaotluste arvu poolest *per capita*, nende järgi paikneb Eesti 63 riigi pingereas keskmisel positsioonil (33. koht).

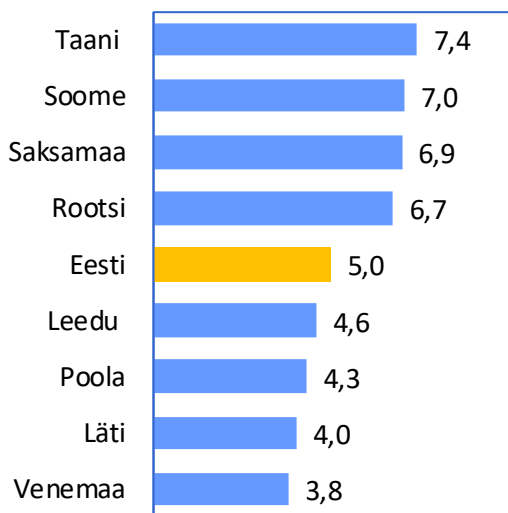
Eesti teadusliku infrastruktuuri konkurentsivõime madalad kohad tulenevad IMD metoodikast ning on kvantitatiivseteks nõrkusteks, samal ajal kvalitatiivsest aspektiks on hinnangud kõrgemad. Alates 2010. aastast püsivad hinnangud Eesti innovatsiooni võimekusele luua uusi tooteid, protsesse ja teenuseid konkurentsivõime edetabeli keskel. Sealjuures teadustöö õiguslik raamistik toetab innovatsiooni

varasemast vähem (2017. a 5,6 punkti, 2016. a 5,9 punkti). Ärijuhtide hinnangud teadmiste liikumisele ettevõtete ja ülikoolide vahel halvenesid nelja koha võrra (2017. a 5,0 punkti; 2016. a 5,3 punkti).

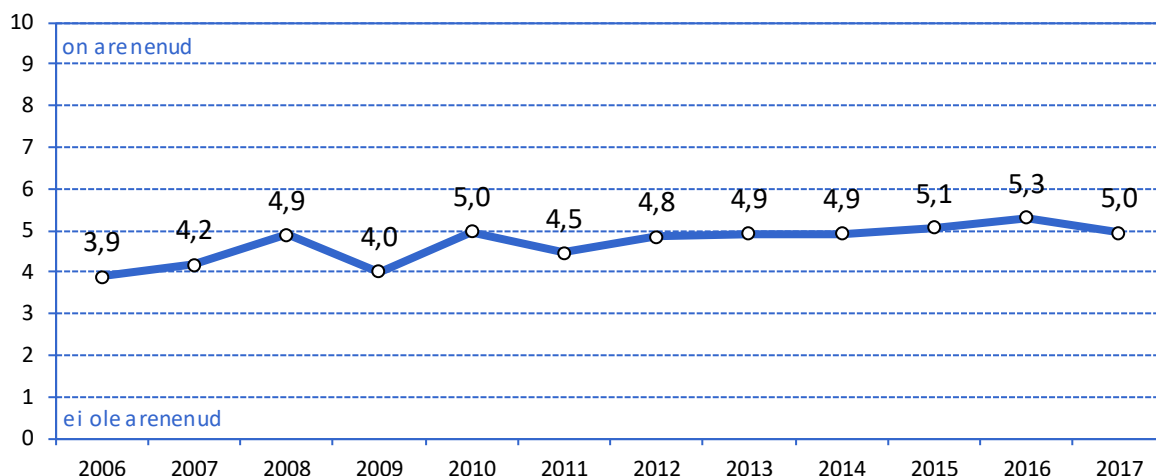
Läänemere riike võrdlusest nähtub, et ettevõtete juhtide hinnangud teadmiste liikumisele ja koostööle ettevõtete ja ülikoolide vahel on endiselt kõige paremad Põhjamaades, eelkõige Taanis. Eestis toimus vastavate teadmiste vahetus aeglasemalt kui aasta tagasi (2017. a 5,0 punkti, 31. koht; 2016. a 5,3 punkti, 26. koht). Samas oli olukord parem kui teistes Balti riikides, Poolas ja Venemaal. Seega, teadmiste vahetus ettevõtete ja ülikoolide vahel ei anna Eestile olulist konkurentsieelist, et vähendada ka vahet Põhjamaadega.

Probleemi lahenduseks löid 2016. aastal kuus avalikõiguslikku ülikooli: Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Kunstiakadeemia ning Eesti Muusika ja Teatriakadeemia platvormi ADAPTER, mis on Eesti teadus- ja arendusasutuste vaheline koostöövõrgustik, mille eesmärgiks on viia kokku ettevõtjad ja teadlased. ADAPTER võimaldab ettevõtetel saada ühendust kõikide selles osalevate Eesti teadus- ja arendusasutustega, otsida nende poolt osutatavate teenuste seast endale tarvilik, tutvuda ettevõtetele suunatud toetusmeetmetega. ADAPTER-is osaleb 12 asutust ja pakutakse 466 erinevat teenust.

Teadmiste liikumine ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (2017, punktid 0...10)

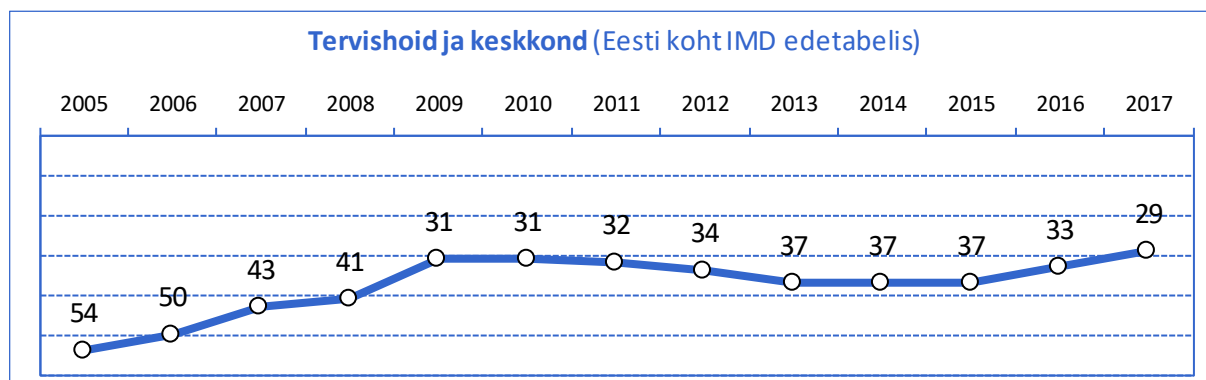

Teadmiste liikumine Eestis ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (punktid 0...10)

5.4.4. Tervishoid ja keskkond

Tervishoiu ja keskkonna komponendi osas on Eesti 63 riigi seas 29. kohal, mis on 4 koha võrra kõrgem kui eelmisel aastal. Eesti positsioon paranes tänu oluliselt kõrgematele hinnangutele keskkonnakaitse-seadustele.

Tervishoiu ja keskkonna tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Suur biokapatsiteet (7. koht, koht ei muutunud)
- Madalal tasemel väikelaste suremus (10. koht, langus 1 koht)
- Jätkusuutlik areng on ettevõtetele oluline (küsitlus, 14. koht, langus 4 kohta)
- Avaliku sektori suhteliselt suured kulutused tervishoiule (% kogu tervishoiu kulutustest, 14. koht, tõus 2 kohta)
- Reostusprobleemide vähenemine (küsitlus, 22. koht, tõus 6 kohta)
- Keskkonnakaitseadused takistavad konkurentsivõime suurendamist oluliselt vähem (küsitlus, 23. koht, tõus 20 kohta)

Nõrkused

- SKP suhtes liialt väikesed kulutused tervishoiule (% SKP-st, 41. koht, tõus 4 kohta)
- Keskmisest lühem eluiga (37. koht, langus 1 koht)
- Majanduse energiamahukus (37. koht, tõus 1 koht)
- Suur ökoloogiline jalajälg (51. koht, langus 4 kohta)

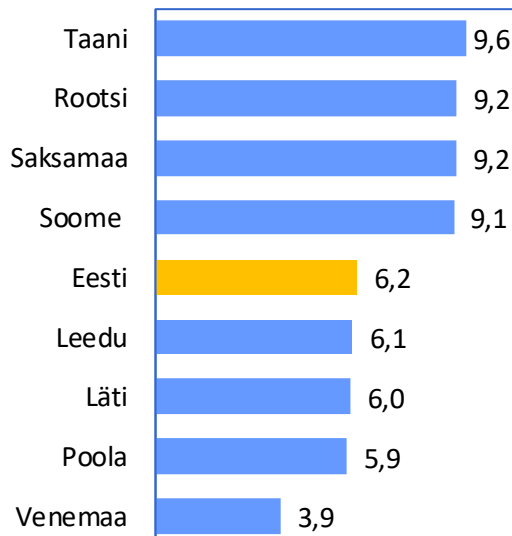
Energiatarbimise seisukohalt ei ole Eestis olulisi muutusi toimunud ning jätkuvalt tarbime energiat (ühiku SKP tootmiseks) ligi 3 korda rohkem kui edetabeli eesotsas olevad riigid (Taani, Norra ja Lirimaa). Energiatarbimise intensiivsust mõjutab riigi majandusstruktuur, loodusressursside olemasolu ning energia tootmise viis. Veekasutuse poolest SKP suhtes paikneme endiselt edetabeli teises pooles (40. kohal), CO₂ emissioon püsib suur (52. koht), samas Eesti positsioon paranes 3 koha võrra. Üks jätkusuutliku energiapoliitika olulisi külgi on taastuvate energiaallikate kasutuselevõtt, siin ei ole Eesti olukord aastaga muutunud (26. koht). Vähenes reostusprobleemide mõju majanduse arengule (2017. a hinne 6,6 punkti, 22. koht, 2016. a hinne 6,3 punkti, 28. koht). Oluliselt paranesid äriühingute hinnangud keskkonnakaitseaduste kohta, nende kohaselt takistavad seadused Eesti konkurentsivõime suurendamist oluliselt vähem kui aasta tagasi (2017. a hinne 6,5 punkti, 23. koht, 2016. a hinne 5,7 ja 43. koht). Tervishoiukulutused SKP suhtes on Eestis jätkuvalt madalad (41. koht). Riigikantselei ja Sotsiaalministeeriumi poolt tellitud tervishoiu hindamine näitas, et arstiabi kättesaadavuse osas on peamisteks probleemideks pikad ravijärjekorrad, teenuste kättesaadavus on geograafiliselt ebaühtlane,

teenuste vähene kättesaadavus inimestele, kellel puudub ravikindlustus ning sotsiaal- ja tervishoiu teenuste nõrk integreeritus. Nappiva raha tingimustes on üheks positiivseks näiteks väikelaste madal suremus, mille osas paikneme riikide võrdluses 10. kohal. Tervishoiu infrastruktuuri hindasid ettevõtjad mõnevõrra halvemaks kui aasta tagasi (2017. a 5,3 punkti, 2016. a 5,8 punkti).

Eestimaalaste eluiga ei ole eriti pikenenud (2017. a 77 aastat; 2016. a 76,8 aastat) ja vahe Põhjamaade keskmise näitajaga ei ole muunud (ligi 5 aastat).

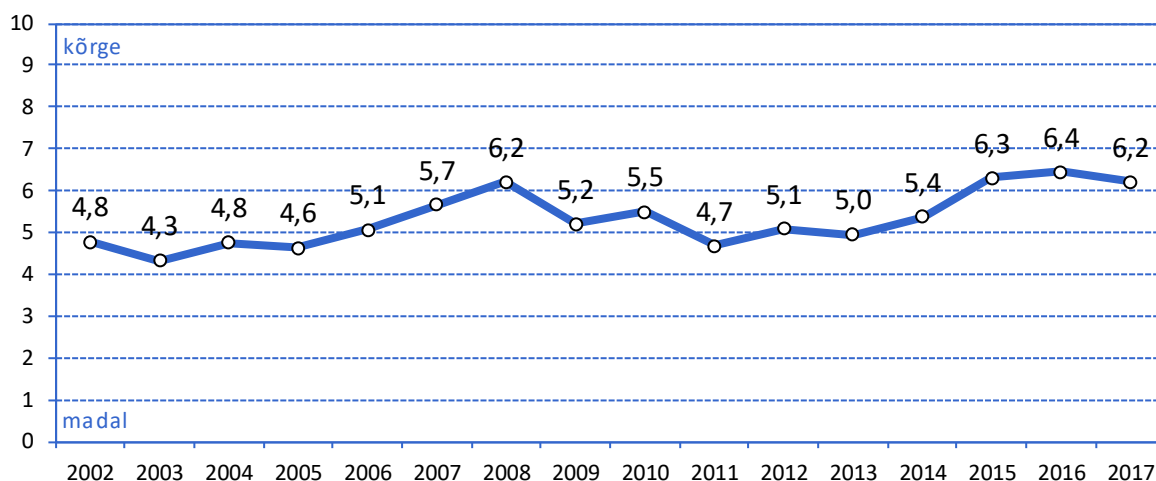
Hinne elukvaliteedile riigis on väga kompleksne indikaator. Elukvaliteedi standardnäitajad hõlmavad tööhõivet, haridust, füüsilist ja vaimset tervist, puhkust ja vaba aega, sotsiaalset kuuluvust ning rikkust. Ettevõtjate poolt antud elukvaliteedi hinnangute poolest paikneb Eesti edetabeli keskel (36. koht, hinne 6,2 punkti). Antud hinnang on kahe koha võrra halvem kui 2016. aastal.

Elukvaliteet on kõrge/madal
(2017, punktid 0...10)

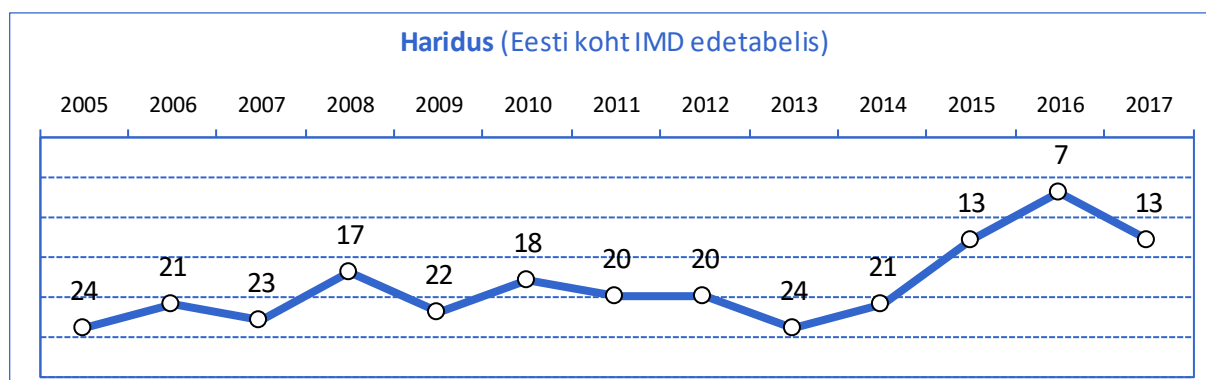
Läänemere riikidest on elukvaliteet endiselt kõige kõrgem Taanis (9,6 punkti), Rootsi tõusis nende riikide seas teisele kohale (9,2 punkti) ja Saksamaa langes kolmandale positsioonile (9,2 punkti). Soome äriühingute hinnangud paranesid ning nende kohaselt tõusis Soome 9,1 punktiga üldedetabelis 10. kohale (2015. a 15. koht). Aastaga halvenesid Leedu ettevõtete juhtide arvamused (2017. a 37 koht; 2016. a 33. koht). Seevastu Läti elukvaliteeti hinnati kõrgemaks (2017. a 39. koht, 2016. a 42. koht).

Elukvaliteet on Eestis kõrge/madal (punktid 0...10)

5.4.5. Haridus

Hinnangud Eesti haridusele paiknevad 13. kohal ning on halvemad kui aasta tagasi, mis näitab, et Eesti hariduse vastavus konkurentsivõimelisele majandusele mõnevõrra langes.

Eesti jaoks on tähtis muuta haridus paindlikumaks ning tööturu vajadusi rohkem arvestavaks.

Hariduse valdkonna tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Head tulemused PISA testides (5. koht, tõus 3 kohta)
- Palju Eesti tudengeid omandab haridust välismaal (14. koht, langus 4 kohta)
- Kulutused haridusele on heal tasemel (% SKP-st, 15. koht, langus 2 kohta)
- Koolides pööratakse piisavalt tähelepanu täppis- ja loodusteadustele (küsitlus, 16. koht, langus 3 kohta)
- Täiskasvanute kõrge kirjaoskus (99%)

Nõrkused

- Eesti vähene atraktiivsus välistudengite jaoks (32. koht, langus 1 kohta)
- Juhtimisalane haridus ei vasta äriühingute vajadustele (küsitlus, 31. koht, langus 5 kohta)
- Töötajate keeleoskus ei rahulda ettevõtete vajadusi (küsitlus, 29. koht, langus 8 kohta)
- Ülikooli haridus ei vasta konkurentsivõimelise majanduse nõuetele (küsitlus, 22. koht, tõus 1 koht)
- Avaliku sektori kulutused õpilase kohta (23. koht, langus 15 kohta)

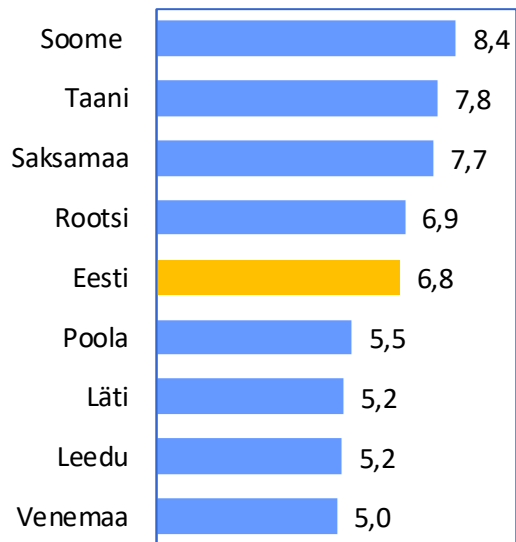
Hinnangud Eesti haridusele tervikuna paiknevad IMD konkurentsivõime edetabelis kõrgel 13. kohal, kuid aastatagusest on nad mõnevõrra halvemad (2016. a 7. koht). Suurel määral on seda mõjutanud avaliku sektori varasemast väiksem panus haridusse, kusjuures kulutuste poolest õpilase kohta langesime 8. kohalt 2016. aastal 23. kohale 2017. aastal. Samas on kulutused haridusele SKP suhtes heal tasemel (15. koht), Eesti edestab Leedut (20. koht) ja Lätit (23. koht).

Samal ajal on Eesti põhiharidusel kõrge tase, seda kinnitavad PISA testi tulemused. Nende põhjal on Eesti noorte tulemused ühed paremad maailmas (2017. a 3. koht, 2016. a 5. koht). Koolides pööratakse piisavalt tähelepanu täppis- ja loodusteadustele. Samas kõrghariduse tasemel need eelised kaovad ja tööturul on endiselt inseneride ja IT-spetsialistide suur puudus, mis on omane ka tervele Euroopale.

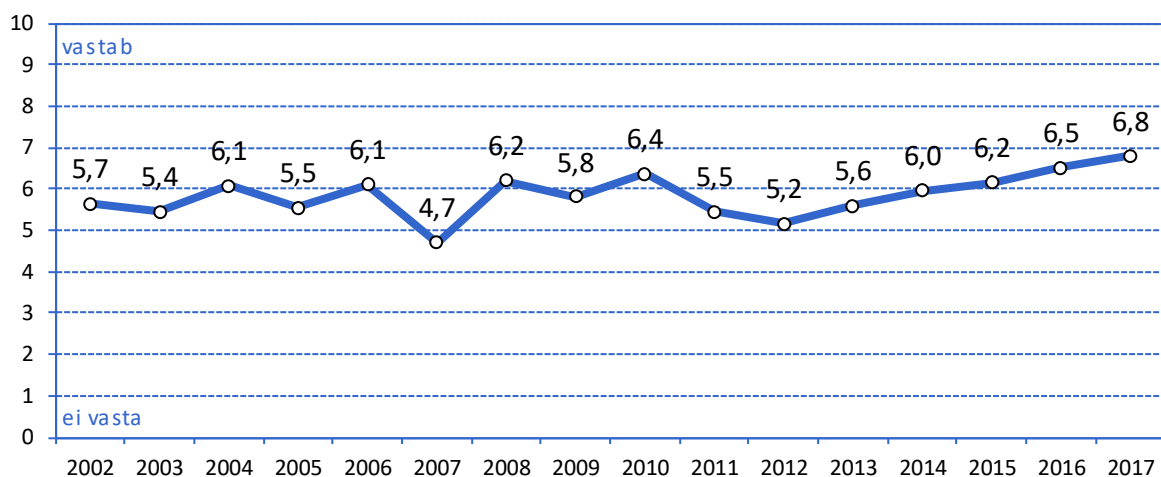
Paljud Eesti tudengid omandavad haridust välismaal, mis on rahvusvahelistumiseks väga oluline, kuid Eesti peab olema nii atraktiivne, et lõpetades õppimise naastakse kodumaale. Ekspertide hinnangul, kuigi ajude äravool on mõnevõrra pidurdunud, edukate kõrgkooli lõpetajate väljaränne Eestist jätkub. Vajaliku haridusega spetsialistide leidmine on ettevõtjate jaoks jätkuvalt suureks probleemiks. Läbi aastate on olnud haridussüsteemi probleemiks Eesti vähene atraktiivsus välistudengite jaoks (2017. a 32. koht; 2016. a 31. koht). Vaatamata hariduse kõrgele üldhinnangule, vajab kõrgharidust andvate ülikoolide ja

ettevõtete koostöö edasist arendamist ning tuleb suurendada loodus-, täppis- ja tehnika erialade osakaalu kõrgkoolide õppekavades. Ülikoolihariduse vastavuses konkurentsivõimelise majanduse nõuetele on Eesti jätkuvalt keskmike hulgas (22. koht). Läänemere riikidest on antud näitaja osas esikohtadel Soome (8,4 punkti) ja teisel kohal Taani (7,8 punkti), Saksamaa püsis kolmandal positsioonil (7,7 punkti). Eesti ettevõtjate hinnangud (6,8 punkti) on paremad kui aasta tagasi ning Leedus ja Lätis (mõlemas riigis 5,2 punkti). Samal ajal muutus kompetentsete juhtide kättesaadavus Eesti tööturul veelgi raskemaks (2017. a 31. koht, 2016. a 16. koht). Sellest võib järeldada, et Eesti ülikoolid ei arvesta piisavalt konkurentsivõimelise ettevõtluse vajadust koolitada nimelt tööturul nõutavate oskustega tippspetsialiste, samal ajal on humanitaarerialade spetsialistide ületootmine.

Ülikooliharidus vastab/ei vasta majanduse vajadustele (2017, punktid 0...10)

Ülikooliharidus Eestis vastab/ei vasta majanduse vajadustele (punktid 0...10)

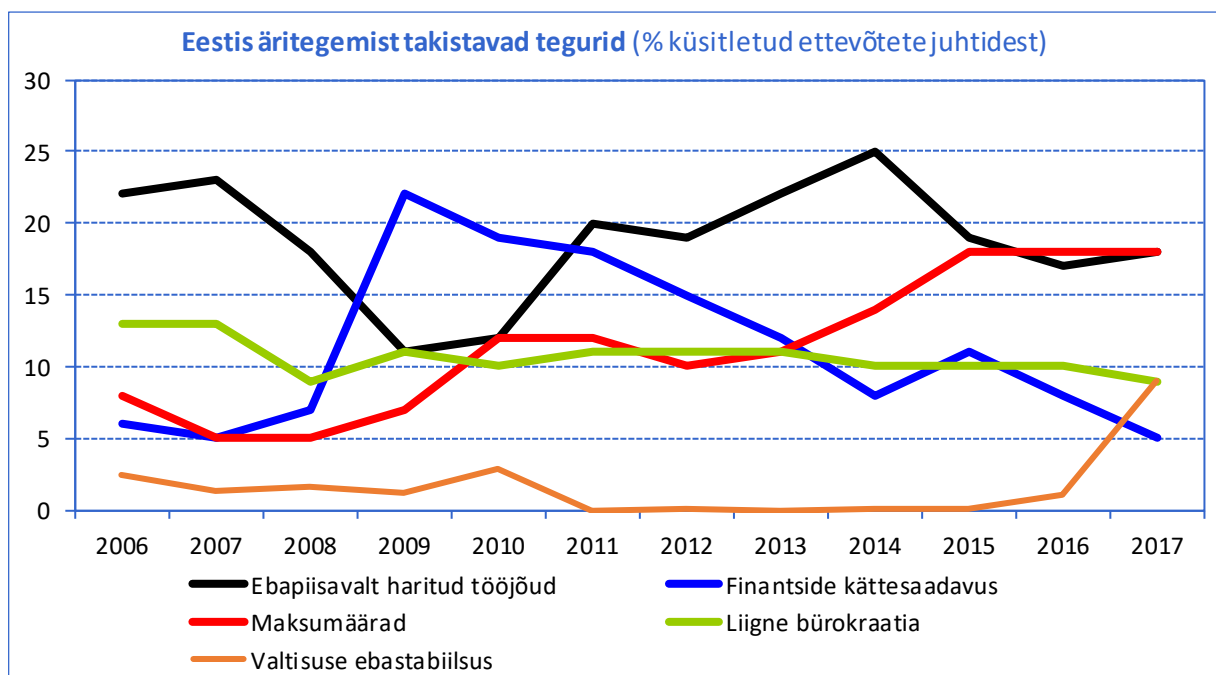
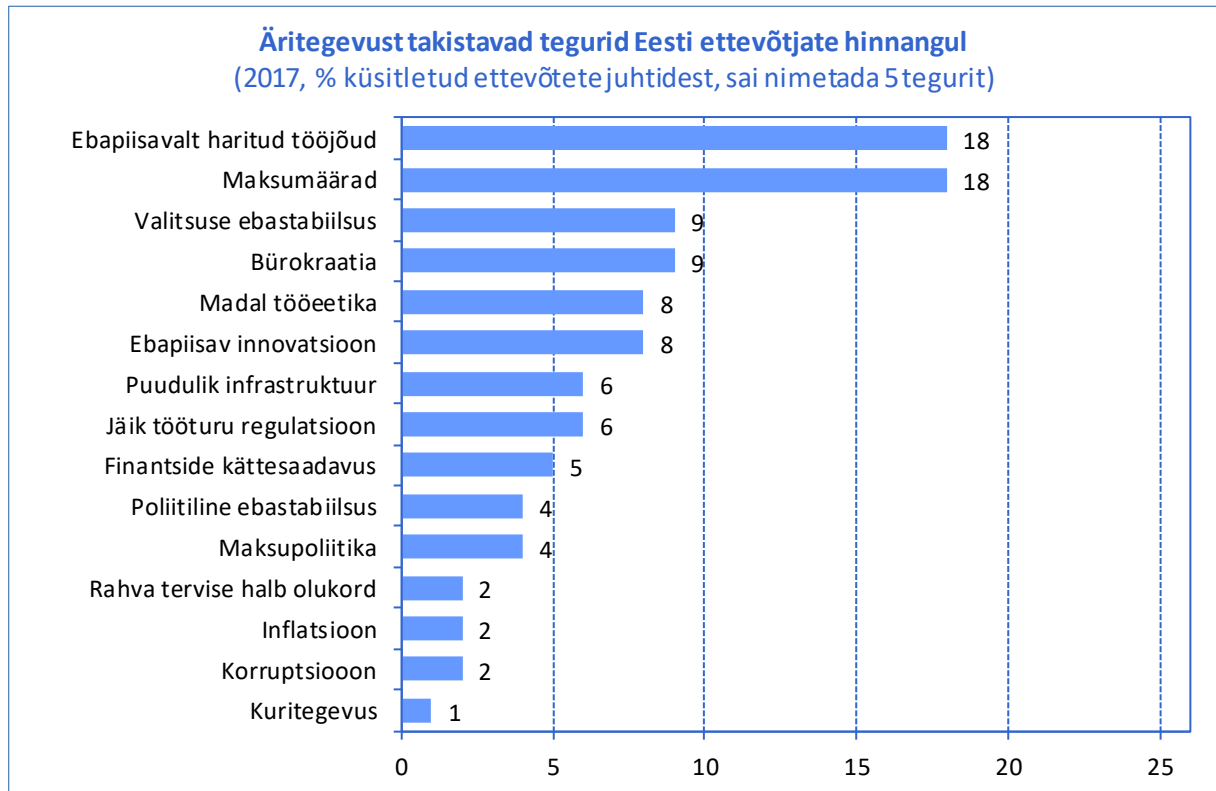
6. ÄRITEGEVUST ENIM TAKISTAVAD PROBLEEMID EESTIS

Maailma Majandusfoorumi (WEF) riikide konkurentsivõime ülevaadetes ([The Global Competitiveness Report](#)) on viimase kümnekonna aasta jooksul läbi ettevõtjate hinnangute kirjeldatud tegureid, mis riikides äritegevust enim takistavad. Need tegurid viitavad “pudelikaeladele”, millega valitsustel tuleks aktiivsemalt tegeleda. Äritegevust enam takistavad tegurid on riigiti erinevad ja muutuvad vastavalt riigi arengule. Euroopa Liidu riikide ettevõtjad nimetavad enim takistavate tegurite hulgas maksudega seostuvat – kas liialt kõrgeid maksumäärasid (10 riiki) või kehva maksupoliitikat (3 riiki). Kolmes EL riigis on suurimaks probleemiks tänapäevase ettevõtlusega mittesobiv jäik tööturu regulatsioon (sh ka Soomes). Suureks probleemiks on ka liigne bürokraatia (sh ka Lätis) ja korruptsioon (Bulgaarias, Slovakkias).

Äritegevust enim takistavad tegurid 2017. aastal

Riik	Enim takistav tegur	% vastanutest
Austria	Jäik tööjõuturu regulatsioon	23
Belgia	Maksumäärad	24
Bulgaaria	Korruptsioon	18
Eesti	Maksumäärad	18
Hispaania	Liigne bürokraatia	15
Holland	Jäik tööjõuturu regulatsioon	18
Horvaatia	Liigne bürokraatia	22
Iirimaa	Puudulik infrastruktuur	18
Island	Välisvaluuta regulatsioon	18
Itaalia	Liigne bürokraatia	18
Kreeka	Maksumäärad	20
Küpros	Finantside raske kättesaadavus	20
Leedu	Maksumäärad	18
Luksemburg	Ebapiisavalt haritud tööjõud	24
Läti	Liigne bürokraatia	18
Malta	Liigne bürokraatia	15
Poola	Maksupoliitika	18
Portugal	Liigne bürokraatia	19
Prantsusmaa	Maksumäärad	20
Rootsi	Maksumäärad	23
Rumeenia	Maksumäärad	13
Saksamaa	Maksumäärad	12
Slovakkia	Korruptsioon	19
Sloveenia	Maksumäärad	18
Soomes	Jäik tööjõuturu regulatsioon	27
Suurbritannia	Maksupoliitika	12
Taani	Maksumäärad	21
Tšehhi	Maksupoliitika	18
Ungari	Ebapiisavalt haritud tööjõud	15

Eesti ettevõtjate hinnangul oli 2017. aastal kõige olulisemaks äri takistavaks teguriks maksumäärad. Kui 2004. aastal nimetas maksumäärasid äritegevust takistava probleemina vaid 5% juhtidest ja see oli tegurite loetelus kaheksandal kohal, siis 2014. aastal nimetas seda 14% ja 2017. aastal 18% ettevõtete juhtidest. Olulise ettevõtlust takistava tegurina on aastaid püsinud tööjõu ebapiisav kvalifikatsioon (2017. aastal nimetas 18% juhtidest). Aastaga suurenes nende ettevõtjate osakaal, kes nimetasid Eesti probleemina valitsuse ebastabiilsust (2016. a 1%, 2017. a 9%). Enam nimetati veel äritegevuse takistustena liigset bürokraatiat (9%) ja vähest innovatsiooni (8%).

Maksumäärad on ettevõtjate probleemiks paljudes riikides ja nüüd ka Eestis. Eestis on viimastel aastatel valimiste käigus antud lubaduste (neist üks kulukamaid on eraisikute tulumaksu maksuvaba osa järsk suurendamine) täitmiseks tõstetud järsult mitmeid kaudseid makse. Nii tõusis alkoholiaktsiis ja mootorkütuse aktsiis. Maksumuudatusi planeerides ei analüüsitud eelnevalt piisavalt turu olukorda (võrreldes naaberriikidega), ei arvestatud mõju ettevõtlusele. Nii täitusid kahjuks 2017. aastal eelnevalt ettevõtjate ja analüütikute poolt tehtud prognoosid ja aasta tõi Eestile kaasa kiirelt kasvava piirikaubanduse (ostud Lätist) ja aktsiisimaksude alalaekumise. Eesti alkoholi aktsiisimäärad on ühed kõrgemad EL-is, mootorkütuse aktsiisimäär on kõrgem Lätist (mis suunab transpordiettevõtteid pigem sealt tankima) ja sarnaneb oluliselt kõrgema elatustasemega Soome hinnatasemega. Lisaks on valitsuses arutluses olnud mitmeid uusi makse (magustatud jookide maks, pakendiaktsiis), mis tõstaksid ettevõtete halduskoormust ja suurendaksid kulusid.

WEF-i rahvusvahelise konkurentsivõime reitingus oli Eesti ettevõtjate maksude taseme suhtes kasumisse kehvval 104. kohal 137 riigi seas. Siit ka ettevõtjate aina kriitilisem suhtumine maksumääradesse.

Kvalifitseeritud tööjõu nappus (ehk ebapiisavalt haritud tööjõud) on Eestis olnud äritegevust takistav tegur aastaid – seda on ettevõtjad nimetanud kõige häirivamaks 8 aastal viimase 13 aasta jooksul. Vaid majandusbuumi lõpuaastal (2008) oli suurimaks probleemiks inflatsioon, kriisiaastatel (2009–2010) raskendatud juurdepääs rahastamisele ning 2016. ja 2017. aastal maksude tase. 2017. aastal nimetas tööjõu ebapiisavat kvalifikatsiooni takistava tegurina 18% ettevõtete juhtidest ja teiste riikidega võrreldes on see probleem just Eestis väga terav. Taustaks on siin Eesti demograafiline situatsioon, väljaränne, tööjõu kvalifikatsiooni mittevastavus ettevõtjate vajadustele ja osa ettevõtete poolt pakutava madala palgataseme mitesobivus tööotsijatele. Eestis on aastatega toimunud kiire reaalpalkade kasv, kuid samas on erinevus jõukate põhjanaabritega jätkuvalt suur. Peamisteks lahendusteks Eesti jaoks on siin tootlikkuse kasv (sh efektiivsem töökorraldus), automatiseerimine, vanemaerialiste julgem töölevõtmine ja tark immigratsioonipoliitika.

Eesti on IMD World Talent Report (2017) andmetel rahvusvahelises kvaliteetse tööjõu reitingus³ viimase aastaga oma konkurentsivõimet kaotanud. Eesti asus 2017. aastal 63 riigi hulgas 29. kohal ja langes reitingus aastaga 3 kohta. Langus toimus kõigis antud reitingu sammastes. Tööjõu arendamiseks tehtavate investeeringute ja arenduse osas kaotasime ühe koha (oleme 14. kohal), riigi atraktiivsuse osas kaotasime 3 kohta (oleme 38. kohal) ja tööturu tegeliku olukorra osas kaotasime ühe koha (35. koht).

Maaailma riigid võib tinglikult jagada nelja gruppi:

- riigid, kes panustavad tagasihoidlikult haridusse ja tööjõu arendamisse, ei ole tööjõule atraktiivsed ja kus tööturu olukord on halb (näiteks Argentiina, Bulgaaria);
- riigid, kes panustavad tagasihoidlikult haridusse, kuid on tänu muudele teguritele (huvitav maa, hea kliima) või läbi valitsuse atraktiivse immigratsioonipoliitika või tänu demograafilisele situatsioonile (suur sündimus), saavutanud selle, et tööturul suuri probleeme ei ole (Kanada, Austraalia, India);
- riigid, kes panustavad haridusse ja kus atraktiivsus ja tööturu olukord on hea (Taani, Šveits);
- riigid, kes panustavad palju haridusse ja tööjõu arendamisse, kuid kelle atraktiivsus on madal ja tööturul olukord kehvapoolne (Eesti, Leedu).

Võrreldes teiste riikidega, on Eestil suhteliselt suur negatiivne lõhe haridusse tehtud investeeringute ja tööturu tegeliku olukorra vahel. Veel halvem on olukord Leedus.

Halb on see, et vaatamata suhteliselt suurtele investeeringutele haridusse, ei ole Eesti tööturg endiselt atraktiivne kvalifitseeritud välistööjõule (45. koht 63 riigi hulgas) ja ka Eesti enda koolitatud nutikad

³ Tööjõuvajaduse ja -pakkumise prognoos aastani 2025, MKM 2017. a.

kipuvad lahkuma (“ajude äravoolu” osas oleme 51. kohal). Selle tulemusel on ettevõtjate hinnangul kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus halb (eelviimane – 62. koht). Ei jätku hea haridusega töötajaid kriitilise tähtsusega töökohtadele (rahvusvahelise kogemusega tippjuhid, finantsjuhid, müügijuhid, IT-spetsialistid jne). Riigi muudavad atraktiivseks nii kliima, huvitav keskkond, sõbralik elanikkond, hea infrastruktuur, kuid oluline on ka palgatase. Juhtide palgataseme poolest on Eesti 63 riigi hulgas tagasihoidlikul 50. kohal ja spetsialistide palgataseme poolest 44. kohal.

IMD World Talent Report reiting sammaste lõikes 2017. a (riigi koht)

Riik	Kokku riigi koht	Haridusse tehtud kulutused (I samm)	Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistööjõule (II samm)	Tööturu olukord (III samm)	Tulemi ja kulutuste vahe (III ja I samba kohtade erinevus)
Austraalia	19	36	18	13	+23
Austria	4	3	15	16	-13
Belgia	3	2	16	12	-10
Bulgaaria	58	44	57	59	-15
Eesti	29	14	38	35	-21
India	51	63	43	29	+34
Itaalia	36	33	41	34	-1
Kanada	11	22	6	9	+13
Leedu	33	12	48	45	-33
Läti	35	13	52	38	-25
Prantsusmaa	27	20	29	28	-8
Saksamaa	8	10	8	15	-5
Soome	5	4	24	5	-1
Šveits	1	5	1	1	+4
Taani	2	1	10	4	-3
Tšehhi	38	39	40	36	+3
USA	13	29	2	24	+5

Liigne bürokraatia häirib Eestis igat kümnendat ettevõttejuhti. Kui võrrelda kümne aasta taguse seisuga, siis on olukord paranenud; võrreldes eelmise aastaga, siis on paranemine minimaalne. Valitsuse poolt on moodustatud rakkerühm bürokraatia vähendamiseks, kus on ettevõtjate ja avaliku sektori abil kaardistatud bürokraatia vähendamise võimalused. Väikeste sammudega on ka edasi liigutud, kuid ettevõtjad ootavad enamat. Kui vaevalt kõrvaldatakse liigseid bürokraatlikke takistusi ettevõtluse teelt, siis samal ajal tekib avaliku sektori poolt hulgaliselt uusi ideid ettevõtlussektori halduskoormuse ja kulude suurendamiseks. Nii on ettevõtete halduskoormust suurendanud mitmed maksuseaduste muudatused, nt veoautode teekasutustasu ja 500-eurone tulumaksuvaba miinimum. Riigikogu menetluses on jäätme-seaduse eelnõu, millega pannakse tootjatele kohustus teavitada kasutajaid keskkonnaga seotud toote omadustest nagu toote valmistamiseks kulunud energia ja materjalid, toote kestvuse pikendamise, korrashoiu, parandamise ja uuendamise võimalused. Oluliselt suurendaks ettevõtete kulusid arutlusel olev liha- ja piimatoodete pakendile tooraine päritolu märkimise kohustus. Suure halduskoormuse tekitaks hulgifirmadele magustatud jookide maksu rakendamine jne.

Äritegevust takistavad probleemid erinevad riigiti oluliselt. Nii oli WEF Rahvusvahelise konkurentsivõime uuringu alusel Soome ettevõtjate 2017. aasta kõige olulisemaks probleemiks jäik tööturu

regulatsioon (nimetas 2017. aastal 27%, 2016. a 28% ettevõtetest. Samas ei olnud Soome ettevõtjate jaoks üldse probleemiks kvalifitseeritud tööjõu nappus. Eestiga analoogse demograafilise probleemi (elanike vananemine) on Soome ja Rootsi lahendanud aktiivse tööjõu sissetoomisega. Meie lõunanaabrite Läti ja Leedu olulisemateks probleemideks on liigne bürokraatia ja maksumäärad. Venemaa ettevõtjaid takistavad korruptsioon, kiire inflatsioon, maksumäärad ja halb juurdepääs rahastamisele.

Äritegevust takistavad tegurid riikide lõikes 2017. a (% küsitletutest)

	Eesti	Soome	Rootsi	Taani	Läti	Leedu	Poola	Venemaa
Maksumäärad	18	22	23	21	18	18	14	13
Ebapiisavalt haritud tööjõud	18	2	9	10	8	10	7	7
Valitsuse ebastabiilsus	9	2	5	3	4	5	7	4
Liigne bürokraatia	9	10	7	11	18	16	8	6
Vähene innovatsioon	8	9	4	5	3	4	3	3
Madal tööeetika	8	1	4	6	5	3	3	5
Puudulik infrastruktuur	6	1	5	5	3	3	4	4
Jäik tööturu regulatsioon	6	27	15	10	4	13	13	2
Finantside raske kättesaadavus	5	8	5	9	7	5	7	10
Poliitiline ebastabiilsus	4	6	3	3	7	5	12	6
Maksupoliitika	4	12	13	13	13	12	18	9
Korruptsioon	2	0	2	1	8	5	2	13
Inflatsioon	2	0	3	1	1	2	1	10
Rahva tervise halb olukord	2	0	1	1	2	1	2	1
Kuritegevus ja vargus	1	0	1	2	1	0	1	2
Välisvaluuta regulatsioon	0	1	1	0	0	0	1	3

Mittepiisavalt haritud tööjõud on Läänemere regioonis väga häirivaks probleemiks just Eestis. Samuti nimetati Eesti ettevõtjate poolt teistest enam madalat tööeetikat. Kuna tööpuudus on väga madal ja vabu töökohti piisavalt, siis ilmselt ei ole osal töötajatest piisavalt motivatsiooni tööl pingutada. Teravas töökäte puuduses võetakse tööle ka probleemseid töötajaid (alkoholiprobleemid, probleemid tööle jõudmisega jne).

Eesti on jõudnud majandusarengus staadiumi, kus lisandväärtuse suurendamiseks ja tootlikkuse kasvuks on määrava tähtsusega tööjõu hea kvalifikatsioon ja investeeringud innovatsiooni. Samas ei lisandu demograafilise olukorra tõttu lähiaastatel tööturule piisavalt uut haritud tööjõudu ja eriti napib IT ning inseneri erialade spetsialiste. Seega on lähiaastate võtmeküsimuseks, kuidas suurendada riigi atraktiivsust, et vältida ajude äravoolu ja olla huvipakkuv sihtmaa välismaa spetsialistidele. Oluliseks riigi atraktiivsust kujundavaks teguriks on palgatase (kus Eesti jääb arenenud riikidele veel oluliselt alla), kuid talentide eest võitlevas maailmas ainult sellest ei piisa. Kogu elukeskkond peab olema turvaline, sõbralik ja huvitav.

7. ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE SIHTASUTUSE 2017. AASTA TEGEVUSTE ÜLEVAADE

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

EAS lähtub tegevuste planeerimisel ja elluviimisel Eesti konkurentsivõime kavast "Eesti 2020". EAS-i tegevuse peamine eesmärk on Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine. EAS-i **strateegilise tegevuskava**⁴ 2015–2018 missioon on "**Ehitame eduka Eesti.**"

Aitame oma tegevusega kaasa Eesti majanduse pikaajaliste strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Selleks toetame ekspordivõimeliste ning suuremat lisandväärtust loovate ettevõtete arengut. Meie kaugem eesmärk on aidata kaasa Eesti kujunemisele üheks konkurentsivõimelisemaks riigiks maailmas. Peamiseks mõõdikuks oleme seadnud: Eesti on rahvusvahelises **konkurentsivõime edetabelis** tõusnud 2020. aastaks **kahekümne parima riigi hulka**.

<i>EASi eesmärgid aastatel 2014–2017</i>		<i>Tulemused</i>
EASi klientide ekspordimaht ⁵	3,5 miljardit eurot	5,39 miljardit eurot
EASi klientide loodud lisandväärtus ²	2 miljardit eurot	1,78 miljardit eurot
EASi klientide teadus- ja arendustegevuste kulutuste maht ²	50 miljonit eurot	90 miljonit eurot
EASi abil Eestisse toodud välisinvesteeringud on loonud ⁶⁷	2000 uut töökohta ning investeerinud 250 miljonit eurot	3939 uut töökohta ja investeerinud 424 miljonit eurot
Turistide ööbimised prioriteetsetelt ³ sihtturgudelt kasvavad	7,5 protsenti	2,9 protsenti

EASi klientide ekspordimaht 2016. a oli 5,39 miljardit ning lisandväärtus 1,78 miljardit eurot. Teadus- ja arendustegevuste puhul oli EASi klientide kulutuste maht 90 miljonit eurot ja see ületas seatud eesmärgi (50 miljonit eurot). Välisinvesteeringute abil loodud töökohtade arvu ja välisinvesteeringute mahu prognooside eesmärgid oleme juba täitnud. Turistide ööbimiste osas oleme 2013. a kehtinud prioriteetsetelt sihtturgudelt turistide kasvu eesmärgist maas, mis on tingitud vene turistide vähenemisest.

2017. a EASi peamiseks eesmärgiks oli ühtse **klienditeekonoma** loomine ja juurutamine. See tähendab, et oleme selgemalt fokusseeritud kasvu- ja võtmeklientidele, nende haldamisele ja ühetaolise teeninduskogemuse pakkumisele. Lähtuvalt kliendisegmendist pakume klientidele vastava segmendi teenuseid. Selleks oleme jaotanud EASi teenused **väärtusahela** etappidesse, loomaks selgema pildi pakutavatest võimalustest ettevõtetele. Eesmärgiks on aidata ettevõtetel liikuda väärtusahelas kõrgemale ehk tulla tootmise faasist rohkem tootearenduse ja müügi juurde. Teenuste grupid on järgmised: äriarendamine, tootlikkuse tõstmine, ekspordiks valmistumine ja müügi arendamine.

Rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ettevõtlus

2017. a peamine märksõna **ettevõtluse ja ekspordi valdkonnas** oli arendamine. Tõime välja mitmeid uusi teenuseid ja juurutasime uue kliendihalduse loogika, mis on ettevõtete jaoks senisest personaal-

⁴ <http://www.eas.ee/wp-content/uploads/2015/11/EASi-strateegiline-tegevuskava-2015-2018.pdf>

⁵ Ühe aasta EASi kliendiportfelli tulemused, tulemused viitajaga lähtuvalt majandusaasta aruannete infost.

⁶ Tegemist on aastate lõikes kumulatiivsete näitajatega.

⁷ Tegemist on aastate lõikes kumulatiivsete investeeringu projektides prognoositavate näitajatega.

sem. Aasta keskel viisime läbi sisemise struktuurimuudatuse, mis tõi kõik ettevõtetele pakutavate teenustega seotud funktsioonid ühte keskusesse ühe juhtimise alla. Sellega saame pakkuda ettevõtetele teenust 12 riigis üle maailma.

Alustav ettevõtja on tänaseks ennekõike maakondlike arenduskeskuste (MAK) klient. Abi ja nõu sai kokku ca 2550 erinevat potentsiaalsest ettevõtjast eraisikut ja nende toel saavutas konkurentsivõimelise majandustegevuse 295 alustavat ettevõtet. Alustavatele ettevõtjatele suunatud tegevustest jätkusid baaskoolitused üle Eesti (kokku 32 koolitust), kus osales 488 alustavat ja potentsiaalset ettevõtjat. Innovaatiliste ideede otsimisele suunatud konkurss Ajujaht lõpetas 2016/2017 hooaja kevadel, mil konkursi võitjaks tuli Temp ID. Konkursi jooksul arendas Temp ID välja kleebise ja mobiilirakenduse, et hõlpsamalt inimese kehatemperatuuri mõõta. Sügisel alustas äriideede konkurss taas uut hooaega, kokku laekus 341 uut ideed, millest traditsiooniliselt valisid hindajad välja 100 parimat meeskonda, kes pääsesid oma ideed esitlema žüriile.

Arengupotentsiaaliga alustavate ettevõtjatele suunatud starditoetuse meetmes esitati 2017. a 148 taotlust kogumahas 2,17 miljonit eurot, millest toetasime 106 projekti summas 1,55 miljonit eurot. Avasime innovatsiooni edendavate hangete II taotlusvoor, kuhu esitati 5 taotlust kogumahas 1,01 miljonit eurot, millest rahastasime 4 projekti kogusummas 1,006 miljonit eurot.

Loomemajanduse valdkonnas jätkasime 2017. a koolitusprogrammiga Disainibuldooser. Programmis osales 15 ettevõtet, millest 5 ettevõtet jätkasid koostööd disainijuhtidega kõige suurema potentsiaaliga ideede elluviimist. 2017. a viisime läbi kaks projektikonkurssi loomemajanduse erialaliitude ja ettevõtjate esindusorganisatsioonidele: loomemajanduslase teadlikkuse tõstmise, teadmiste ja oskuste arendamise projektikonkurss ning loomemajanduse ja teiste sektorite koostöös elluviidavate arenguprogrammide projektikonkurss.

Tegutsevate ettevõtete ja ekspordi valdkonna tegevused jagunevad peamiselt nelja valdkonda, milleks on koolitused, nõustamine, ärivõimalused ja toetused.

Ettevõtte arenguprogrammi raames toetasime 2017. a kokku 50 ettevõtet summas 13,89 miljonit eurot. Aasta lõpuks viis arenguplaani ellu 84 ettevõtet ning 55 ettevõtet töötas arenguplaani välja. 2017. a jõudis lõpule kõrge kasvupotentsiaaliga alustavatele ettevõtjatele suunatud Ärimentorprogrammi 2016/2017 hooaeg, mille lõpetas kokku 50 ettevõtjat. Juba novembris startis uus, järjekorras 14. hooaeg, samuti 50 uue ettevõtjaga. 2017. a käivitusid ka kaks mahukat koolitus- ja mentorprogrammi – Strateegia praktikum ja Ärimudeli praktikum. Tegemist on praktiliste koolitustega, kus on kombineeritud ettevõtte iseseisev töö ja seda toetab individuaalne mentorlus. Olulist lisandväärtust lõi ettevõtete sõnul ka arenguprogrammi raames pakutav diagnostikateenus ja mentori kasutamise võimalus. Kokku kasutati 2017. a jooksul diagnostikateenust 45 korral ja kaasati mentorit 30 ettevõtte poolt.

2017. a alustas uue koolitusprogrammina Tootearenduse meistriklass, milles alustas kokku 25 ettevõtet. Programmi fookuses on ettevõtte tootearendusprotsessi põhjalik analüüsimine, disainimõtlemlise, prototüüpimise ja testimise ning teenusedisaini tööriistadega tutvumine ning oma ettevõtte tootearendusplaani koostamine. Uue teenusena pakkusime 2017. a teises pooles ettevõtetele ka neljal erineval teemal tootearenduse valdkonna lühikoolitusi. Kokku toimus 10 koolitust, millest võttis osa 153 ettevõtet. 2017. a juunis alustasime tööstuse digitaliseerimist toetavate teenuste portfelli väljatöötamisega. Poolaasta jooksul sai paika planeeritavate teenuste esmane kavand ja positsioneerimine erinevate edasijõudmistasemetega klientide vajadustele vastamiseks.

Ärivõimaluste loomisel korraldasime 2017. a 17 ühisstendi rahvusvahelistel välismessidel, kus osales kokku 148 ettevõtet. Aasia infokeskus osutas Eesti ettevõtetele üle 60 info- ja nõustamisteenuse, millest kõige populaarsemad olid äripartneri taustakontrollid ja turule sisenemise nõustamised. Kontaktreise

toimus 2017. a seitse, neist kaks väljapoole ELi. Reaside käigus korraldasime 55 firmale kokku ca 200 ärikohtumist. Korraldasime väikseid turundusüritusi, sealhulgas koostöös Maaeluministeeriumiga ja Eesti saatkonnaga Pekingis korraldatud vastuvõtt Shanghais, ärivisiit Eesti IT ettevõtetele Iirimaa, E-Estonia seminar ja vastuvõtt Norras, kuhu kaasasime 10 ettevõtet. 2017. a korraldasime 13 ekspordi valdkonna koolitust neljal erineval teemal, kus osales kokku 184 ettevõtet. Ekspordi lühikoolitused käsitlesid tänapäevaseid digitaalse turunduse ja müügi võimalusi. Kevadel käivitasime ekspordiprogrammi „Missioon Saksamaa“, mis oli suunatud Eesti ekspordijuhtidele, et tõsta nende professionaalsust rahvusvahelises B2B turunduses ja müügis. 2017. a oli ettevõtluse keskuses 15 ekspordinõunikku, kelle töö tulemusena viidi läbi 19 sihtturuseminari ja osutati 76 ekspordipartneri otsingu teenust. EASI ekspordinõunikud olid järgmistes riikides: Soome, Rootsi (alates 2017 novembrist kaks nõunikku), Norra (kaks nõunikku), Saksamaa (kaks nõunikku), Suurbritannia, Prantsusmaa, Holland, Taani, Singapur, India, Jaapan ja Hiina.

Koostöövõrgustike – klastrite, loomemajanduse arenduskeskuste ja inkubaatorite, regionaalsete kompetentsikeskuste ning tehnoloogia arenduskeskuste arendamisel võtsime eesmärgiks pakkuda võrgustikele kompleksseid teenuseid, mis omavahel põimituna annavad neile olulise lisaväärtuse. Analüüsisime võrgustike arenguvajadusi, kategoriseerisime meie teenused erinevate valdkondade alla (äri suund; teenused ja müük, intellektuaalne omand ja rahvusvaheline äri) ning sõnastasime igale võrgustikule eraldi väärtuspakkumise. Kosmosevaldkonna tegevused 2017. a olid suunatud Eesti ettevõtete kaasamisele Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) projektidesse, aga ka Euroopa Liidu projektidesse Copernicus ja Galileo ning programmi Horizon 2020 Space. Lisaks kosmosevaldkonnale loob EAS äri võimalusi Eesti kõrgetehnoloogilistele ettevõtetele. Euroopa suurte teadustaristute hanked laiemalt on uus turg Eesti vastavat võimekust omavatele ettevõtetele, mistõttu valmistati ette Eesti osalemine ühisstendiga veebruaris 2018 esimest korda toimuval üle-Euroopalisel üritusel Big Science Business Forum.

Välisinvesteeringud ja tegevused välisturgudel

Välisinvesteeringute kaasamiseks jätkasime 2017. a kahe välisinvesteeringuid kaasava toetusmeetme pakkumist. Tugiteenus- ja arenduskeskuste investeeringute toetuse eesmärgiks on toetada ettevõtteid, kes soovivad Eestisse luua oma kontserni arenduskeskuse või kontserni teistele üksustele tugiteenust pakkuva keskuse. Suurinvestori toetuse eesmärk on meelitada Eestisse uusi, kõrget lisandväärtust loovaid investeeringuid töötleva tööstuse sektorisse.

Eesti ärikliima tutvustamise peamised infomaterjalid – investinestonia.com veebileht, Investment Guide, e-Estonia Guide, e-Estonia fotoraamat ning ajakiri Life in Estonia – läbisid 2017. a põhjaliku uuenduskuuri nii vormiliselt, seoses uue Eesti brändi kasutuselevõtuga, kui ka sisuliselt. Uuenduste käigus oli läbiv eesmärk esile tõsta Eesti tugevaimad müügiargumendid kompaktses ja kvaliteetses vormis.

Ettevõtete eduvõimaluste suurendamiseks kasutasime jätkuvalt äridiplomaatia tööriistana Eestist väljaminevate VIP-visiitide juurde äridelegatsioonide korraldamist. Ettevõtlusministriga toimusid visiidid Jaapanisse ja Iisraeli, asekanstler Viljar Lubiga Šveitsi, peaministriga Budapesti KIE 16+1 tippkohtumisele, Ameerika Ühendriikidesse ja Prantsusmaale, kultuuriministriga Rootsi, presidendiga Soome ja Šveitsi, lisaks äridelegatsiooni visiit Singapuri ja Malaisiasse.

Välisesinduste võrgustikus olid 2017. a välisesindajad/investorkonsultandid kuues riigis: Soomes, Rootsis, Norras, Saksamaal, Kasahstanis ja Ameerika Ühendriikides. Lisaks veel Ida- ja Kesk Euroopa esindaja, kelle töökoht asub Tallinnas. Välisesindused on olulised uute projektide Eestisse meelitamisel. Sihtriikides luuakse esmased kontaktid, mida on pea võimatu asendada Eestist juhitud tegevusega, kuna vahetu turu tunnetus on hädavajalik.

2017. a alustas **Work in Estonia** suurt arenemisetappi. Eesti turundamisele suunatud programm liigub laiapõhjalise positiivse kogemuse tagamise suunas – seda nii ettevõtja kui ka välisspetsialisti jaoks ja alates esimestest sammudest (riigi valimisel) kuni viimaste tegevusteni (välisspetsialisti kohanemisel). Nii välisspetsialisti kui värbava ettevõtja jaoks on oluline klienditeekond ja selle põhjal pandi kokku 2017. a Work in Estonia uued põhimõtted järgnevateks aastateks, mis lähtuvad neljast järgnevast tegevussuunast: meelitamine, vastuvõtmine, kohanemine ja maine loomine.

E-residentsuse valdkonnas võtsime 2017. a esimest korda mõõdikuks e-residentide asemel ettevõtete arvu. Eesmärgiks oli 1500 uut ettevõtet loodud e-residentide poolt, saavutasime 1542 uut ettevõtet. Saime lisarahastust IKT arenguprogrammi eelarvest ning muutsime tiimi struktuuri, keskendudes siht-turgudele ning värvates sihtturu põhised juhid.

Eesti kui atraktiivne turismisihtkoht

Turismivaldkonnas oli 2017. a väga edukas: Eesti turism kasvas möödunud aastal tervikuna 7%, see-juures suurenes siseturistide arv 9% ja välituristide arv 5%. Prioriteetsetelt turgudelt kasvasid turistide ööbimised 0,7%. Eesti kui reisisihi tuntuse raames jätkasime ebatraditsiooniliste turunduslahendustega. Näiteks võimaldades parimatel blogijatel selleks eraldi renditud pinnal ööbida, jõudis info 4 miljoni lugejani, looduskampaania Stress Buster infot levitasime muu hulgas Norra telessaatesse, mida jälgib üle 80% norralastest. Põhjaliku pressireisi tulemusena ilmus üle Moskva kuulus kokaraamat, tulemusliku turunduse järel tuli ja jäi regulaarliinina British Airwaysi Londoni-ühendus. Viimase aasta turundus-tegevuste tulemusel on ka turismiinfosüsteemi arendamise raames seatud 2020. a eesmärgile juba väga lähedale jõutud. Äriturunduses õnnestus maale tuua läbi aegade suurima osalejaarvuga konve-rents, JCI maailmakongress 5000 osalejaga 2019. a, samuti pakkuda Eesti ettevõtjatele ärikontaktide sõlmimist parimate Aasia reisikorraldajatega ning Lõuna-Koreas korraldada esimene Baltikumi turismi-seminar.

Toetust said seitse uut pereatraktsiooni, rahvusvahelised kultuuri- ja spordisündmused. Viimastega koos tehtav turundustöö jõudis rahvusvahelisse kirjutavas meediasse, sotsiaalmeediasse ja telepilti. Tegime ettevalmistused Visit Estonia e-akadeemia lansseerimiseks. See kõik kajastus suurepära-stes turismitulemustes, mis 2017. a olid rekordilised kogu Eesti ajaloos – turismitulu teeniti võrreldes 2016. a juurde 100 miljonit eurot, kokku 1,8 miljardit; välis- ja siseturistide arv jõudis kaheksandat aastat järjest uue rekordini. Kokku peatus Eesti majutusettevõtetes 3,5 miljon turisti.

Eesti on hea paik elamiseks

Regionaalarengu valdkonna tegevustega soodustame ettevõtlust piirkondades ning aitame kaasa ettevõtluse arenguks vajalike eelduste ja toetava keskkonna loomisele. 2017. a esitati valdkonna meet-metes 456 taotlust (sealhulgas territoriaalse koostöö programmides), millest oleme 2017. a rahastanud 225 projekti kogumahus 77,51 miljonit eurot.

Ettevõtlus- ja külastuskeskkonna arendamise suunal avasime 2017. a piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeeringutes II taotlusvoor. Toetust saab taotleda viies erinevas valdkonnas: turismi-atraktsioonide, ettevõtlus-ja tööstusalade, inkubatsiooni- ja tootearendusvõimaluste, linnasüdamete ning keskuste ja tagamaa ühenduste arendamiseks. Lisaks ergutame ettevõtlusaktiivsust, tööhõive kasvu ja noorte ettevõtlusteadlikkust meetmega Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks (PATEE).

Elukeskkonna arendamise osas jätkasime Linnapiirkondade jätkusuutliku arengu ja Ida-Viru linnapiir-kondade jätkusuutliku arendamise meetmetega. Euroopa Sotsiaalfondist rahastatavast Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tõstmise programmist tegime omavalitsuste kohalike omavalitsuse

ühinemisega seotud uuringute ja analüüside läbiviimiseks 13 põhitaotluse otsust mahus 228 tuhat eurot. Kohaliku elukeskkonna arengu ja avalike teenuste kvaliteedi kasvu eesmärgi saavutamiseks jätkasime Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programmiga, kus 2017. a rahastasime kokku 37 projekti kogumahus 2,2 miljonit eurot. Koostöös maavalitsuste ja kohalike omavalitsustega jätkasime maapiirkondade elanikele olulise tegevusena Hajaasustuse programmiga ning Piirkondlikest programmidest rakendasime Setomaa arengu programmi ja Peipsiveere programmi. Väikesaarte programmi 2017. a lõppenud projektide toel kujundati või parandati viie avaliku teenuse kvaliteeti.

Territoriaalsele piiriülesele koostööle suunatud tegevustes avasime Eesti-Vene programmis I taotlusvooru eelarvega 10 miljonit eurot. Eesti-Läti programmis tegime 2017. a esimeses pooles I taotlusvooru (kogumahus 5,11 miljonit eurot) ja väikesadamate võrgustiku (1 projekt kogumahus 9,3 miljonit eurot, 9 sadamat Eestis ja 12 Lätis) projektidele rahastamisotsused – kokku alustas projekti elluviimist 29 projekti. 2017. a viisime läbi ka II taotlusvooru, mis oli temaatiliselt suunatud keskkonnasäästlikkuse, kultuuripärandi jätkusuutlikkuse ja piiriüleselt töökohtade kättesaadavuse projektidele, kokku esitati üheksa taotlust.

Kasutatud kirjandus

IMD World Competitiveness Yearbook 2001

IMD World Competitiveness Yearbook 2002

IMD World Competitiveness Yearbook 2003

IMD World Competitiveness Yearbook 2004

IMD World Competitiveness Yearbook 2005

IMD World Competitiveness Yearbook 2006

IMD World Competitiveness Yearbook 2007

IMD World Competitiveness Yearbook 2008

IMD World Competitiveness Yearbook 2009

IMD World Competitiveness Yearbook 2010

IMD World Competitiveness Yearbook 2011

IMD World Competitiveness Yearbook 2012

IMD World Competitiveness Yearbook 2013

IMD World Competitiveness Yearbook 2014

IMD World Competitiveness Yearbook 2015

IMD World Competitiveness Yearbook 2016

IMD World Competitiveness Yearbook 2017

IMD World Talent Report 2015

IMD World Talent Report 2016

IMD World Talent Report 2017

The Global Competitiveness Report 2015–2016

The Global Competitiveness Report 2016–2017

The Global Competitiveness Report 2017–2018

Tööjõuvajaduse ja -pakkumise prognoos aastani 2025, MKM 2017. a

Majandusarengu töögrupi raport, töögrupi juht E. Raasuke, 10. november 2016. a

Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020, MKM 2013. a